

Hoe meer sport, hoe beter!

Sportonderzoek in de provincie Utrecht: 2009

Houten, september 2009

provincie ■■ *Utrecht*

Onderzoek uitgevoerd door Grontmij | Marktplan en NISB, in opdracht van de provincie Utrecht

Auteurs: Brig Duesmann en Rob de Vries (Grontmij Marktplan), Henk Hack (NISB)

Contact: De Molen 36-40, 3994 DB Houten, Postbus 119, 3990 DC Houten,
T +31 30 634 48 00, F +31 30 635 00 70,
info@grontmijmarktplan.nl, www.grontmijmarktplan.nl

Voorwoord

Hoe meer sport, hoe beter

Sport is leuk en spannend om te doen, het brengt mensen samen en is nog gezond ook. De provincie Utrecht zet zich in om de provincie in beweging te krijgen en te houden. De nota 'Utrecht in beweging', 2008-2011, beschrijft de speerpunten van het provinciale sportbeleid. In één jaar tijd is er in de praktijk al veel bereikt. Dit smaakt naar meer. Samenwerking met en tussen gemeenten biedt kans om het provinciale beleid efficiënt door te ontwikkelen.

Sportbeleid

Ook al hebben wij als provinciale overheid geen wettelijke verantwoordelijkheid met betrekking tot sport, wij vervullen een belangrijke rol in het *signaleren* van belangrijke aandachtspunten op bovenlokaal niveau en het *verbinden* van het sportbeleid van de gemeenten. Sport wint aan kracht door afstemming, kennisdeling en samenwerking.

Het rijksbeleid vormt ons kader. Wij faciliteren sportspeerpunten waar het Rijk niet of nauwelijks aan toe komt. Als provincie ondersteunen wij de sportinfrastructuur en in samenhang hiermee sportstimulering van specifieke doelgroepen die achterstand hebben wat betreft sportdeelname. Bijvoorbeeld de jeugd of mensen met een beperking.

De provincie subsidieert bovenlokaal sportaanbod en/of bovenlokale kennisuitwisseling en samenwerking. Een voorbeeld is de samenwerking tussen gemeenten in Utrecht West, die sporten door mensen met een beperking daar in de lift heeft geholpen. Om sporten ook bereikbaar te maken voor kansarme jeugd, subsidieert de provincie Utrecht het provinciaal Jeugdsportfonds.

Sporttalenten met ambitie nemen een bijzondere plaats in als doelgroep. Zij worden ondersteund door een provinciaal Talentfonds en/of kunnen terecht in door de provincie gesubsidieerde regionale talentcentra (RTC). De provincie Utrecht ziet de meerwaarde van de koppeling tussen topsport en breedtesport en ondersteunt ook side-events. Een voorbeeld hiervan is dat Topatletiek een onderwijsproject in de wijk Zuilen te Utrecht organiseert, gekoppeld aan het sportieve rolmodel Lorna Kiplagat en een Wereld Record Festival op de baan van Phoenix. Dit stimuleert de jeugd om te gaan sporten.

Buurt, onderwijs en sport

Een belangrijk provinciaal speerpunt tot slot is de ondersteuning van de ontwikkeling van sportverenigingen met een wijkfunctie en veelal in samenhang hiermee de ontwikkeling van de combinatiefunctionaris binnen buurt, onderwijs en sport. Deze functionaris beweegt zich binnen en door de grenzen van de sportvereniging, de school, naschoolse opvang en/of de buurt. Hetgeen uitmondt in op elkaar afgestemd en efficiënt sportstimuleringsbeleid voor de jeugd, maar ook versterking van de sportvereniging. De provincie Utrecht faciliteert vanuit de lokaal op diverse plekken opgedane kennis ook een toolbox 'maatschappelijk ondernemen' voor sportverenigingen, dat wil zeggen handvatten om aan te sluiten bij de sportvraag uit de wijk met haar diversiteit aan doelgroepen. Onze provincie is inmiddels rijk aan good practices waaronder voetbalvereniging ASC Nieuwland te Amersfoort, die de regie heeft genomen over naschoolse kinderopvang en huiswerkbegeleiding.

Olympisch Plan 2028

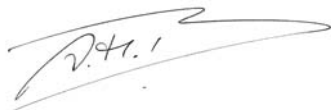
Het Rijksbeleid heeft onlangs een extra dimensie gegeven aan het sportbeleid in Nederland met het onderschrijven van het Olympisch Plan 2028! Ook het Inter Provinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) steunen dit. Met dit plan werkt Nederland aan topsportontwikkeling én aan het ontwikkelen van een Nederlands sportklimaat tot in alle lagen en uiteinden van de bevolking: breedtesport. In dit kader zal het inspirerend werken dat de provincie en de gemeente Utrecht in 2013 gastheer zijn van het Europees Jeugd Olympisch Festival! Het Olympisch Plan: voor een groot deel doen wij het al met ons huidige breedtesportbeleid, oog voor talentontwikkeling en koppeling tussen breedtesport en topsport. Het is een kwestie van herkennen en dit in gezamenlijkheid met gemeenten door te ontwikkelen binnen de provincie.

Sportbeleid doe je samen

De inventarisatie van het sportbeleid van Utrechtse gemeenten, waarvan het rapport nu voor u ligt, schetst de huidige situatie en toekomstige kansen voor de ontwikkeling van sport in de provincie Utrecht. De aanbevelingen die voortkomen uit de inventarisatie van het sportbeleid van Utrechtse gemeenten sluiten nauw aan bij ons huidige beleid en luiden als volgt:

- Initieer bovenlokale en regionale afstemming rondom vraagstukken en problematiek van sportaccommodaties;
- Ga verder met het opzetten van regio's in de provincie Utrecht voor aangepast sporten en voor provinciaal (top)sportbeleid en talentontwikkeling;
- Ondersteun en versterk kennisverzameling en kennisdeling op het gebied van sportaccommodaties en sportstimulering op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau;
- Ondersteun het lokale proces van de invoering van combinatiefuncties;
- Ondersteun het proces van versterken van bijna sterke sportverenigingen.

Bij het verwerkelijken van deze aanbevelingen hebben wij de gemeenten nodig! Met alle inspanningen willen wij werken aan een sportieve provincie. Wij gaan graag gezamenlijk met de gemeenten aan de slag om de kansen te benutten. Hoe meer sport, hoe beter!

Mw. A. H. (Anneke) Raven BA
Gedeputeerde Financiën, Sport en Cultuur
provincie Utrecht

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Inhoudsopgave	7
Samenvatting.....	11
Aanleiding, doel en opzet van het onderzoek	11
Stand van zaken in de Utrechtse gemeenten	11
Kansen voor de sport in de provincie Utrecht	13
Aanbevelingen voor de provincie Utrecht	15
1 Aanleiding en doel van het onderzoek.....	17
1.1 Aanleiding	17
1.2 Doel van het onderzoek	17
1.3 Vraagstelling	18
1.4 Waarover hebben we het?	18
2 Aanpak onderzoek	19
2.1 Uitgangspunten onderzoeksmethodiek	19
2.2 Werkmodel en toepassing	19
2.2.1 Face to face interviews	19
2.2.2 Deskresearch	20
2.2.3 Focusgroepen	20
2.2.4 Klankbordgroep.....	20
2.2.5 Voor- en nadelen van deze werkwijze en het effect op de bevindingen	21
2.3 Leeswijzer	21
Deel 1: Interviews gemeenten.....	23
3 Beleidsplannen en beleidsinformatie	25
3.1 Inleiding.....	25
3.2 Aanwezigheid sportbeleidsplan	25
3.3 Sportdeelname onderzoek.....	26
3.4 Thema's in de beleidsplannen	27
4 Sportaccommodaties	31
4.1 Inleiding.....	31
4.2 Buitensport.....	31
4.3 Binnensport.....	33
4.4 Acties om tekort aan capaciteit op te lossen	34
4.5 Rapportage Verenigingsmonitor	36
5 Sportaccommodaties met bovenlokaal/regionaal verzorgingsgebied	37
5.1 Inleiding.....	37
5.2 Sportaccommodaties met regionaal of bovenlokaal verzorgingsgebied	37
5.3 Buitensportaccommodaties.....	38
5.3.1 Sportfaciliteiten atletiek	38
5.3.2 Sportfaciliteiten honk- en softbal.....	39

5.3.3	Sportfaciliteiten golf.....	40
5.3.4	Sportfaciliteiten roeien	41
5.3.5	Sportfaciliteiten rugby	42
5.3.6	Sportfaciliteiten motorcross.....	43
5.3.7	Sportfaciliteiten skaten en skeelers	44
5.3.8	Sportfaciliteiten wielersparcours	45
5.4	Binnensportaccommodaties.....	45
5.4.1	Sportfaciliteit turnhal	45
5.4.2	Zwembaden	46
5.4.3	Overige sporttakken met een regionaal verzorgingsgebied	47
5.5	Afstemming met buurgemeenten over bovenlokale/regionale sportaccommodaties ..	48
6	Topsport.....	49
6.1	Inleiding.....	49
6.2	Topsportbeleid	49
6.3	Topsportaccommodaties.....	50
7	Planontwikkeling groeikernen en uitbreidingslocaties	51
7.1	Inleiding.....	51
7.2	Woningbouw uitbreidingslocaties in de provincie	51
7.3	Planvorming en sportvoorziening	52
7.4	Herontwikkeling op locatie huidige sportvoorziening	52
7.5	Plannen nieuwbouw sportaccommodaties buurgemeenten	52
8	Privatisering, overdracht beheer en onderhoud.....	55
8.1	Inleiding.....	55
8.2	Privatisering in de provincie Utrecht	55
8.3	Verschijningsvormen privatisering	56
8.4	Zwembaden	57
9	Sportstimulering en breedtesportbeleid	59
9.1	Inleiding.....	59
9.2	Speerpunten van beleid	59
9.3	Sportieve recreatie.....	60
9.4	Aansluiting andere beleidsterreinen	61
9.5	Rijksstimuleringsregelingen: nieuwe uitdagingen	61
9.6	Aandacht lage SES/jongeren: sportstimulering	63
Deel 2: Focusgroepen		65
10	Focusgroep sportconsulenten.....	67
10.1	Werkwijze.....	67
10.2	Resultaten herkenbaarheid, aandachtspunten en rol provincie	67
10.2.1	Steeds maar weer voornemens een sportnota te schrijven	67
10.2.2	Idee beschikbare capaciteit accommodaties sportambtenaren strookt niet met werkelijkheid.....	67
10.2.3	Bij planontwikkeling is de sportbeleidsambtenaar vooral volgend.....	68
10.2.4	Te beperkte afstemming plannen accommodaties buurgemeenten.....	68
10.2.5	Werkveld kritischer over privatisering dan gemeente.....	68
10.2.6	Meer aandacht besteden aan voorzieningen in de openbare ruimte	68
10.2.7	Ontwikkeling sportstimulering	68
11	Focusgroep sportbestuurders / sportfederaties / sportraden.....	69
11.1	Werkwijze.....	69
11.2	Resultaten: aandachtsgebieden en rol provincie.....	69
11.2.1	Capaciteit accommodaties.....	69
11.2.2	Verzorgingsgebieden accommodaties.....	69
11.2.3	Planontwikkeling	70

11.2.4	Blik over provinciegrenzen.....	70
11.2.5	Overdracht beheer en onderhoud (privatisering sportaccommodaties)	70
11.2.6	Aandacht voor initiatieven voorzieningen ongebonden en anders georganiseerde sport	70
11.2.7	Speerpunten sportstimulering	70
11.2.8	Topsportontwikkeling	70
Deel 3: Kansen voor de sport in de provincie		71
12	Kansen sportbeleid en aanbevelingen.....	73
12.1	Inleiding.....	73
12.2	Kansen voor de sport in de provincie Utrecht.....	73
12.2.1	Een korte beschouwing.....	73
12.2.2	Meer aandacht voor (specifieke) doelgroepen en accommodaties	74
12.2.3	Het vergroten en versterken van de rol van sport.....	74
12.2.4	Regionale en bovenlokale sportaangelegenheden	76
12.3	Aanbevelingen voor de provincie Utrecht	77
Bijlage 1:	Aantal inwoners gemeenten provincie Utrecht	
Bijlage 2:	Vragenlijst sportambtenaren	
Bijlage 3:	Olympisch Plan	
Bijlage 4:	Informatiebronnen	

Samenvatting

Aanleiding, doel en opzet van het onderzoek

De provincie Utrecht ziet het grote maatschappelijke belang van sport. Aanvullend op gemeentelijk en landelijk beleid wil de provincie een bijdrage leveren aan sportstimulering in samenhang met het verbeteren van de sportinfrastructuur binnen de provincie. In juni 2008 is de provinciale uitvoeringsnota 'Utrecht in Beweging' vastgesteld. Deze nota geeft vorm en inhoud aan het provinciale sportbeleid voor de Collegeperiode 2008-2011. In de uitvoeringsnota zijn de volgende vijf speerpunten uitgewerkt 1) versterken sportinfrastructuur, 2) versterken samenwerking Buurt, Onderwijs en Sport, 3) sport en ruimte, 4) sportstimulering specifieke doelgroepen en 5) aanstormend talent in relatie tot breedtesport. De provincie wil gericht sturen op de invulling van haar sportbeleid in de periode 2009-2011 en heeft behoefte aan een provinciebrede analyse op het gebied van sport- en beweegbeleid. Grontmij|Marktplan en NISB hebben opdracht gekregen dit onderzoek uit te voeren.

Het onderzoek heeft als **doel** de huidige stand van zaken rondom het gemeentelijke sportbeleid in kaart te brengen zodat de provincie gericht kan sturen binnen het kader dat ze heeft gesteld. Meer specifiek gaat het hierbij om spreiding en behoefte aan sportaccommodaties, initiatieven voor beweegstimulering en om mogelijkheden voor regionale afstemming en bovenlokale samenwerking.

In het onderzoek zijn sportambtenaren betrokken van alle 29 Utrechtse gemeenten. Er hebben interviews plaatsgevonden aan de hand van een gestructureerde vragenlijst met als thema's: sportbeleidsplan, capaciteit sportaccommodaties, verzorgingsgebied accommodaties, planontwikkeling/groekernen, plannen buurgemeenten, privatisering, overdracht, beheer en onderhoud, sportstimulering/breedtesportbeleid. Verder is deskresearch gedaan. Daarnaast hebben focusgroepen plaatsgevonden met sportconsulenten en sportbestuurders / sportfederaties / sportraden en zijn interviews gevoerd met Sportservice Midden Nederland, de KNVB en de KNHB. De bevindingen zijn teruggekoppeld aan een klankbordgroep die bestond uit sportambtenaren van de gemeenten in de provincie Utrecht, waarna een laatste verfijning is aangebracht.

Stand van zaken in de Utrechtse gemeenten

Sportbeleid

Iets meer dan de helft van de gemeenten in de provincie Utrecht beschikt over een sportbeleidsnota (55%). De andere gemeenten zijn een sportbeleidsplan aan het ontwikkelen (10%) of hebben sportbeleid ondergebracht in een accommodatienota (7%) of hebben geen sportbeleidsnota (24%). Driekwart van de gemeenten gebruikt als input voor de invulling van sportbeleid onderzoeksgegevens (74%). Bijna de helft hiervan heeft in de afgelopen drie jaren gericht sportdeelname onderzoek gedaan, een RSO. De andere gemeenten gebruiken data uit andere onderzoeksinstrumenten (GGD-onderzoeken, leefbaarheidsmonitor en dergelijke). De RSO is uitgebreider en inventariseert sport- en beweggedrag én wensen en behoeften ten aanzien van sportaccommodaties en sportvoorzieningen. In de sportbeleidsplannen richt de ambitie zich vooral op sportstimulering (55%), voldoende basisaccommodaties/sportinfrastructuur (45%) en samenwerking partijen (45%). Verenigingsondersteuning wordt in veel sportbeleidsplannen gezien als middel om de ambitie te bereiken evenals het vernieuwen van sportaanbod (45%) en het verbinden van school en sport (40%). Beleidsplannen richten zich het meest op de doelgroepen jeugd/jongeren en op senioren 55+ (beide doelgroepen 60%). Aandacht voor de doel-

groepen mensen met een beperking en allochtonen is er in respectievelijk 35% en 30% van de beleidsplannen. Nauwelijks aandacht is er voor de ongeorganiseerde sporter, voor minima/mensen met een bewegachterstand en inactieven (5%-10%) en volwassenen in de leeftijd 25-55 jaar.

Sportaccommodaties

De meeste Utrechtse gemeenten zeggen te beschikken over één of meer accommodaties die ook gebruikt wordt door andere dan de eigen inwoners (78%). Vooral veel gemeenten noemen hun eigen zwembad als sportvoorziening met een groter verzorgingsgebied. In het algemeen geldt dat buitensportaccommodaties als voetbal-, hockey-, korfbalvelden en tennisbanen hoofdzakelijk een lokaal verzorgingsgebied hebben. Dat gaat ook op voor de binnensportaccommodaties als sporthallen, sportzalen en gymzalen. In de provincie Utrecht wijkt het beeld voor een aantal hockeyverenigingen hiervan af. Dit komt ondermeer door het tekort aan veldcapaciteit. Vooral hockeyverenigingen rondom de stad Utrecht hebben hierdoor een bovenlokale functie. Driekwart van de gemeenten geeft aan dat van structurele afstemming over bovenlokale/regionale sportaccommodaties geen sprake is.

Topsport

De meeste gemeenten in de provincie Utrecht voeren geen topsportbeleid. Vijf gemeenten voeren bewust beleid voor goede basisvoorzieningen die topsportontwikkeling en topsportbeoefening mogelijk maken. Enkele andere gemeenten ondersteunen wel incidenteel topsportinitiatieven. De helft van de Utrechtse gemeenten geeft aan te beschikken over een topsportvoorziening. Deze zijn over het algemeen klein van opzet en worden meer regionaal gebruikt.

Planontwikkeling

In de provincie Utrecht worden de komende 5 tot 10 jaar ongeveer 60.000-65.000 woningen gebouwd. In 11 van de 27 gemeenten vindt in de komende jaren substantiële uitbreiding plaats met meer dan 750 woningen. In alle gemeenten met substantiële uitbreidingslocaties wordt de behoefte aan sportvoorzieningen in de planvorming meegenomen. In 44% van de gemeenten wordt het thema sport en bewegen betrokken bij de planvorming. Echter in veel gemeenten wordt 'sport' pas na de ontwikkeling van het concept van de gebiedsontwikkeling betrokken. Dit betekent dat de invloed van de 'sport' in veel Utrechtse gemeenten relatief gering is op het terrein van de ruimtelijke ordening. Indien sportaccommodaties verplaatst dienen te worden als gevolg van ondermeer herontwikkeling van een gebied, vindt in veel gevallen een kwaliteitverbetering plaats van de nieuwe sportaccommodatie. De meeste gemeenten geven aan op de hoogte te zijn van plannen van buurgemeenten, echter de meeste houden met die plannen geen rekening bij besluitvorming in de eigen gemeente. Men komt doorgaans op de hoogte via informele contacten. Incidenteel en veelal op ad hoc basis vindt afstemming plaats tussen gemeenten. Regulier overleg is er nauwelijks.

Privatisering

In bijna alle gemeenten in de provincie Utrecht heeft een vorm van privatisering van de sport(vereniging) of van de binnen- en/of buitensportaccommodaties plaatsgevonden. Privatiseringsoperaties zijn vooral in de jaren 80 en 90 uitgevoerd, in veel gemeenten is het privatiseringsvraagstuk grotendeels achter de rug. Eenduidigheid in de uitvoering en oplossingsrichting van privatisering per gemeente is er niet. Binnen elke Utrechtse gemeente wordt een eigen lokale invulling gegeven aan de privatisering, al dan niet in een lokale stichting. Zwembaden worden vaak uitbesteed aan externe exploitanten. Voor verenigingen betekent het uitvoeren van de geprivatiseerde werkzaamheden vaak een behoorlijke belasting. Een blijvende aandacht voor verenigingsondersteuning en deskundigheidsbevordering van vrijwilligers is daarom van groot belang.

Sportstimulering en breedtesport

Alle gemeenten in de provincie Utrecht voeren sportstimuleringsbeleid uit, vooral voor de doelgroep jeugd. De BOS-impulsregeling (2004-2008) van het ministerie van VWS, de opvolger van de Breedtesportimpuls (BSI) heeft hieraan zeker bijgedragen. In de meeste Utrechtse gemeenten heeft verenigingsondersteuning een vaste plek binnen het sportstimuleringsbeleid. Naast het sportstimuleringsbeleid gericht op de jeugd en verenigingsondersteuning is er in veel ge-

meenten steeds meer aandacht voor ouderen (55+) en voor de doelgroep aangepast sporten. In veel gemeenten wordt er vanuit het sportbeleid nog weinig of alleen incidenteel samengewerkt met andere beleidsterreinen als gezondheid en onderwijs. Ook de betrokkenheid van de sport bij de aanleg van voorzieningen voor sportieve recreatie in de openbare ruimte is nog gering.

Kansen voor de sport in de provincie Utrecht

Het meest kenmerkende is dat er in beperkte mate sprake is van afstemming en samenwerking op het gebied van sport. Als er sprake is van afstemming of samenwerking, betreft het geen structurele vorm. Wat verder opvalt is dat in een aantal gemeenten het sportbeleid vooral bestaat uit het zorgdragen voor de uitvoering van bestaand beleid en er weinig sprake is van proactieve doorontwikkeling van het sportbeleid. Eén en ander wordt versterkt doordat in vooral middelgrote en kleine gemeenten weinig beleids capaciteit voor sport aanwezig is (in Fte) en dat er relatief vaak sprake is van wisseling van de wacht op beleidsniveau. Dit betekent dat de continuïteit van sport niet optimaal gewaarborgd is en vernieuwing van sportbeleid zich minder voortvarend ontwikkelt.

Het is voor de provincie Utrecht lastig om zich te begeven op het werkingsgebied en op het terrein van de verantwoordelijkheden van de Utrechtse gemeenten. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor hun interne personeelsbeleid (Fte), voor de ontwikkeling van het sportbeleid en de gemeentelijke politiek bepaalt uiteindelijk de keuzen die binnen een gemeente worden gemaakt. Dat neemt niet weg dat voor de provincie Utrecht een belangrijke rol is weggelegd op het terrein van bovenlokale signalering, afstemming, kennisdeling en samenwerking. De volgende aandachtsgebieden zijn op basis van het onderzoek geformuleerd. Deze kunnen gezien worden als kansen voor versterking van de sport in de provincie Utrecht.

Meer aandacht voor (specifieke) doelgroepen en accommodaties

Hier liggen verbindingsmogelijkheden met de speerpunten in de provinciale uitvoeringsnota: versterken sportinfrastructuur (1), versterken van samenwerking van buurt, onderwijs en sport (2), sport en ruimte (3) en sportstimulering (4).

- *Meer aandacht voor doelgroep aangepast sporten, volwassenen en inactieven*
Er liggen kansen voor sportstimulering door uitbreiden en vernieuwing van het sportaanbod voor deze doelgroepen.
- *Uitbreiden van succesvolle sportstimuleringsprojecten*
Er liggen kansen een groter aandeel van deze groep te bereiken door het uitbreiden van het bereik van de succesvolle sportstimuleringsprojecten Galm (55+) en het provinciale Jeugdsportfonds.
- *Rekening houden met wensen van allochtonen en sporters met een beperking bij nieuwbouw accommodatie*
Er liggen kansen bij nieuw te bouwen accommodaties door bij het ontwerp rekening te houden met sportdeelname vereisten van speciale doelgroepen als allochtonen en mensen met een beperking: kleedkamers, (rolstoel)toegankelijkheid en dergelijke.
- *Vernieuwen sportaanbod*
Er liggen kansen voor vernieuwing van het sportaanbod voor diverse doelgroepen door het stimuleren van alternatieven voor competitie, zoals sporttak gerelateerde instuiven, en vrijblijvende meer recreatieve varianten.
- *Versterken van 'bijna' sterke sportverenigingen*
Er liggen kansen voor de sport door te investeren in het versterking van sportverenigingen met potentie om in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen op het terrein van sportstimule-

ring, bijvoorbeeld door het inzetten van betaalde krachten (combinatiefunctionarissen, verenigingsmanagers).

Het vergroten en versterken van de rol van sport

Hier liggen verbindingsmogelijkheden met de speerpunten in de provinciale uitvoeringsnota: versterken sportinfrastructuur (1), versterken van samenwerking buurt, onderwijs en sport (2) en sport en ruimte (3).

- *Verankeren van sportbeleid*

Er liggen kansen sport meer te verankeren door het stimuleren en ondersteunen van gemeenten bij het ontwikkelen van sportbeleidsplannen, zodat alle gemeenten een actueel sportbeleidsplan hebben.

- *Betrekken van sportdeelname onderzoeksgegevens voor optimale afstemming*

Er liggen vooral kansen om vanuit sportdeelnameonderzoeken de wensen en tevredenheid van bewoners over sportaccommodaties en sportbeleid te inventariseren.

- *Bevorderen van aanstelling combinatiefunctionarissen*

Er liggen kansen voor verankering van sport door de implementatie van de subsidieregeling Combinatiefuncties bij alle Utrechtse gemeenten, die voor de regeling in aanmerking komen, te bevorderen.

- *Aandacht blijven houden voor ondersteuning op het gebied van privatisering*

Voor het behouden van de kwaliteit van sportaccommodaties is het belangrijk te blijven investeren in verenigingsondersteuning op het terrein van privatisering.

- *Stimuleren samenwerking van sport met andere beleidsterreinen: integraal en intersectoraal*

Er liggen kansen voor een nauwere samenwerking van sport met en verankering van sport binnen andere beleidsterreinen, zoals ruimtelijke ordening, gezondheid, welzijn, onderwijs, wijkontwikkeling.

- *Vergroten bijdrage ambtenaar sport bij recreatieve sport- en spelbeoefening*

Er liggen kansen voor een grotere betrokkenheid bij en invloed van de ambtenaar sport op de ontwikkeling van beleid rondom sportieve recreatie en voorzieningen in de openbare ruimte: speelvoorzieningen, playgrounds, diverse routes die actieve leefstijl bevorderen (lokaal en regionaal).

- *Versterken positie en rol sportambtenaar*

Er liggen kansen voor de sport door het versterken van de positie, kwaliteit en proactieve rol van de lokale ambtenaar sport door bestuurlijk en ambtelijke overlegsituaties te initiëren op het terrein van accommodatiebeleid en vraagstukken rondom sportstimulering. Hierbij kunnen zowel afstemmingsvraagstukken als kennisuitwisseling aan de orde komen. Een belangrijke randvoorwaarde hierbij is dat de functies van de lokale sportambtenaren in voldoende mate (Fte) en op een structurele wijze zijn ingevuld.

- *Doorvertalen landelijke en provinciale ontwikkelingen naar lokaal niveau*

Er liggen kansen de sport te versterken door Sportservice Midden Nederland haar huidige rol in de vertaling van landelijke en provinciale ontwikkelingen naar lokaal te laten houden.

Regionale en bovenlokale sportaangelegenheden

Hier liggen linken naar de speerpunten in de provinciale uitvoeringsnota: versterken sportinfrastructuur (1) sport en ruimte (3), sportstimulering specifieke doelgroepen, in het bijzonder 'sporten met een beperking' (4) en talentontwikkeling in relatie tot breedtesport (5).

- *Bevorderen van afstemming en samenwerking tussen gemeenten wat betreft capaciteit*
Er kunnen kansen liggen voor medegebruik op veldniveau (gebruik van kunstgras en clusteren van sportcombinaties), door aan te sluiten bij de ontwikkeling van multifunctionele accommodaties en door te kijken naar de huidige stand van zaken met betrekking tot spreiding en behoefte aan accommodaties.
- *Initiëren van afstemming bij ontwikkeling grote accommodaties met regionale functie*
Er liggen kansen door te zorgen voor meer en betere afstemming bij de ontwikkeling van grotere accommodaties zoals de kunstijsbaan in Amersfoort.
- *Stimuleren proactieve rol bij uitbreidingslocaties*
Er liggen kansen voor het gemeentelijke beleidsterrein sport door vanuit een meer proactieve rol bij te dragen aan de ontwikkeling van faciliteiten voor sport en bewegen op uitbreidingslocaties.
- *Afstemming en samenwerking voor ontwikkeling nieuwe accommodaties*
Er liggen kansen voor de sport door het aanmoedigen van een proactieve rol vanuit de sport én afstemming en samenwerking voor de ontwikkeling van nieuwe accommodaties.
- *Bijdragen aan oplossen knelpunten op het gebied van ruimtelijk ordening*
Er liggen kansen voor de sport door bij te dragen aan het oplossen van knelpunten bij bovenlokale accommodaties.
- *Ontwikkelen topsportstructuur op provinciaal niveau*
Er liggen kansen topsport provinciebreed verder te ontwikkelen met de daarbij passende topsportstructuur: talentontwikkeling, topsportaccommodaties.

Aanbevelingen voor de provincie Utrecht

Hiervoor staat een reeks van kansen voor versterking van de harde en zachte sportinfrastructuur in de provincie Utrecht. Maken we een dwarsdoorsnede van aspecten die in de kansen frequent terugkomen dan zijn er de volgende dwarsverbanden:

- Breder verankeren sport(accommodatie- en sportstimulerings)beleid;
- Bevorderen structurele afstemming, samenwerking en informatie-uitwisseling (o.a. accommodaties);
- Bevorderen meer proactieve rol sportambtenaar;
- Werken in regionale structuren;
- Investeren in rol voor combinatiefunctionarissen / versterken verenigingen.

Gelet op bovengenoemde dwarsverbanden, gelet op de rol die de provincie Utrecht neemt binnen het terrein van sport, namelijk signaleren en verbinden, én gelet op de wens tot succesvolle doorontwikkeling van sport in de provincie Utrecht doen wij hieronder vijf aanbevelingen voor de provincie. Door invulling te geven aan onderstaande aanbevelingen neemt de provincie Utrecht al een voorschot op het realiseren van een Olympische provincie, met als centraal thema versterken van de breedtesport. Bij de keuze van de aanbevelingen zijn we ervan uitgegaan dat ook gemeenten verantwoordelijkheid hebben en moeten nemen om de harde en zachte sportinfrastructuur voor hun inwoners te optimaliseren.

1. Initieer bovenlokale en regionale afstemming rondom vraagstukken en problematiek van sportaccommodaties. Op deze manier kan de provincie kennis verzamelen en verspreiden over onderwerpen als ledenstops, kunstgras en dergelijke én zicht krijgen op de capaciteit van regionale en bovenlokale accommodaties. Door beschikbaarheid van deze informatie kan de provincie een rol vervullen bij de totstandkoming van grotere provinciale/regionale voorzieningen en het stimuleren van een grotere betrokkenheid van sport bij de totstandkoming van multifunctionele accommodaties. Tevens krijgt de provincie zicht op voor welke tak van sport een provinciale topsportaccommodatie wenselijk is;

2. Ga verder met het opzetten van regio's in de provincie Utrecht voor aangepast sporten en provinciaal topsportbeleid/talentontwikkeling. Voor het aangepast sporten zijn aandachtsgebieden het vervoer, de toegankelijkheid van de sportaccommodaties (aanpassingen), de WMO en de relatie met landelijke organisaties als Gehandicaptensport Nederland. Het provinciaal doorontwikkelen van het beleid voor de doelgroep aangepast sporten is wellicht een mooi startpunt voor de totstandbrenging van ambtelijk en bestuurlijk (wethouders) overleg;
3. Ondersteun en versterk kennisverzameling en -deling op het terrein van de sportstimulering en sportaccommodatiebeleid op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau (wethouders). Hier is een belangrijke uitvoerende taak weggelegd voor Sportservice Midden Nederland. Essentieel hierbij is een stevige ondersteuning voor aandacht vanuit ambtenaren en wethouders vanuit de provincie. Een brede betrokkenheid van wethouders kan het probleem van de geringe beleids capaciteit binnen kleine gemeenten ondervangen;
4. Ondersteun het lokale proces van de invoering van de combinatiefunctionarissen. De provincie kan door middel van het zichtbaar maken van goede voorbeelden en het verspreiden van kennis en ervaring van combifunctionarissen de Utrechtse gemeenten in het algemeen en de kleinere gemeenten in het bijzonder ondersteunen bij de invoering van de combifunctionaris. Via dit proces kan ook het onderwijs meer betrokken worden bij de uitvoering van het sportbeleid;
5. Ondersteun het proces van het versterken van bijna sterke sportverenigingen, zowel op de maatschappelijke rol als op het terrein van exploitatie en beheer. De provincie Utrecht kan het beleid gericht op het ondersteunen van *bijna sterke* verenigingen verder uitbreiden. Hiermee wordt voorkomen dat alleen de al sterke verenigingen steeds sterker worden.

Bij regionaal afstemming- en samenwerkingsoverleg dient goed nagedacht te worden over de randvoorwaarden waarbinnen dat mogelijk is en over de gewenste indeling van gemeenten op regioniveau.

1 Aanleiding en doel van het onderzoek

1.1 Aanleiding

De provincie Utrecht ziet het grote maatschappelijke belang van sport. Aanvullend op gemeentelijk en landelijk beleid wil de provincie een bijdrage leveren aan het verbeteren van de sportinfrastructuur. In het coalitieakkoord 2008-2011 van de provincie Utrecht is de eerste aanzet daartoe gegeven:

Het onderwerp sport willen we de komende jaren intensiveren en verbreden tot het thema 'bewegen'. We ontwikkelen hiervoor een programma waarmee we de provincie in beweging houden en krijgen. Topsport stimuleert breedtesport. Daarom zetten wij ons de komende periode ook in om, samen met de stad Utrecht topsportevenementen als het Jeugd Olympisch Festival en de Tour de France naar Utrecht te halen'.

In vervolg hierop is in juni 2008 de uitvoeringsnota 'Utrecht in Beweging' vastgesteld. Deze nota geeft vorm en inhoud aan het provinciale sportbeleid voor de Collegeperiode 2008-2011. De provincie richt zich op ontwikkelingen waar rijk en gemeenten niet of nauwelijks aan toe komen en die een relatie hebben met andere provinciale beleidsterreinen als ruimtelijke ordening en maatschappelijke infrastructuur.

In de uitvoeringsnota 'Utrecht in Beweging' zijn de volgende vijf speerpunten uitgewerkt:

- Versterken sportinfrastructuur;
- Versterken samenwerking Buurt, Onderwijs en Sport;
- Sport en ruimte;
- Sportstimulering specifieke doelgroepen;
- Aanstormend talent in relatie tot breedtesport.

De provincie wil gericht sturen op de invulling van haar sportbeleid in de periode 2009-2011. De provincie heeft geconstateerd behoefte te hebben aan een provinciebrede analyse op het gebied van sport- en beweegbeleid. Zowel wat betreft de harde als de zachte sportinfrastructuur. Grontmij|Marktplan en NISB hebben opdracht gekregen dit onderzoek uit te voeren.

1.2 Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft als **doel** de huidige stand van zaken rondom het gemeentelijke sportbeleid in kaart te brengen zodat de provincie gericht kan sturen binnen het kader dat ze heeft gesteld. Meer specifiek gaat het hierbij om spreiding en behoefte aan sportaccommodaties, initiatieven voor beweegstimulering en om mogelijkheden voor regionale afstemming en bovenlokale samenwerking.

De provincie Utrecht onderkent de noodzaak van een kwalitatief goed sportvoorzieningenaanbod als een belangrijke randvoorwaarde voor sportbeoefening. De provincie wil graag meer zicht hebben op de benutting ervan. Zij wil dit tevens zien in het licht van maatschappelijke ontwikkelingen waarin sport, bewegen en gezondheid een steeds belangrijker plaats innemen. De vraag hierbij is of de huidige sportinfrastructuur nog voldoet aan de eisen van de maatschappij. Onder sportinfrastructuur worden in dit geval de zachte infrastructuur (sport- en beweegaanbod) en de harde infrastructuur (sportvoorzieningenaanbod) verstaan. Daarnaast wil de provincie regionale afstemming en bovenlokale samenwerking tussen gemeenten en sportbonden over de planning en gebruik van accommodaties initiëren en stimuleren. Graag krijgt zij zicht op krijgen waar kansen liggen voor intensievere samenwerking en afstemming met en tussen ge-

meenten. Inzicht in de mate van afstemming en samenwerking, maar ook in spreiding van en behoefte aan accommodaties is daarvoor van belang.

1.3 Vraagstelling

Om verdieping aan te brengen in deze thema's zijn de volgende onderzoeksvragen leidend geweest:

Sportaccommodaties

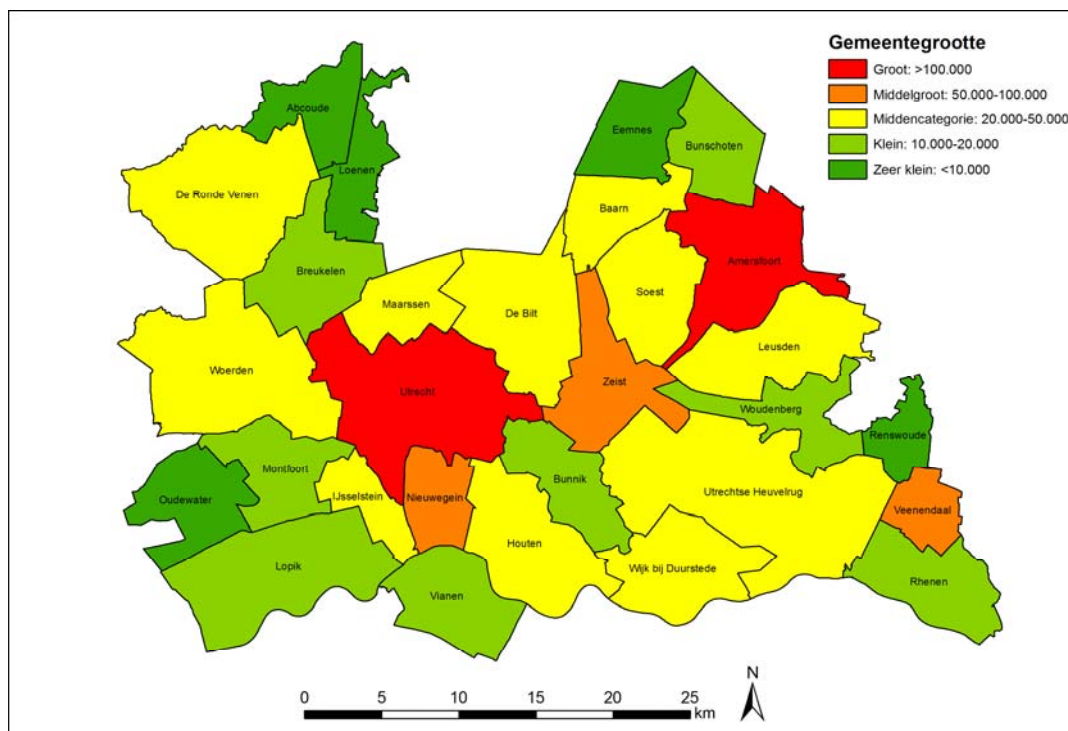
- Zijn er tekorten dan wel is er overschot in capaciteit bij Utrechtse sportaccommodaties?;
- Welke sportaccommodaties hebben een bovenlokale/regionaal verzorgingsgebied?;
- In hoeverre zullen bij uitbreidingslocaties (woningbouw) in de provincie nieuwe sportaccommodaties gebouwd worden?;
- In hoeverre is er afstemming met gemeenten buiten de provincie bij ontwikkelen van accommodaties (zwembaden);
- Welke ervaringen hebben gemeenten met privatisering van sportaccommodaties en wat zijn lokale succes- en faalfactoren?

Initiatieven beweegstimulering

- Hoe spelen gemeenten in en welk beleid hebben zij ten aanzien van gebruik van openbare ruimte voor stimuleren van sport en bewegen (ongebonden/anders georganiseerde sport);
- Wat zijn de speerpunten van het gemeentelijk sportstimuleringsbeleid;
- Wat zijn de effecten van deze programma's (bereik, succes- faalfactoren, best-practices).

1.4 Waarover hebben we het?

Om snel een beeld te krijgen bij de gemeenten binnen de provincie, staat hieronder een figuur met de gemeenten naar gemeentegrootte opgenomen. Binnen de provincie Utrecht varieert het inwonertal van 4.500 inwoners (Renswoude) tot 300.000 (stad Utrecht). Om verschillen tussen gemeenten in kaart te brengen, is gewerkt met een indeling naar gemeentegrootte. Hierbij is aangesloten bij een indeling die vaker bij sportonderzoek gebruikt wordt, en rekening gehouden met de Utrechtse situatie. We onderscheiden zeer kleine gemeenten (< 10.000), kleine gemeenten (10.000-20.000), middencategorie gemeenten (20.000-50.000), middelgrote gemeente (50.000-100.000) en grote gemeenten (>100.000).

2 Aanpak onderzoek

2.1 Uitgangspunten onderzoeksmethodiek

Bij de keuze voor de wijze van verzamelen van de onderzoeksgegevens hebben de volgende uitgangspunten een belangrijke rol gespeeld:

- Alle Utrechtse gemeenten moeten betrokken zijn, zodat van elke gemeente informatie beschikbaar is;
- Het verzamelen van relevante informatie moet bij die persoon binnen de gemeente plaatsvinden die het meest betrokken is en weet van het gemeentelijke sportbeleid. Dat is in principe de beleidsmedewerker Sport;
- In de inventarisatie komen veel en uiteenlopende onderwerpen aan de orde;
- Gezien de specifieke situaties van gemeenten (gemeentegrootte, stedelijk/landelijk en dergelijke) zullen de antwoorden van de gemeenten uiteenlopend van aard zijn;
- Naast gesprekspartners op beleidsniveau binnen de gemeenten is het van belang informatie te verkrijgen van mensen die adviserend én uitvoerend werkzaam zijn op sportgebied binnen de Utrechtse gemeenten;
- Daar waar informatie al beschikbaar is uit eerder onderzoek of uit beleidsstukken, wordt die informatie betrokken.

2.2 Werkmodel en toepassing

Bovengenoemde uitgangspunten hebben geleid tot het werkmodel dat hieronder wordt beschreven. Schematisch ziet de door ons gekozen werkwijze er als volgt uit:

Werkmodel onderzoek en toepassing	
Informatieverzameling	Face to face interviews ambtenaren sport Utrechtse gemeenten Interviews KNVB, KNHB, KNGU Deskresearch
↓	
Informatieverzameling en toetsing	Focusgroep sportconsulenten gemeenten Focusgroep sportbestuurders/sportfederaties/sportraden Interview Sportservice Midden Nederland
↓	
Verificatie en aanscherping	Klankbordgroep ambtenaren sport Utrechtse gemeenten

2.2.1 Face to face interviews

Om over een veelheid aan onderwerpen voldoende en diepgaande informatie te krijgen, zijn face to face interviews aan de hand van een gestructureerde vragenlijst zeer geschikt. Het voordeel van face to face interviews is dat de geïnterviewde de vragen uitgebreid kan beantwoorden en het vraagsprek wat langer mag duren. Bovendien kan een toelichting worden gevraagd en gegeven als de vraag niet goed wordt begrepen of de vraag niet duidelijk genoeg wordt beantwoord. Het geeft de onderzoeker dus de mogelijkheid aanvullende vragen te stellen, maar ook om bevindingen uit eerdere interviews te verifiëren. Face to face interviews leiden doorgaans tot

een hogere respons dan schriftelijke vragenlijsten. Het voordeel van een gestructureerde vragenlijst is dat in elke gemeente dezelfde vragen aan de orde komen.

In het onderzoek zijn uiteraard de beleidsambtenaren sport van alle 29 Utrechtse gemeenten benaderd. Met uitzondering van de gemeenten Eemnes en Renswoude heeft in elke gemeente een face to face interview plaatsgevonden. De gemeente Renswoude kent geen speciaal sportbeleid en daar heeft een telefonisch consult volstaan. De beleidsmedewerker in Eemnes was verhinderd, maar deze gemeente heeft wel schriftelijk informatie beschikbaar gesteld. Van de 29 gemeenten is er dus met 27 een face to face interview gehouden. De face to face interviews hebben plaatsgevonden in de maanden december 2008 en januari en februari 2009. De interviews zijn gevoerd aan de hand van een gestructureerde vragenlijst met als thema's: sportbeleidsplan, capaciteit sportaccommodaties, verzorgingsgebied accommodaties, planontwikkeling/groeikernen, plannen buurgemeenten, privatisering, overdracht, beheer en onderhoud, sportstimulering/breedtesportbeleid. De vragenlijst is opgenomen als bijlage.

Omdat enkele uitkomsten uit de face to face interviews aanleiding gaven om een verdiepingslag te maken hebben aanvullende interviews plaatsgevonden met vertegenwoordigers van twee sportbonden waarvan bleek dat de sporttak nu al of in de toekomst met tekorten aan accommodatie te maken heeft (KNHB en KNVB). Deze hebben plaatsgevonden in de periode februari tot en met mei 2009.

2.2.2 Deskresearch

Naast de interviews is deskresearch gedaan om al beschikbare en voor het onderzoek relevante informatie in het onderzoeksrapport op te nemen. Voordeel van deskresearch is dat tijdens het interview aan al bekende zaken, of eenvoudig te vinden informatie minder aandacht hoeft te worden besteed. Hier doelen we op landelijke ontwikkelingen, kencijfers, sportbeleidsnota's en dergelijke. Bovendien is het op basis van deskresearch gemakkelijk om structuur aan te brengen als het gaat om een grote hoeveelheid van gegevens.

2.2.3 Focusgroepen

Om zo veel mogelijk actoren te bereiken in een beperkt tijdsbestek zijn bijeenkomsten met focusgroepen belegd. Belangrijke actoren binnen het onderzoek zijn sportconsulenten (adviseurs en vaak uitvoerders van sportbeleid binnen gemeenten) en sportbestuurders (vaak verenigd in sportfederaties of lokale sportraden). Deze zijn in twee aparte focusgroepen betrokken. Tijdens focusbijeenkomsten zijn de eerste conclusies uit de face to face interviews teruggekoppeld en getoetst door aanwezigen. De terugkoppeling met de focusgroep sportconsulenten bestond uit een presentatie van de bevindingen en voorlopige conclusies, die vervolgens zijn bediscussieerd. De terugkoppeling met de focusgroep sportbestuurders bestond uit een meer interactieve workshop waarin eveneens discussie heeft plaatsgevonden met betrekking tot de conclusies. Op deze manier is een verdiepingslag gemaakt. De twee bijeenkomsten hebben plaatsgevonden in maart en april 2009.

Naast de focusgroepen heeft in deze fase apart een interview met Sportservice Midden Nederland plaatsgevonden. Doel was eveneens informatieverzameling en toetsing van de eerdere bevindingen.

2.2.4 Klankbordgroep

De bevindingen uit de interviews met sportambtenaren en andere genoemde organisaties en focusgroepen zijn in mei 2009 tijdens een bijeenkomst teruggekoppeld aan sportambtenaren van de gemeenten in de provincie Utrecht. Met deze klankbordgroep is uiteindelijk een laatste verfijning aangebracht.

Voor een overzicht van de geïnterviewden, deelnemers aan de focusgroepen, deelnemers aan de klankbordgroep en voor geraadpleegde literatuur en digitale bronnen verwijzen we naar de bijlage.

2.2.5 Voor- en nadelen van deze werkwijze en het effect op de bevindingen

De onderzoeksopzet is vanzelfsprekend zo gekozen dat het betrouwbare en valide onderzoeksgegevens betreft. Dit neemt niet weg dat bij gebruik van gegevens uit dit onderzoek enkele opmerkingen dienen te worden geplaatst. Hieronder staan de sterkere en zwakkere punten waarmee rekening moet worden gehouden bij het gebruik en de interpretatie van de gegevens.

Sterkere punten

- Betrokkenheid van alle Utrechtse gemeenten;
- Betrekken van diverse partijen. Een veelheid aan actoren als ambtenaren, sportconsulenten, sportbestuurders, diverse sportorganisaties zijn betrokken;
- In elke gemeente zijn dezelfde onderwerpen aan de orde gekomen (gestructureerde vragenlijst);
- Steeds weer toetsing van conclusies bij verschillende partijen die lokaal gezien verschillende posities bekleden. Dit leidt tot veel inzichten en breed gedragen resultaten;
- Ondanks de grote verschillen tussen gemeenten (grote en kleine gemeenten, Fte sportambtenaar en dergelijke) kunnen de uitkomsten door de gehanteerde werkwijze aan elkaar gereleerd worden.

Zwakkere punten

- Een deel van de ambtenaren Sport was interim of had de functie nog maar kort. Daardoor wist niet iedereen altijd van de hoed en de rand;
- Er hebben personele wijzigingen plaatsgevonden in de periode van het onderzoek;
- Interviews zijn gehouden met sportambtenaren, die naar steeds weer bleek, minder tot geen zicht hebben op recreatief bewegen of beleid rondom recreatie;
- De lokale ambtelijke inzet op het beleidsterrein Sport loopt op het niveau van Fte's zeer uiteen;
- Commerciële sportaanbieders blijven buiten beeld.

Omdat de conclusies op hoofdlijnen getrokken zijn en herhaaldelijk zijn geverifieerd doen de zwakkere punten niets af aan het advies dat de onderzoekers hebben geformuleerd in deel 3. Worden echter data of figuren gebruikt uit het onderzoek, dan kan het incidenteel voorkomen dat de werkelijkheid afwijkt van hetgeen is weergegeven. De verstrekte informatie kan niet geheel volledig zijn geweest en de lokale situatie in een gemeente kan in de afgelopen periode veranderd zijn.

2.3 Leeswijzer

Het onderzoeksrapport bevat een grote hoeveelheid informatie. Bovendien moeten gegevens van de verschillende betrokkenen geïntegreerd worden. Voor de overzichtelijkheid is gekozen voor een indeling van het rapport waarbij we eerst de resultaten beschrijven van de informatieverzameling (interviews en deskresearch), vervolgens van de toetsing door de focusgroepen en daarna, mede op basis van verificatie en aanscherping door de klankbordgroep conclusie trekken.

Het rapport bestaat uit drie delen. Het **eerste** deel bestaat uit de verslaglegging van de interviews met sportambtenaren van de betrokken Utrechtse gemeenten, aangevuld met interviews met de KNVB en KNHB. In dit hoofdstuk zijn ook landelijke ontwikkelingen en is andere informatie uit deskresearch opgenomen.

Het **tweede** deel doet verslag van de resultaten van focusgroepen die hebben plaatsgevonden met andere betrokkenen uit de Utrechtse sportwereld als sportconsulenten, Sportservice Midden Nederland en sportbestuurders/sportfederaties/sportraden (workshops). Tijdens deze workshops is op hoofdlijnen resultaten uit de interviews met sportambtenaren teruggekoppeld en bediscussieerd. Op die manier is een verdiepingsslag gemaakt en aanvullende informatie verkregen.

In deel **drie** staan de conclusies en het advies aan de provincie. Deze zijn mede gebaseerd op een laatste verfijning die is aangebracht met de klankbordgroep.

Schematisch ziet de opbouw van het gehele onderzoeksrapport er als volgt uit:

Deel 1.	→	Informatieverzameling	Face to face interviews ambtenaren sport Utrechtse gemeenten Interviews KNVB, KNHB Deskresearch
Deel 2.	→	Informatieverzameling / toetsing	Focusgroep sportconsulenten Focusgroep sportbestuurders/sportfederaties/sportraden Interview Sportservice Midden Nederland
Deel 3.	→	Conclusie en advies, na verificatie en aanscherping	Klankbordgroep ambtenaren sport Utrechtse gemeenten Kansen voor de sport in de provincie Utrecht

Het rapport is voorzien van diverse figuren die in één oogopslag de huidige stand van zaken met betrekking tot het besproken onderwerp weergeven. De in deze figuren weergegeven informatie is afkomstig van soms uiteenlopende informatiebronnen, als sportbeleidsambtenaren, het handboek sportaccommodaties, gemeentegidsen en van internet (onder andere Sportatlas). Door gebruik van diverse informatiebronnen is getracht een zo compleet mogelijk beeld te schetsen. Dit neemt niet weg dat er onvolkomenheden kunnen zijn¹. Daarnaast willen we opmerken dat aan de gebruikte kleuren in het rapport geen oordeel ten grondslag ligt.

Het rapport is verder verlevendigd door goede voorbeelden van praktijksituaties die in gemeenten plaatsvinden. Laatstgenoemde zijn in een kader opgenomen.

De resultaten die zijn opgenomen in de delen 1 en 2 zijn enkel en alleen uitkomsten van de interviews, deskresearch en focusgroepen. De onderzoekers hebben hun eigen conclusies uiteraard verwerkt in de terugkoppeling tijdens de focusgroepen, maar hetgeen in die delen wordt geconcludeerd in dit rapport zijn de bevindingen van de deelnemers. De conclusies van de onderzoekers en hun advies is opgenomen in deel 3.

¹ De figuren kunnen desgewenst als vertrekpunt dienen bij overleg over (door)ontwikkeling van de sport in de provincie. Indien nieuwe informatie voorhanden is kan die uiteraard betrokken worden.

Deel 1: Interviews gemeenten

Deel 1.	→	Informatieverzameling	Face to face interviews ambtenaren sport Utrechtse gemeenten Interviews KNVB, KNHB Deskresearch
Deel 2.	→	Informatieverzameling / toetsing	Focusgroep sportconsulenten Focusgroep sportbestuurders/sportfederaties/sportraden Interview Sportservice Midden Nederland
Deel 3.	→	Conclusie en advies, na verificatie en aanscherping	Klankbordgroep ambtenaren sport Utrechtse gemeenten Kansen voor de sport in de provincie Utrecht

Het **eerste** deel bestaat uit de verslaglegging van de interviews met sportambtenaren van de betrokken Utrechtse gemeenten, aangevuld met interviews met de KNVB en KNHB. In dit hoofdstuk zijn ook landelijke ontwikkelingen en is informatie uit deskresearch opgenomen.

3 Beleidsplannen en beleidsinformatie

3.1 Inleiding

Beleid is het stellen van doelen, middelen en een tijdpad in onderlinge samenhang. Een sportbeleidsplan geeft richting aan het gemeentelijke sportbeleid voor een bepaalde periode. Hiermee creëert een gemeente een kader en is de richting waarin de gemeente wil dat de sport zich ontwikkelt duidelijk. De inhoud van een sportbeleidsplan is uiteraard afhankelijk van de specifieke doelen die een gemeente met sport wil bereiken en mogelijkheden binnen een gemeente. Sport heeft de laatste jaren aan terrein gewonnen waardoor in veel gemeenten een (sport)accommodatiebeleid (waarbij sport enkel in het teken stond van geschikte sportaccommodaties) is doorontwikkeld naar een sportbeleidsplan. Thema's die in het sportbeleid aan de orde kunnen komen zijn bijvoorbeeld sportaccommodatie, sportstimulering, de positie en rol van sportverenigingen en topsport. Nog lang niet alle Nederlandse gemeenten beschikken echter over een vastgesteld sportbeleidsplan. Vrij nieuw is de ontwikkeling van een integraal sport- en beweegbeleidsplan.

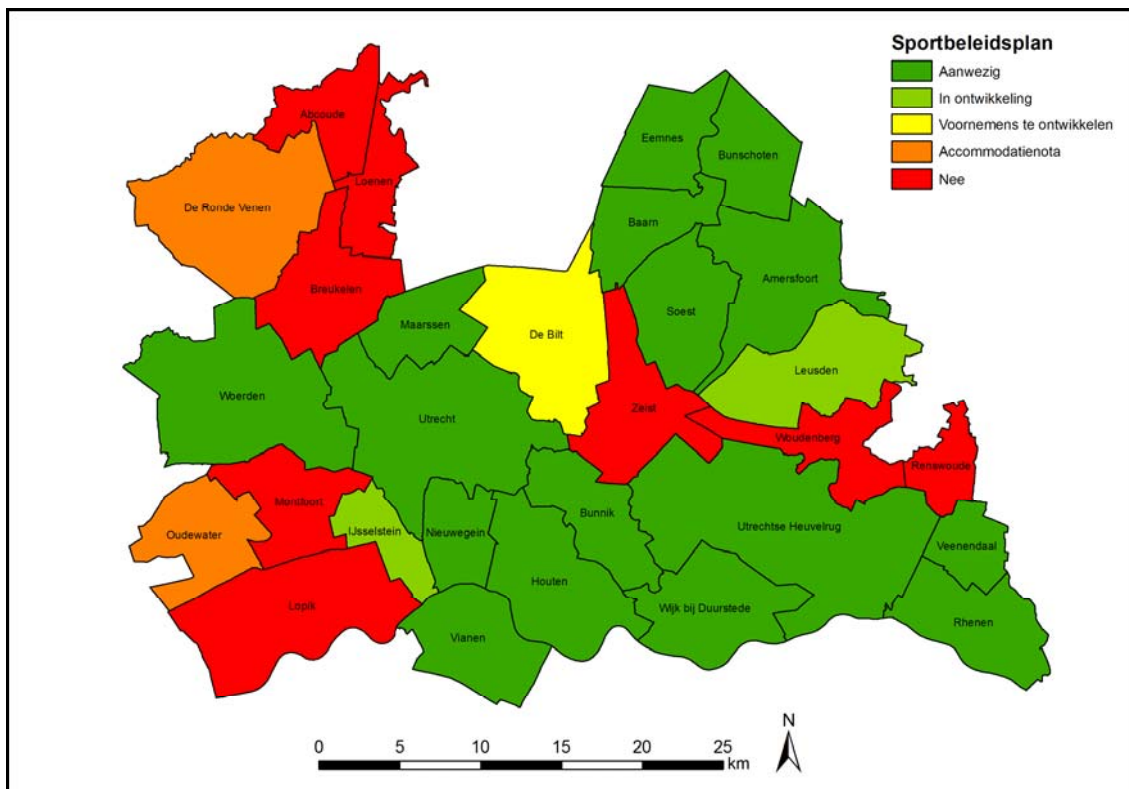
In dit hoofdstuk gaan we in op sportbeleidsplannen in de gemeenten binnen de provincie Utrecht. Gekeken is naar de aanwezigheid van een dergelijk plan (3.2), het gebruik van onderzoeksgegevens uit bijvoorbeeld sportdeelnameonderzoeken (3.3) en de thema's die momenteel in de sportbeleidsplannen centraal staan (3.4).

3.2 Aanwezigheid sportbeleidsplan

Aan de geïnterviewde sportbeleidsambtenaren is gevraagd of de gemeente beschikt over een actueel en vastgesteld sportbeleidsplan. Zestien gemeenten in de provincie Utrecht hebben een actueel sportbeleidsplan² (55%). Twee gemeenten zijn bezig met de ontwikkeling van een sportbeleidsplan (7%) en één is voornemens een sportbeleidsnota te ontwikkelen (3%). Twee gemeenten hebben geen sportbeleidsnota maar de sportvoorzieningen zijn wel opgenomen in de accommodatienota (De Ronde Venen en Oudewater, 7%). Van de 29 gemeenten hebben er zeven geen sport- of accommodatiebeleidsnota (24%).

De figuur hierna laat voor alle gemeenten de huidige situatie wat betreft de aanwezigheid van sportbeleidsplannen zien.

² Sportbeleidsplan Bunnik, Bunschoten en Nieuwegein zijn hierin meegenomen. Die van Bunnik en Bunschoten hebben op dit moment nog de status van concept, Nieuwegein betreft een kadernota.

Er is een relatie tussen gemeentegrootte en de aanwezigheid van een sportbeleidsplan. Eén van de vijf gemeenten uit de categorie zeer kleine gemeenten heeft een sportbeleidsplan (20%). Van de acht kleine gemeente heeft de helft er een (50%). Van de elf gemeenten uit de middencategorie hebben zeven een sportbeleidsplan (64%)³ en van de middelgrote gemeenten twee van de drie (66%). Beide grote steden hebben een sportbeleidsplan (100%). Kortom, naarmate het inwonertal toeneemt, is de kans groter dat de gemeente een sportbeleidsplan heeft.

3.3 Sportdeelname onderzoek

Idealiter worden sportbeleidsplannen gebaseerd op resultaten van een sportdeelnameonderzoek onder inwoners van de gemeente. Door het betrekken van onderzoeksinformatie wordt sportbeleid ontwikkeld dat voldoende gebaseerd is op de werkelijke stand van zaken van sportdeelname en wensen ten aanzien van sport en accommodaties. Een speciaal ontwikkeld, gestandaardiseerd onderzoeksinstrument is de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek, RSO. De RSO inventariseert sportdeelname over 'de afgelopen 12 maanden' (wat en waar). De RSO kan met additionele modules worden uitgebreid over bijvoorbeeld accommodatiegebruik, sporters met een beperking, vrijwilligerswerk in de sport. Tevens zijn specifieke versies beschikbaar gericht op kinderen en jeugd: 6-11 jaar en 12-17 jaar.

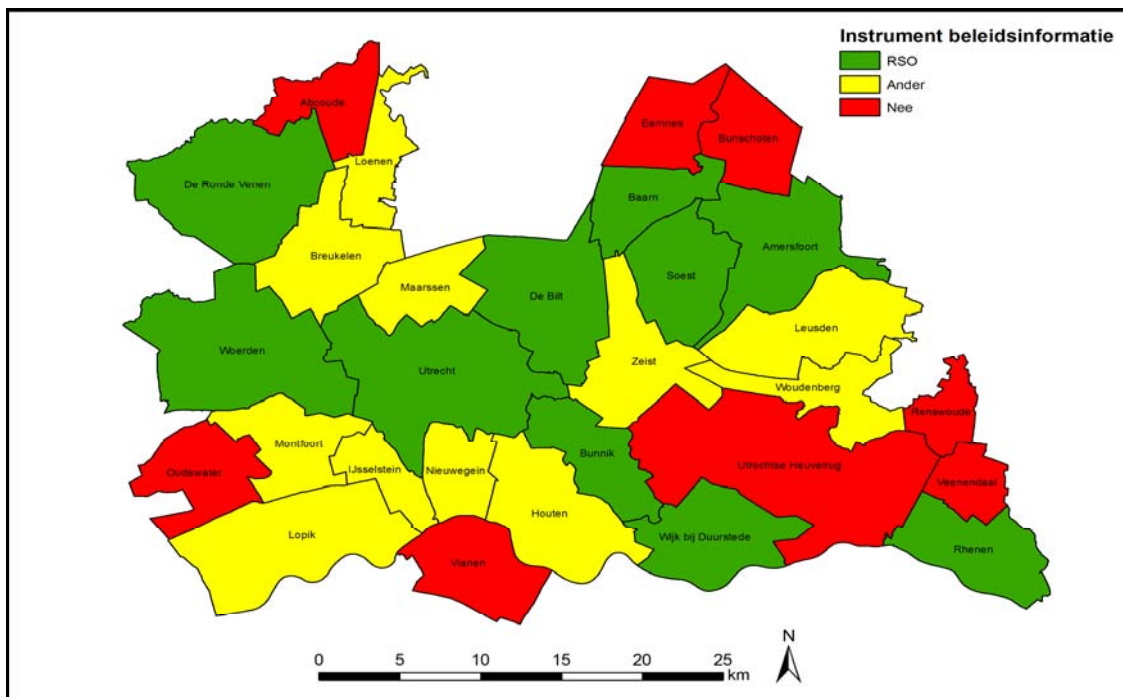
Naast de RSO bestaan er ook andere onderzoeksinstrumenten die ingaan op sport- en beweeggedrag van de inwoners. Vaak zijn deze vanuit andere beleidsvelden geïnitieerd, bijvoorbeeld vanuit leefbaarheid, jeugd en gezondheidszorg. Deze onderzoeken focussen vaak op beweeggedrag (wat) maar niet op de locatie (waar). Ze zijn dus minder informatief.

In de interviews is gevraagd of de gemeente onderzoek heeft gedaan naar sportdeelname. Uit de onderstaande tabel blijkt dat in de provincie Utrecht tien gemeenten in de afgelopen drie jaar

³ Twee van de gemeenten uit de middencategorie hebben aangegeven bezig te zijn met de ontwikkeling van een sportbeleidsplan, en één heeft voorbereidingen getroffen voor de ontwikkeling ervan. Worden deze meegenomen dan draagt het percentage aanwezigheid sportbeleidsplan (91%).

een RSO hebben uitgevoerd⁴ (35%). Elf andere gemeenten hebben wel gegevens uit andere onderzoeksinstrumenten (leefbaarheidsonderzoeken, jeugdmonitoren en gezondheidsonderzoeken van de GGD) als beleidsinformatie gebruikt (39%). Bij zeven gemeenten is geen RSO of ander onderzoek gericht op sportdeelname uitgevoerd of is dat onbekend (24%).

De figuur hieronder laat zien welke gemeente welke onderzoeksinformatie heeft gebruikt in de afgelopen 3 jaar.

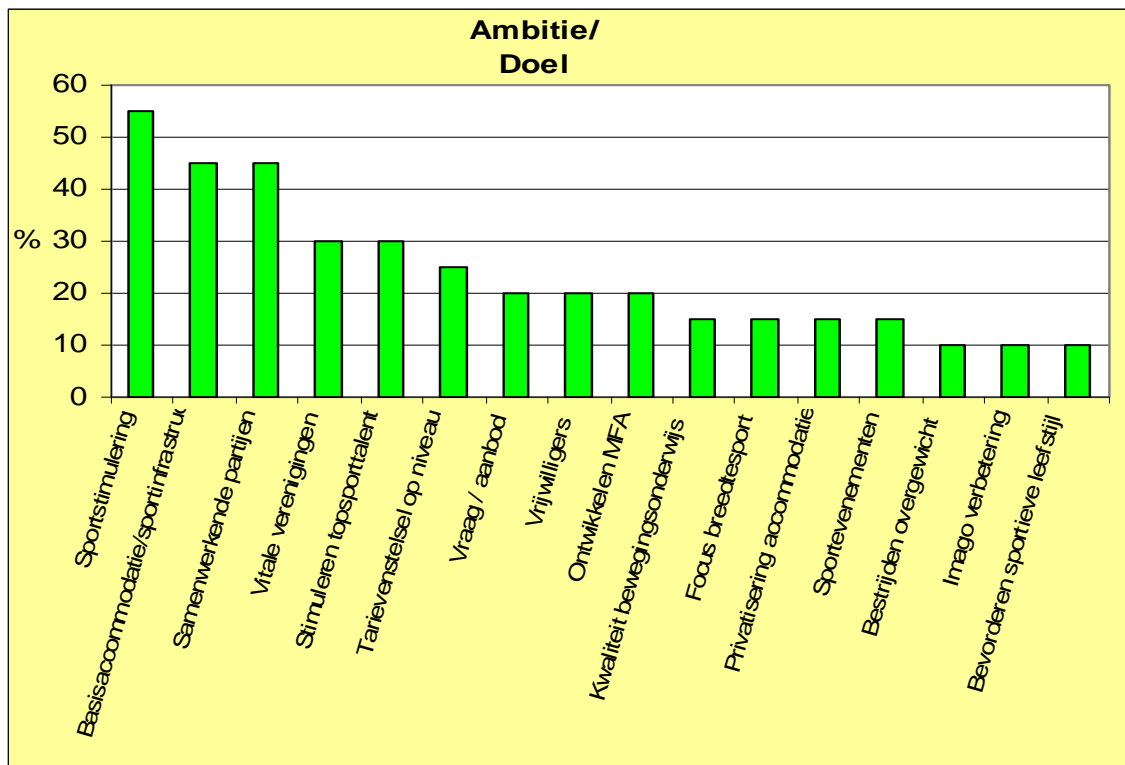
In de vijf zeer kleine gemeenten zijn in de afgelopen drie jaar geen RSO's uitgevoerd. In een gemeente is wel andere beleidsinformatie gebruikt voor het sportbeleid (totaal=20%). In de kleine gemeente is door twee van de acht gemeenten een RSO uitgevoerd (25%) en door vier gemeenten is andere beleidsinformatie (50%) gebruikt voor het sportbeleid (totaal is 75%). Van de elf gemeenten van de middencategorie hebben er zes een RSO gebruikt (55%) en vier andere beleidsinformatie (36%) dan de RSO (totaal=91%). In de middelgrote gemeenten is door één gemeente een RSO gedaan (33%) en door de overige twee (67%) is andere beleidsinformatie gebruikt (totaal=100%). Tot slot hebben beide grote steden een RSO laten uitvoeren (totaal=100%). Hier zien we dus net als bij de aanwezigheid van sportbeleidsplannen, dat de kans groter is dat de gemeente onderzoeksinformatie betreft bij de ontwikkeling van beleid, naarmate het inwonertal toeneemt.

3.4 Thema's in de beleidsplannen

Om zicht te krijgen op de onderwerpen die gemeenten in hun sportbeleidsplannen centraal stellen, is deskresearch gedaan. Van alle sportbeleidsnota's is nagegaan welke ambities/doelen de gemeente nastreeft, wat gedaan wordt om hieraan uitvoering te geven (acties) en op welke doelgroepen het beleid zich richt.

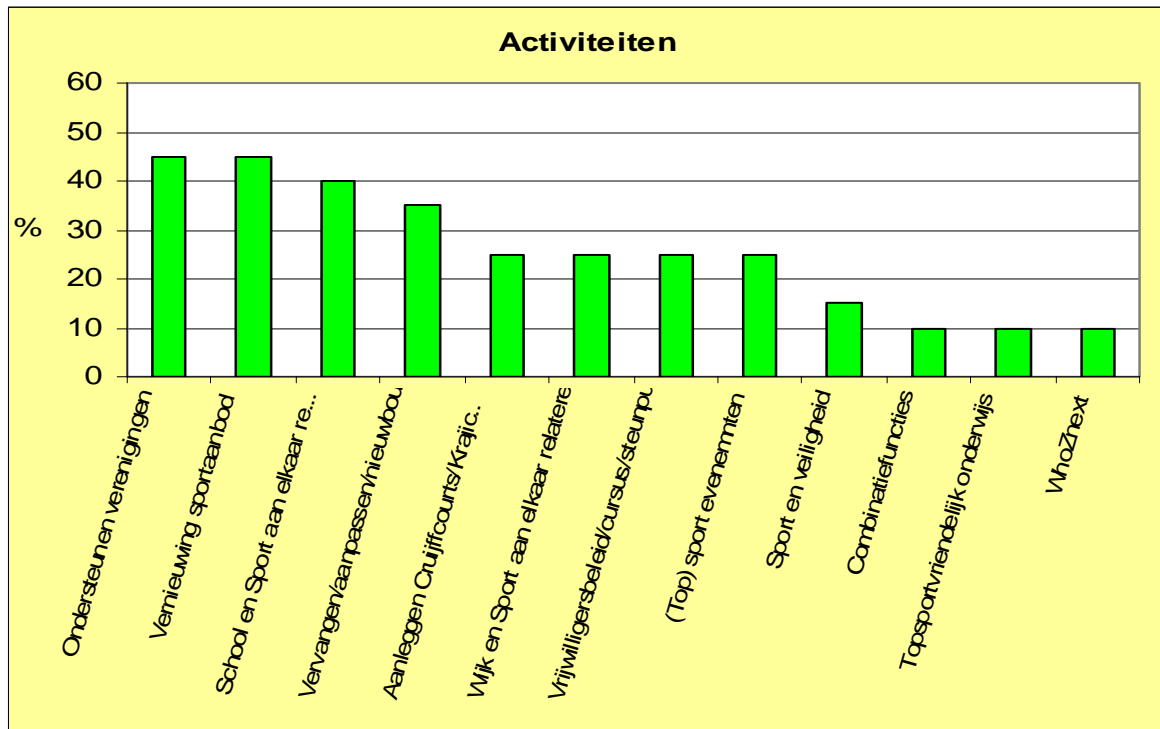
⁴ Deze vraag is niet beantwoord door één van de Utrechtse gemeenten.

In de figuur hieronder staan de in het sportbeleidsplan geformuleerde ambities/doelen (n=20) weergegeven.

De drie meest genoemde ambities/doelen in de sportbeleidsplannen richten zich op sportstimulering (55%), basisaccommodaties of sportinfrastructuur (45%) en op samenwerkende partijen (eveneens 45%). Ondanks dat er een neiging is naar meer aandacht voor sport vanuit gezondheidsoverwegingen, wordt daaraan in een klein aandeel van de sportbeleidsplannen aandacht besteed.

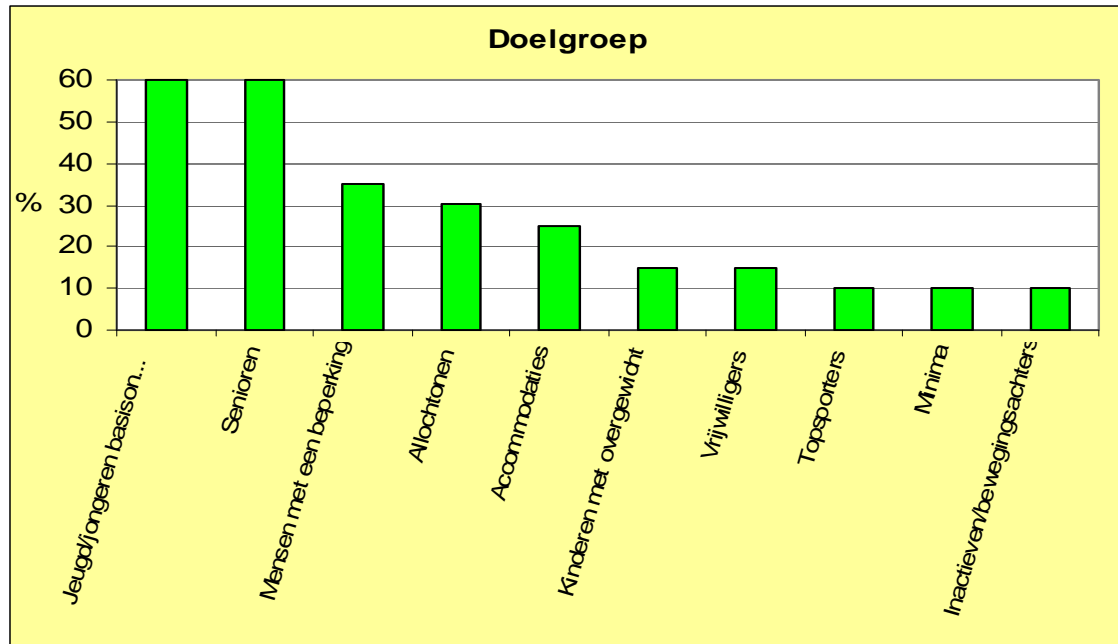
In de beleidsplannen is ook nagegaan welke acties de gemeenten hebben vastgelegd om hun doelen en ambities te bereiken. De acties die gemeenten (n=20) nemen, staan afgebeeld in onderstaande figuur.

Ondersteunen van verenigingen (45%), vernieuwen van het sportaanbod (eveneens 45%), school en sport verbinden (40%), vervanging/aanpassing/nieuwbouw accommodaties (35%) zijn acties die vaker in de verschillende sportbeleidsplannen worden genoemd. Investeren in de nieuwe regeling rondom combinatiefuncties als opvolger van de BOS-impuls van het ministerie van VWS wordt in een beperkt aandeel van de sportnota's aan de orde gesteld (10%).

De aandacht in de sportbeleidsplannen voor de thema's ondersteunen van verenigingen (45%), vernieuwen van het sportaanbod (eveneens 45%) en het verbinden van school en sport (40%) is een duidelijk resultaat van de landelijke subsidieregelingen van het ministerie van VWS van de afgelopen 10 jaar (Breedtesportimpuls BSI 1999-2004 en Buurt-Onderwijs-Sport impuls BOS 2004-2011). Deze regelingen richtten zich immers op sportstimulering, en de BOS-impuls ook nog eens meer specifiek op onderwijs.

De doelgroepen waarop de sportbeleidsplannen zich richten, staan in de onderstaande figuur.

Wat betreft de in de sportbeleidsplannen blijkt er veel aandacht te zijn voor jeugd/jongeren en senioren 55+. In 60% van de beleidsplannen worden jeugd/jongeren en ook senioren 55+ genoemd als doelgroep. In 35% van de beleidsplannen van Utrechtse gemeenten wordt gericht aandacht besteed aan de doelgroep mensen met een beperking (35%) en in 30% van de plannen aan allochtonen. Nauwelijks aandacht is er voor de ongeorganiseerde sporter, voor minima/mensen met een bewegachterstand/inactieven (5%-15%) en voor de groep volwassenen in de leeftijd 25-55 jaar. Deze laatste groep profiteert wel indirect van het gevoerde beleid gericht op verenigingen en accommodaties. Maar als doelgroep komen ze niet of nauwelijks in de sportbeleidsplannen voor.

In de inleiding van dit hoofdstuk is ingegaan op een ontwikkeling die gaande is in het ontwikkelen van meer integrale sport- en bewegnota's. Binnen de provincie Utrecht is de gemeente Nieuwegein de eerste gemeente met een (kader)nota gericht op sport én bewegen voor sturing op integrale vraagstukken. In het kader hieronder staat een korte beschrijving van deze kadernota.

*De gemeente Nieuwegein heeft in de afgelopen periode de kadernota 'Nieuwegein Beweegt' ontwikkeld. De gemeente heeft besloten meer bestuurlijke aandacht te willen voor het benutten van **sport én bewegen** bij de sturing op integrale vraagstukken. Hiermee heeft Nieuwegein een verbreding gemaakt van het traditionele sportbeleid. De nota benadrukt niet alleen het belang van sporten maar combineert sporten én bewegen om maatschappelijke doelen te bereiken, en is beleidsterreinen overstijgend. Er is afstemming geweest met de beleidsterreinen onderwijs, welzijn, armoedebestrijding, jeugdbeleid, citymarketing, gezondheidsbeleid en ouderenbeleid. (Beleidskader Nieuwegein Beweegt)*

4 Sportaccommodaties

4.1 Inleiding

Uit het onderzoek 'Ruimte voor sport' van NOC*NSF blijkt dat er een kwalitatief en kwantitatief tekort is aan voorzieningen voor sport en bewegen. De nota 'Ruimte maken, ruimte delen' van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimte en Milieu beschrijft een ruimtetekort van 144.000 hectare voor sport en recreatie. Een van de belangrijke vraagstellingen van het provinciale onderzoek heeft dan ook betrekking op sportaccommodaties. In hoeverre zijn er tekorten? Welke accommodaties hebben een regionaal verzorgingsgebied? In hoeverre vindt afstemming plaats tussen gemeenten over accommodatiegebruik?

We gaan eerst in op de tekorten dan wel overschot aan capaciteit bij buitensportaccommodaties (4.2) en vervolgens op die van binnensportaccommodaties (4.3). Daarna wordt ingegaan op acties die gemeenten ondernemen om tekorten op te lossen (4.4). In paragraaf 4.5 gaan we in op uitkomsten uit de rapportage Verenigingsmonitor met betrekking tot accommodatiebeleid.

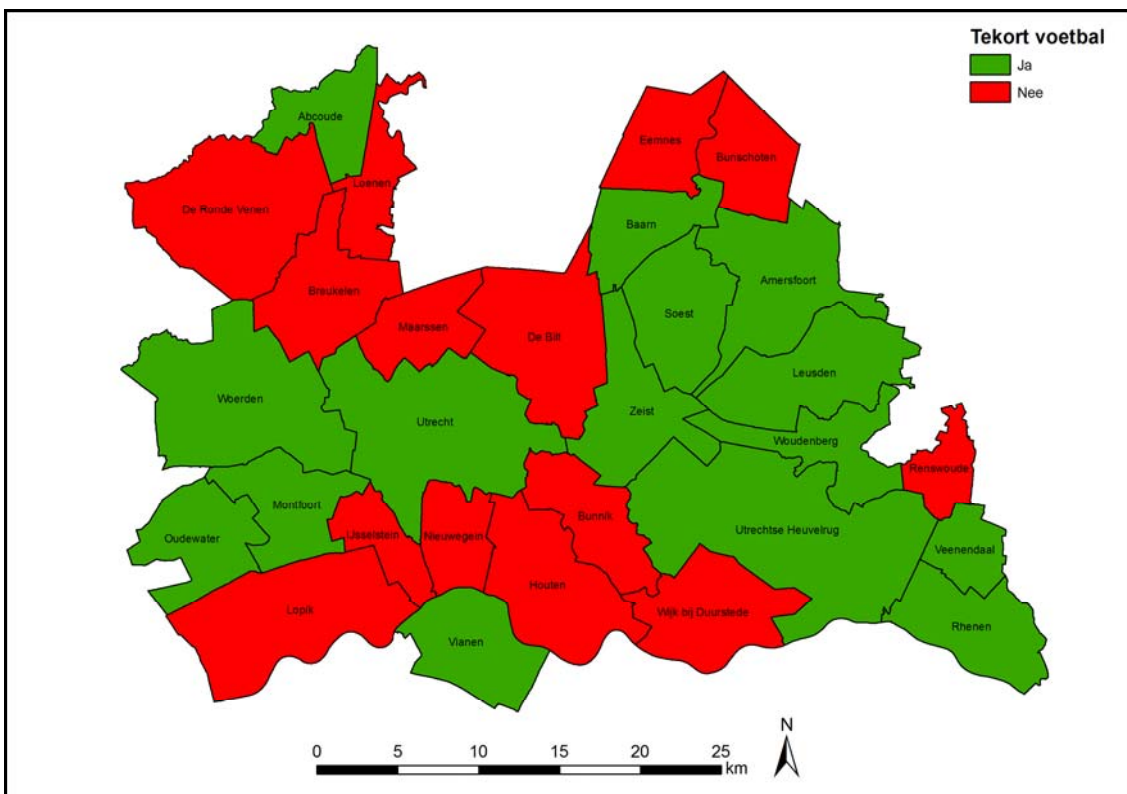
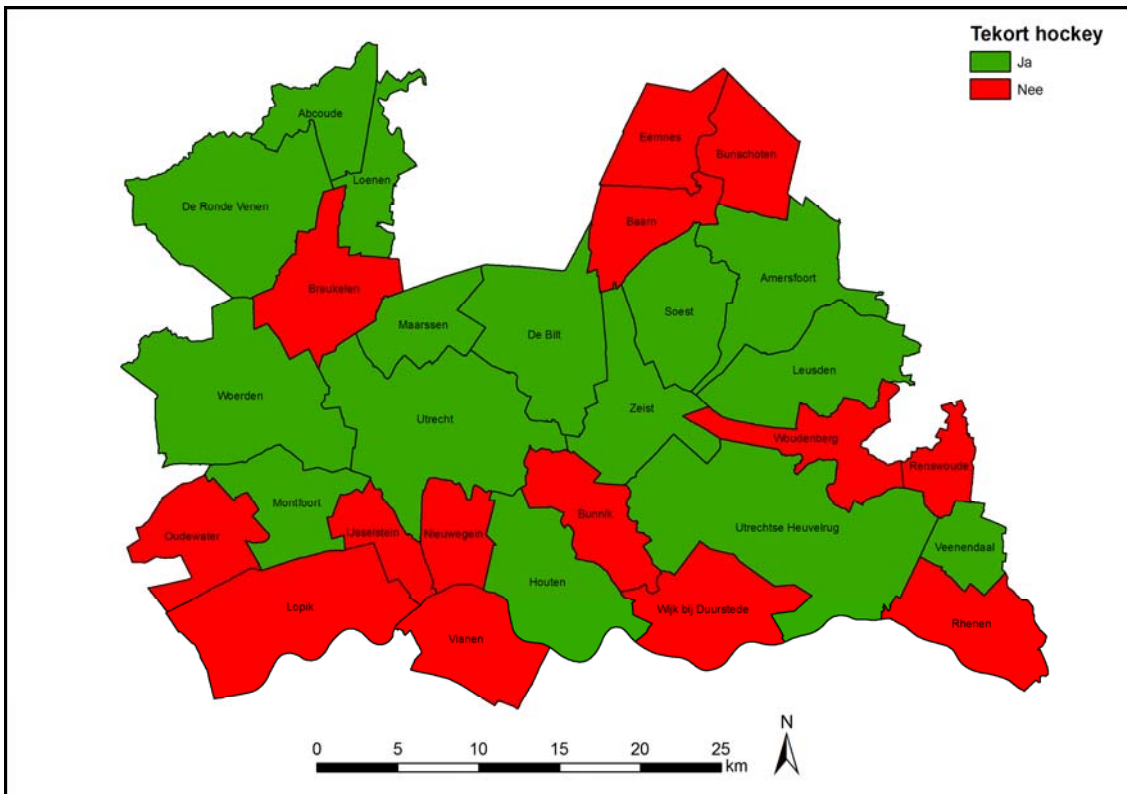
4.2 Buitensport⁵

Van alle gemeenten geeft alleen Woerden aan dat er wat betreft buitensportaccommodaties sprake is van overcapaciteit. Hier betreft het de tennis- en korfbalaccommodatie. Bunnik heeft voldoende veldcapaciteit, maar geeft wel aan behoefte te hebben aan kunstgras (bespeelbaarheid en beschikbaarheid gedurende het hele jaar).

Van de 27 gemeenten geven er 23 aan een tekort te hebben aan capaciteit bij een of meer buitensportaccommodaties (85%). In vier gemeenten is er dus geen tekort (15%). Alleen de gemeenten Breukelen, Bunschoten, Lopik en Nieuwegein zeggen geen tekort te hebben (15%). De tekorten concentreren zich vooral op hockey- (15 gemeenten=56%) en voetbalaccommodatie (eveneens 15 gemeenten=56%). Drie gemeenten hebben te maken met tekort aan tenniscapaciteit (11%). Daarnaast melden vijf gemeenten nog een tekort voor een specifieke tak van sport (18%).

⁵ De inventarisatie van tekorten en overcapaciteit bij buitensport en binnensportaccommodaties is gebaseerd op interviews met sportambtenaren. Gezien het feit dat een relatief groot deel van de gesprekspartners een interimfunctie had dan wel pas enkele maanden in dienst was als sportambtenaar bij de betreffende gemeente kan het zijn dat het beeld niet volledig is. Als dit onderwerp verder uitgewerkt moet worden, is een nieuwe inventarisatie op zijn plaats.

Het hockey- voetbal tekort is dus relatief groot. In de figuren hieronder is op te maken welke gemeenten te maken hebben met een tekort aan hockey- dan wel voetbalaccommodatie.

Gemeenten schrijven het tekort aan hockeycapaciteit toe aan het steeds populairder worden van hockey en bevestigen dat er inmiddels bij veel hockeyverenigingen wachtlijsten zijn. Een knelpunt bij de hockeysport is dat de benodigde ruimte voor F-junioren een factor acht kleiner is dan voor C- en D-junioren (en hoger). Doorstroming van jeugd veroorzaakt capaciteitsproblemen in de weekends. Het huidige capaciteitsgebrek ligt vooral bij de jeugdtrainingen en jeugdwedstrijden, dus na schooltijd en op zaterdag. Uit cijfers van de KNHB⁶ blijkt dat er landelijk in de afgelopen tien jaar een toename is van het aantal leden van 129.213 in 1999 naar 210.498 in 2009. Dit komt overeen met een toename van 63%. Uitgesplitst naar senioren en jeugdleden bedraagt de toename respectievelijk 28% en 99%. De KNHB heeft als ambitie een ledental van 260.000 in 2015. De KNHB verwacht een groot (lees: landelijk het grootste) potentieel aan leden in (de regio) Utrecht-Zeist-Woerden. Ook in Amersfoort verwacht ze een grote potentie⁷.

De KNHB heeft de groeikernen in kaart gebracht. Dit heeft zij gedaan door met verenigingen groeiplannen te bespreken, gestructureerd per stad of regio. Ideeën en wensen van verenigingen binnen de groeikern zijn geïnventariseerd en de KNHB heeft de verenigingen bij elkaar gebracht om een totaalplaatje op te stellen. Daarna zijn (worden) wethouders van de betreffende gemeenten bezocht.

Gemeenten geven wat betreft tekorten bij voetbal net als bij hockey aan dat het tekort aan accommodatie blijkt uit het aantal wachtlijsten. Het aantal leden van de KNVB is in de afgelopen vijf jaar jaarlijks toegenomen. Ten opzichte van 2005 waar het ledental 923.243 bedroeg naar 2008, met 1.152.674 leden is dat een groei van 25%. De toename is vooral te danken aan de enorme vlucht die meisjes- en vrouwenvoetbal de afgelopen jaren heeft genomen. Vooral het populairder worden van damesvoetbal is van invloed op de toename. Ten opzichte van 2007 is het aantal voetballende vrouwen gestegen met ruim 10%, het aandeel meisjespupillen met bijna 17% en het aantal meisjesjunioren met 14%⁸. Capaciteitsgebrek speelt ook bij voetbal vooral een rol bij trainingen van jeugd en bij jeugdwedstrijden. Het tekort aan capaciteit heeft bij voetbal ook betrekking op het aantal kleedkamers. Voetbal was voorheen traditioneel een mannen-sport maar nu moeten ook vrouwen gebruik maken van de kleedruimtes. Het betekent dat veel clubaccommodaties/'kantines' niet meer voldoen.

4.3 Binnensport

In het onderzoek is niet alleen voor buitensportaccommodaties gevraagd naar tekort dan wel overschot aan capaciteit, maar ook voor de binnensportaccommodaties. Het gros van de gemeenten geeft aan geen tekort te hebben aan binnensportaccommodatie (78%). Drie gemeenten geven aan een tekort te hebben aan sport- of gymzalen: Houten, IJsselstein en Maarssen (11%). Gemeente de Ronde Venen, Veenendaal en IJsselstein geven aan op piekmomenten tekorten te hebben. Gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft tekort aan gymlokalen in Driebergen en ook Wijk bij Duurstede geeft aan een extra gymlokaal nodig te hebben (7%). Vrijwel overal is sprake van piekbelasting in de sporthallen/zalen tussen 18u00 en 22u00.

Ook wordt in een aantal gevallen aangegeven dat het soms lastig is om overdag capaciteit voor sportstimulering te reserveren omdat de accommodaties verhuurd zijn aan het onderwijs. Voor het bewegingsonderwijs is soms de afstand tot de accommodatie het probleem, niet zozeer de totale capaciteit binnen een gemeente.

Drie gemeenten zeggen tekort te hebben aan een sporthal: Amersfoort, Baarn, Leusden (11%). De gemeente IJsselstein geeft aan dat de turnvereniging herhaaldelijk het verzoek heeft gedaan voor een nieuwe turnhal. Verder kampt de gemeente Amersfoort met een tekort aan binnenzwembadwater.

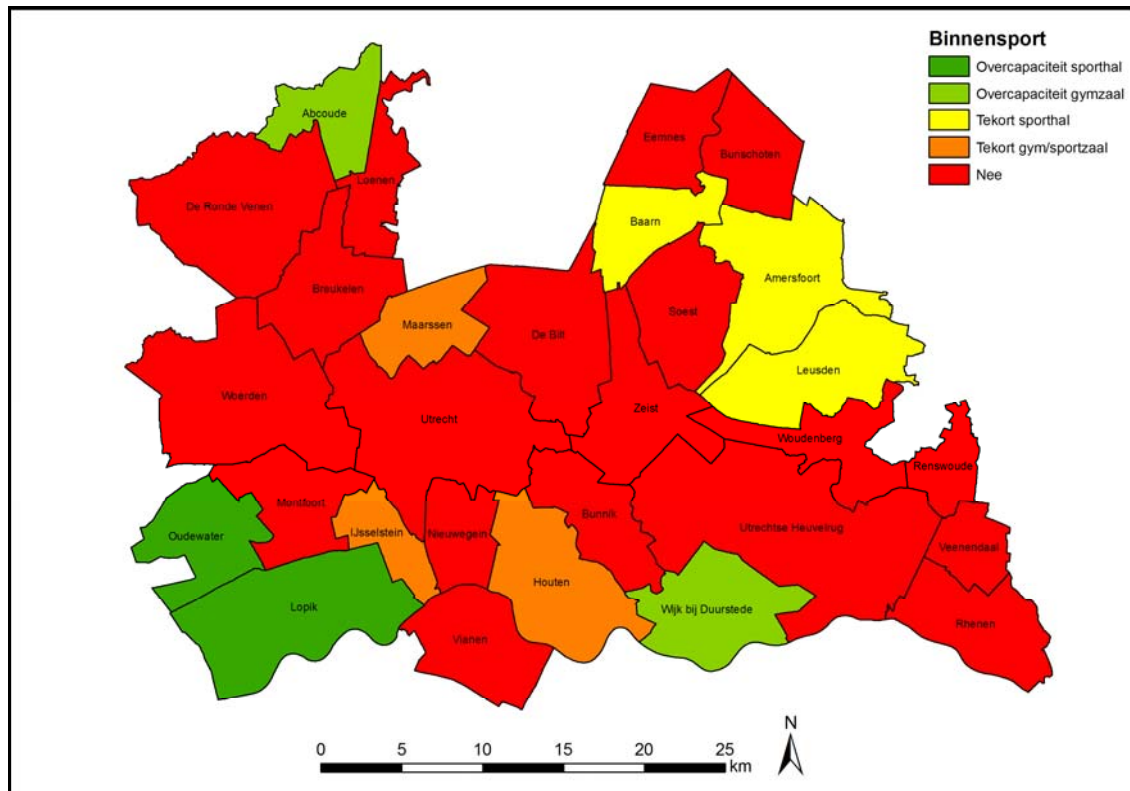
⁶ Ledenstaten KNHB, gegevens ledenstatistiek 2008.

⁷ Presentatie Strategische Visie KNHB, Johan Wakke 2008

⁸ Jaarverslagen KNVB 2005-2006 en 2007-2008

Tegenover het tekort aan binnensportaccommodaties staat een overcapaciteit bij zes Utrechtse gemeenten (22%). Voor wat betreft gymzalen gaat het om de gemeenten Abcoude en Vianen. In de gemeenten Lopik en Oudewater is er sprake van overcapaciteit in de sporthal. Verder is gemeente de Ronde Venen voornemens voor 2 zwembaden één nieuw zwembad te ontwikkelen.

In de volgende figuur is af te lezen in welke gemeente te maken heeft met een tekort dan wel overcapaciteit van sportaccommodaties.

4.4 Acties om tekort aan capaciteit op te lossen

Een tekort aan capaciteit bij de ene gemeente betekent niet per definitie dat gebruik kan worden gemaakt van overcapaciteit bij een andere gemeente. Sporthallen, gymzalen en sportzalen worden door diverse doelgroepen op diverse momenten gebruikt. Overdag gebruiken vaak scholen de accommodaties en na schooltijd en in de avond het verenigingsleven. Ondercapaciteit bij de ene kan op tijdstippen voorkomen waarbij een andere accommodatie ook bezet is. Ook speelt bij gebruik van accommodatie buiten de eigen gemeente afstand naar de accommodatie een rol. De vraag is welke oplossingen gemeenten hanteren om tekorten aan capaciteit op te lossen.

In het onderzoek is de gemeenten die een tekort hebben aan sportaccommodaties gevraagd welke acties zij ondernemen om het tekort op te lossen. Oplossingen worden overwegend gezocht binnen de eigen gemeente.

Gras wordt kunstgras

Voor voetbalaccommodaties geven tien van de 15 gemeenten die tekort aan capaciteit melden aan dat de oplossing wordt gezocht in de aanleg van kunstgras (67%). Ook voor hockeyaccommodaties worden doorgaans grasvelden vervangen door kunstgras, of in ieder geval deze mogelijkheid onderzocht. Negen gemeenten met een tekort aan hockeyaccommodatie geeft dit aan (60%). Ook bij korfbalaccommodaties is vervanging met kunstgras aan de orde. Vervanging van gras door kunstgras heeft positieve effecten zoals het vaker en intensiever bespeelbaar zijn, verhogen van de trainingscapaciteit, minder afgelastingen, er is minder oppervlakte

nodig en er is een meer constante bespelingskwaliteit. Kunstgras is echter ook relatief kostbaar in de aanleg en heeft zeker ook goed onderhoud nodig om tot een optimale bespelingskwaliteit en rendement te komen.

De belangrijkste motieven voor het aanleggen van kunstgrasvelden bij gemeenten en verenigingen zijn het oplossen van het ruimtegebrek en de kwaliteitsverbetering van het sportpark. Vaak kunnen er geen extra velden worden aangelegd omdat de ruimte daarvoor ontbreekt. Door aanleg van kunstgras wordt de trainings- en wedstrijdcapaciteit sterk verhoogd. Door het kunstgras kunnen de trainingen en de wedstrijden vrijwel altijd doorgaan. Een bijkomend gunstig effect is dat door het afwisselende gebruik van kunstgras en natuurgras de kwaliteit van de natuurgrasvelden verbetert. Zo leidt een kunstgrasveld tot kwaliteitsverbetering van de natuurgrasvelden. Daarnaast kent kunstgras bij een aantal verenigingen een (in)direct positief effect op het ledenaantal. Verder wordt door verenigingen melding gemaakt van een stijgende kantineomzet. Dit heeft te maken met het gegeven dat als gevolg van kunstgras er structureel meer mensen op het park zijn; trainingen en wedstrijden gaan immers meestal door. Voor de gemeenten is naast de kwaliteitsverbetering van de sportvoorziening, de ruimtewinst een belangrijk positief effect van kunstgras. Sportparken kunnen worden ingedikt in plaats van uitgebreid en dit levert ruimtewinst op. Dit kan voor gemeenten financieel interessant zijn. Tot slot vinden gemeenten de mogelijkheden die kunstgras biedt tot meervoudig ruimtegebruik belangrijk. Veel gemeenten streven ernaar dat ook scholen of andere gebruikersgroepen gebruik maken van het kunstgras⁹.

Nieuwbouw accommodatieplannen

Andere oplossingen van tekorten worden gezocht in nieuwe accommodatieplannen. Zo geeft de gemeente Houten aan 'grote' accommodatieplannen te hebben. Het gaat dan vooral om het verplaatsen van huidige sportaccommodaties naar andere gebieden waarbij ook een kwaliteits-slag zal worden gemaakt. De plannen in Houten zijn echter nog niet concreet. Verder hebben enkele Utrechtse gemeenten accommodatieplannen, die vooral te maken hebben met de ontwikkeling van nieuwe wijken (Amersfoort Vathorst, Utrecht Leidsche Rijn en de uitbreidingslocatie Rijnenburg). Ook heeft Amersfoort plannen voor vervanging van het zwembad en wordt nagedacht over het ontwikkelen van twee sporthallen. In Utrecht zijn er uitbreidingsplannen bij Kampong. Ook zijn er momenteel in de provincie Utrecht diverse gemeenten bezig met (een haalbaarheidsonderzoek naar) een nieuw zwembad.

Enkele voorbeelden van ideeën voor nieuwe accommodatie, nog in fase voor conceptontwikkeling, zijn de wens van korfbalvereniging Dalto voor het ontwikkelen van een eigen hal in Driebergen. In Maarssen zijn er ideeën om meer functies op en rondom een sportpark aan te brengen. Hierbij kan gedacht worden aan kinderopvang, fysiotherapie e.d. Ook de combinatiefunctionaris zou op zo'n familiesportpark een rol kunnen krijgen. Een en ander verkeert nog in de fase van planontwikkeling.

Bovenlokale of regionale oplossingen

Gevraagd naar of bij capaciteitsproblemen afstemming plaatsvindt met buurgemeenten, antwoorden 19 van de 25 gemeenten die aangaven capaciteitsproblemen te hebben geen afstemming te hebben met buurgemeenten (76%). Incidenteel maken gemeenten afspraken om bij tekort aan een specifieke accommodatie in de ene gemeente, accommodatie te gebruiken in een andere gemeente. Zo gebruikt de gemeente IJsselstein een gymzaal in Benschop. De gemeente Maarssen heeft contact gezocht met de gemeente Utrecht voor tijdelijk gebruik van Utrechtse sportaccommodaties in verband met vervanging van de sporthal en het zwembad. Ook uit diverse inventarisaties die Grontmij|Marktplan heeft verricht in de afgelopen jaren, blijkt dat in veel gevallen buurgemeenten in Nederland niet van elkaar weten hoe sportaccommodaties in de regio bezet zijn.

Soms zijn er grensoverschrijdende projecten waarbij de oplossing bovenlokaal of regionaal wordt gezocht. De accommodatie van Hockeyclub Eemvallei is op grondgebied van Bunschoten tot stand gekomen door samenwerking tussen de gemeenten Amersfoort en Bunschoten. De

⁹ Uit: Zo groen als kunstgras. Een onderzoek naar de ervaringen van spelers, gemeenten en verenigingen met kunstgras in de periode 2001-2007. In opdracht van de KNVB door W.J.H. Mulier Instituut.

gemeente Amersfoort geeft verder aan dat er sprake is van overleg over de op het programma staande ontwikkeling van een ijsbaan in de wijk Vathorst¹⁰. De gemeente Utrecht in gesprek met de KNHB en de provincie om voor hockey een regionale oplossing te zoeken. Hierbij worden ook Groenekan (gemeente De Bilt) en de gemeente Zeist betrokken. De gemeente Bunnik geeft aan dat er regiogebruik is door sporters voor wat betreft binnensport en hockey (Zeist).

Dat incidentele contacten tot bovenlokale samenwerking kunnen leiden, blijkt uit recent bekend geworden plannen van de gemeente Lopik en IJsselstein. Deze gemeenten willen gezamenlijk op grondgebied van de gemeente Lopik een multifunctionele sporthal bouwen, al dan niet met zwembad en buitenaccommodatie. Een ander gelijksoortig voorbeeld van ontwikkeling van sportaccommodatie heeft enkele jaren geleden plaatsgevonden tussen de gemeenten Bunschoten en Amersfoort. De hockeyaccommodatie van de Hockeyclub Eemvallei is tot stand gekomen door samenwerking tussen beide gemeenten op grondgebied van Bunschoten.

4.5 Rapportage Verenigingsmonitor

In de rapportage Verenigingsmonitor 2008 van de provincie Utrecht wordt geconcludeerd dat het accommodatiebeleid van gemeenten vaak achter lijkt te lopen bij de ambities van verenigingen om te groeien. In de provincie Utrecht heeft 68% van de verenigingen groeiambitie (landelijk 55%), en heeft 11% van de verenigingen een ledenstop (landelijk 5%). Verder blijkt 90% van de Utrechtse verenigingen knelpunten te ervaren (landelijk 76%). Van deze groep geeft de helft (52%) aan dat ze knelpunten ervaart met betrekking tot de accommodatie. Verder worden als knelpunten genoemd beschikbaarheid van sporthallen (25% van de gebruikers is ontevreden), beschikbaarheid van zwembaden (17%), betaalbaarheid van zwembaden en sporthallen (33% van de gebruikers is ontevreden) en 20% is ontevreden over de sociale veiligheid van de accommodaties.

¹⁰ De meeste gemeenten geven aan 'te weten' van de plannen, maar dat van afstemming/overleg niet echt sprake is.

5 Sportaccommodaties met bovenlokaal/regionaal verzorgingsgebied

5.1 Inleiding

In het algemeen geldt dat buitensportaccommodaties als voetbal-, hockey-, korfbalvelden en tennisbanen hoofdzakelijk een lokaal verzorgingsgebied hebben. Dat geldt ook voor de binnensportaccommodaties: sporthallen, sportzalen en gymzalen. Daarnaast zijn er sporttakken met een sportaccommodatie die doorgaans bovenlokaal of bovenregionaal zijn zoals atletiek, roeien, rugby, honk- en softbal, golf, turnen, motorcross, skate- of skeelers, schaatsrijden, en natuurlijk accommodaties die faciliteiten bieden aan topsport.

Hoe de situatie in de provincie Utrecht is, staat beschreven in de volgende paragrafen. Eerst gaan we in op sportaccommodaties met een regionale of bovenlokale functie (5.2). Daarna brengen we van diverse buitensportaccommodaties die doorgaans een regionale functie de spreiding ervan in de provincie Utrecht in kaart (5.3). Daarna beschrijven we de spreiding van binnensportfaciliteiten met een regionale functie (5.4) en volgt een overzicht van de spreiding van zwembaden (5.5). Doordat deze functies in overzichtskaarten zijn opgenomen wordt snel duidelijk waar deze voorzieningen zich bevinden en of sprake is van 'witte vlekken'. De paragraaf daarna gaat in op andere sportaccommodaties binnen de provincie Utrecht met een regionaal verzorgingsgebied (5.6) en in hoeverre afstemming plaats vindt met buurgemeenten over bovenregionale sportaccommodaties (5.7).

5.2 Sportaccommodaties met regionaal of bovenlokaal verzorgingsgebied

Tijdens het interview is gevraagd of er binnen de gemeentegrenzen sportaccommodaties zijn met een regionaal of bovenlokaal verzorgingsgebied. Zes van de 27 gemeenten geven aan geen accommodatie te hebben met een regionaal of bovenlokaal verzorgingsgebied (22%). Het gros van de gemeenten zegt dus te beschikken over sportaccommodatie(s) die ook gebruikt wordt door andere dan eigen inwoners. Vooral zwembaden worden genoemd als accommodatie met een groter verzorgingsgebied. Dertien gemeenten zeggen dat hun zwembad een regionale of bovenlokale functie vervult (48%).

In de provincie Utrecht wijkt het beeld voor hockeyverenigingen af van hetgeen eerder is gesteld dat hockeyaccommodaties hoofdzakelijk een lokaal verzorgingsgebied hebben. Dit komt mede door het tekort aan veldcapaciteit. Vooral hockeyverenigingen rondom de stad Utrecht hebben een bovenlokale functie. Hockeyvereniging Voordaan in Groenekan en SCHC in Bilthoven (beide gemeente De Bilt) kennen veel leden uit de stad Utrecht. Ook veel Utrechtse studenten schrijven zich in bij hockeyverenigingen in de omgeving als Phoenix, Shinty (omgeving Driebergen/Zeist), Maarssen en Houten. Ook de hockeyvereniging in Loenen heeft een bovenlokale functie voor Breukelen.

5.3 Buitensportaccommodaties

Voor een aantal sporttakken brengen we hieronder de spreiding ervan in de provincie in beeld. Het zijn de sporttakken die doorgaans een regionaal verzorgingsgebied hebben, zoals atletiek, roeien, rugby, honk- en softbal, golf, turnen, motorcross, skate- of skeeleren, schaatsrijden¹¹.

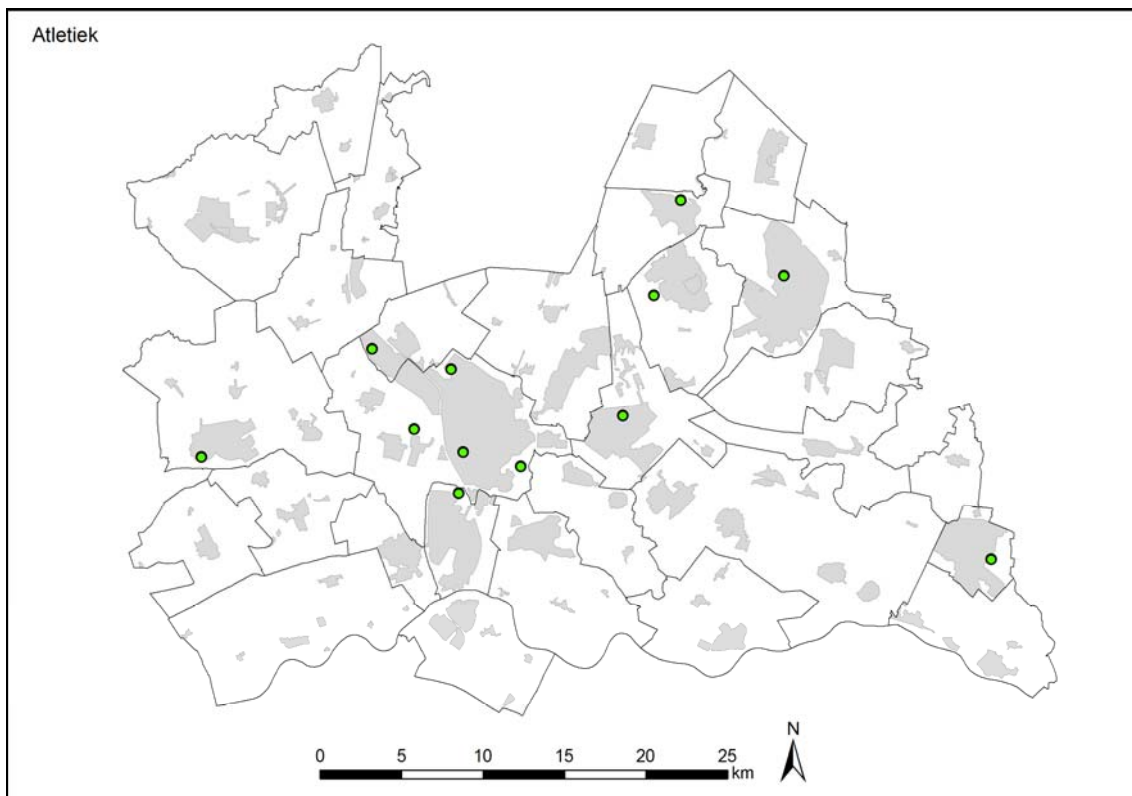
Uit de figuren blijkt dat er her en der witte vlekken zijn voor de sporttakken. Dit betekent niet per definitie dat in dat gebied een dergelijke sportfaciliteit ontwikkeld zou moeten worden. Daarvoor is inzicht in de behoefte aan betreffende sportfaciliteiten onder bewoners nodig (via sportonderzoek dan wel via sportbonden). De figuren laten wel in één oogopslag zien waar witte vlekken zijn.

5.3.1 Sportfaciliteiten atletiek

In de provincie Utrecht liggen 12 atletiekbanen. De banen liggen voornamelijk binnen het gebied Nieuwegein-Maarssen-Baarn-Amersfoort-Leusden. Daarnaast is er een atletiekbaan in de gemeenten Veenendaal, Wijk bij Duurstede en Woerden. In het noordwestelijke deel van de provincie is geen atletiekbaan aanwezig.

De baan in Baarn is een 6-laans grasbaan. De overige banen zijn van kunststof. Drie van de 12 banen zijn geschikt voor topsportgebruik (25%) omdat ze 8 lanen hebben, wat een topsportvereiste is.

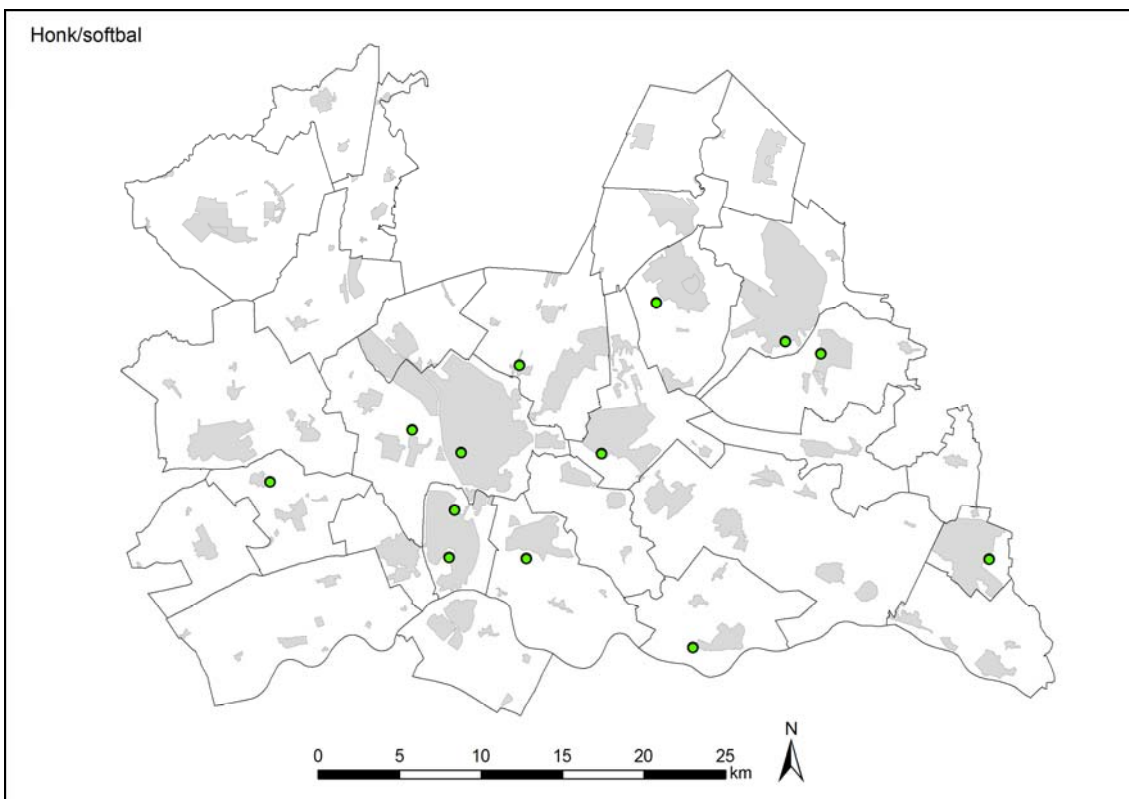
De gemeenten Nieuwegein en Utrecht zijn in gesprek met elkaar voor het ontwikkelen van een nieuwe atletiekbaan (plan Rijnenburg).

¹¹ De informatie is afkomstig van sportbeleidsambtenaren, uit het handboek sportaccommodaties, gemeentegidsen en internet (onder andere Sportatlas). Door gebruik van diverse informatiebronnen is getracht een zo compleet mogelijk beeld te schetsen. We kunnen dit echter niet garanderen. Onder andere omdat niet alle sportbeleidsambtenaren voldoende op de hoogte zijn van bestaande accommodaties.

5.3.2 Sportfaciliteiten honk- en softbal

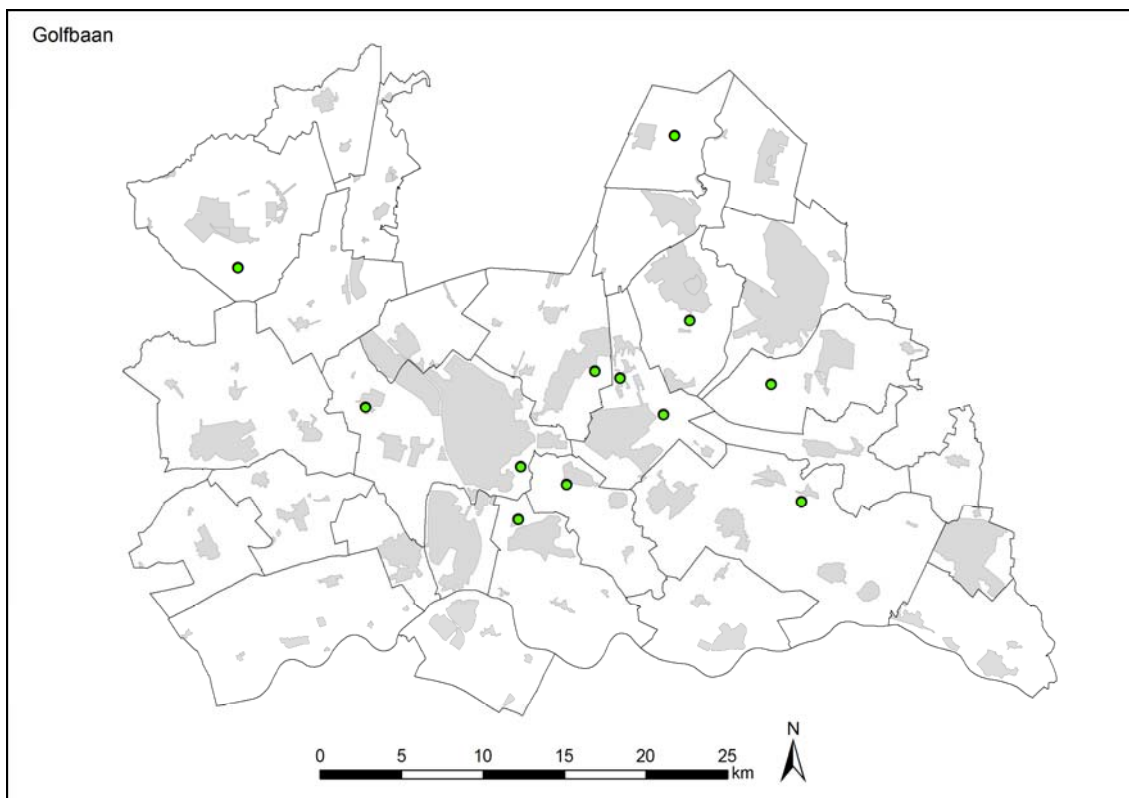
In de provincie Utrecht zijn 13 honk- en softbalaccommodaties. Deze zijn voornamelijk geconcentreerd rondom de stad Utrecht en Amersfoort. Verder beschikken twee gemeenten in het zuidoostelijke deel (Veenendaal en Wijk bij Duurstede) hierover en de gemeente Woerden. In het noordwestelijke deel van de provincie is geen honk- en softbalaccommodatie aanwezig.

5.3.3 Sportfaciliteiten golf

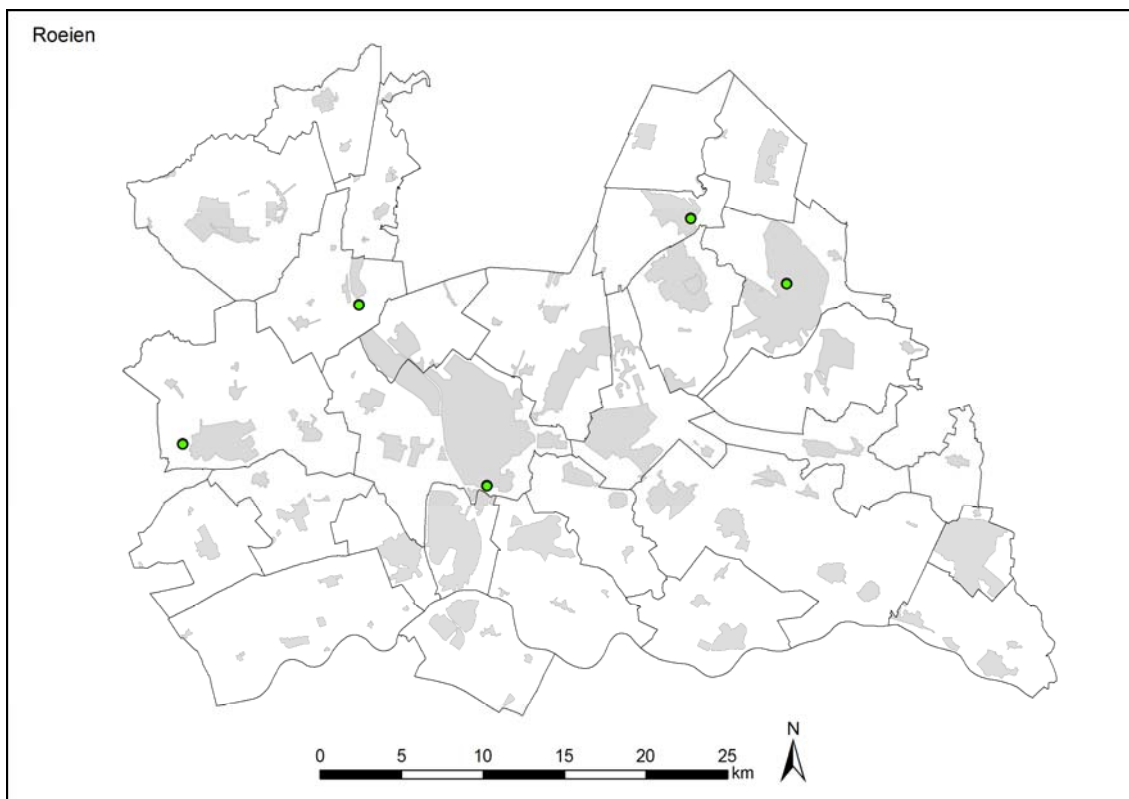
Golf is in de afgelopen jaren een van de snelst groeiende sporten in Nederland. In totaal zijn er in de provincie Utrecht 12 golfbanen. Vooral in het gebied rondom de stad Utrecht richting Amersfoort en rondom Amersfoort zijn diverse golfbanen aanwezig. In het noordwestelijke deel beschikt de gemeente Ronde Venen over een golfbaan. Golfbanen zijn niet aanwezig ten westen van de gemeente Utrecht en ten zuiden van de gemeenten Houten en Utrechtse Heuvelrug.

De gemeente De Bilt heeft onderzoek gedaan naar uitbreiding van een golfbaan naar een 18 holes course. Daarmee is er ook discussie over de locatie van de golfbaan omdat gezien de ligging uitbreiding van de huidige golfbaan mogelijk niet opportuun is. In de gemeente Amersfoort zijn ideeën om een nieuwe golfbaan aan te leggen in Hoogland-West.

5.3.4 Sportfaciliteiten roeien

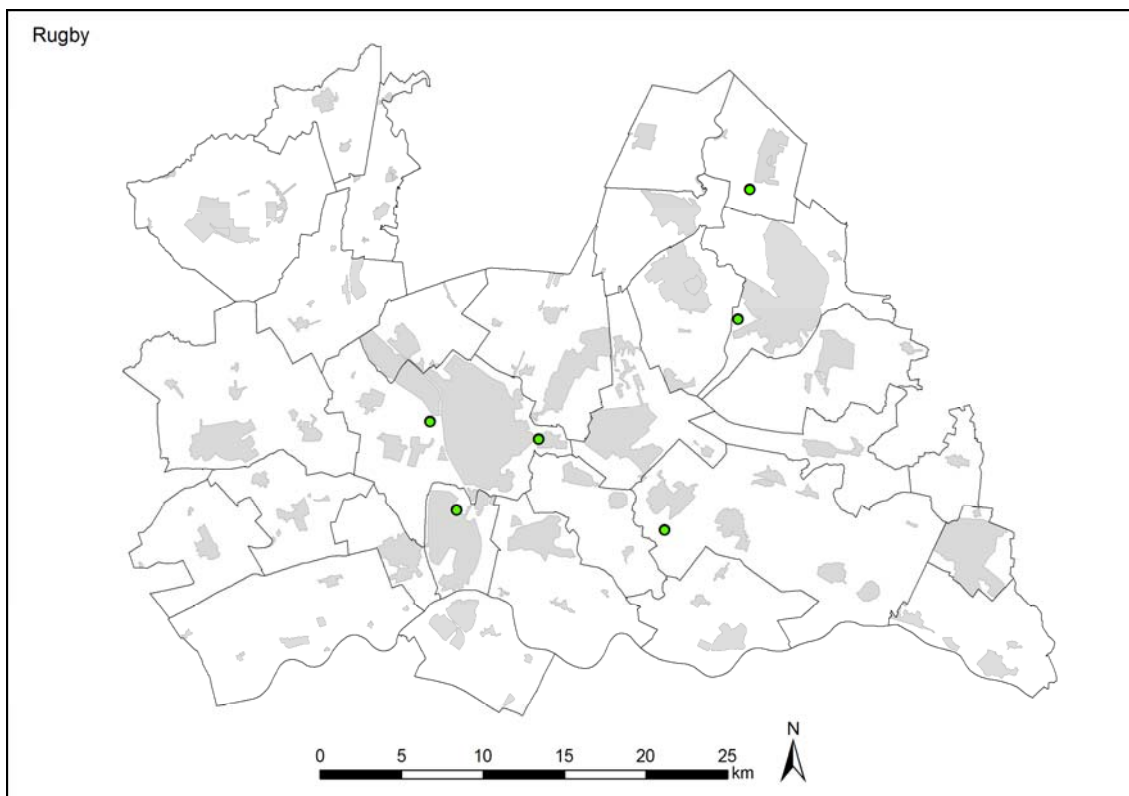
De provincie Utrecht is een waterrijke provincie. Diverse roeiverenigingen maken gebruik van enkele kanalen en rivieren. In totaal zijn er in de provincie vijf roeisportfaciliteiten. Deze zijn her en der verspreid over de provincie: stad Amersfoort, Baarn, zuidelijk deel van de stad Utrecht, Woerden en Breukelen. In het zuidelijke deel van de provincie van west naar oost zijn geen roeiaccommodaties.

5.3.5 Sportfaciliteiten rugby

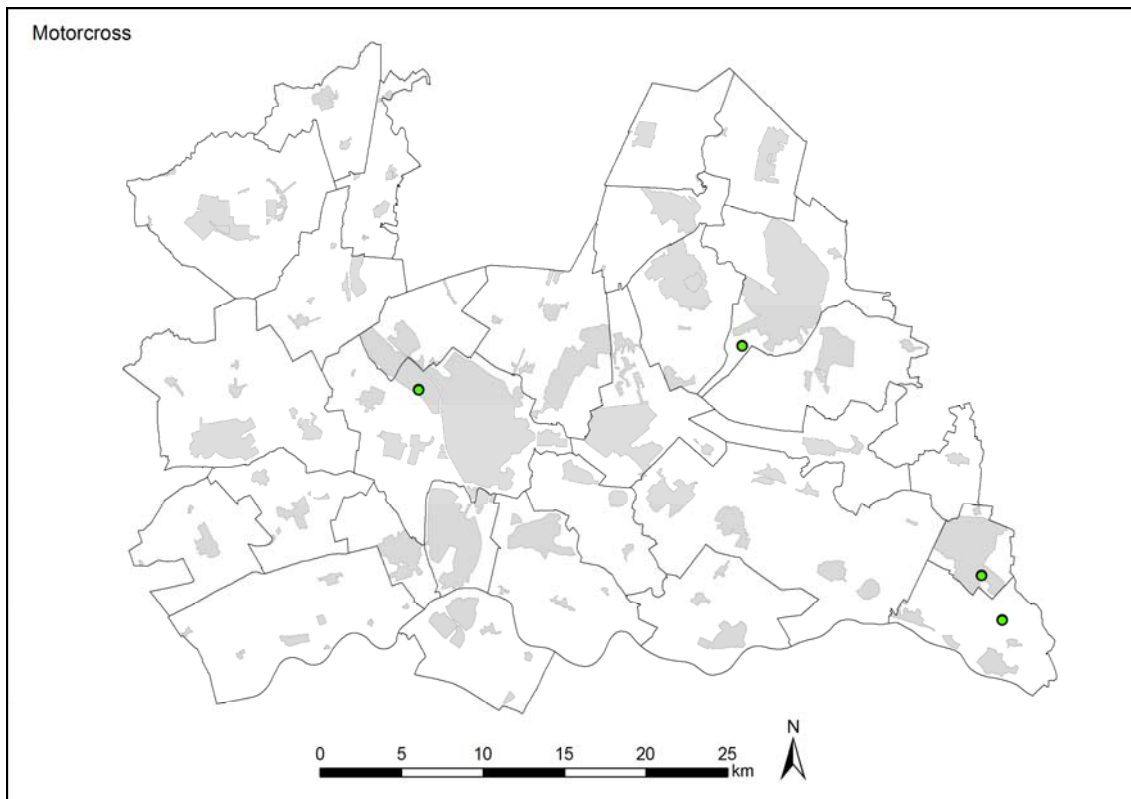
Rugby is een tak van sport met relatief weinig leden. Verenigingen zijn vaak zo klein dat ze voor het opstellen van jeugdteams moeten samenwerken met een andere verenigingen. Er worden dan combinatieteams gemaakt voor de jeugdcompetitie.

De provincie Utrecht kent zes rugbyaccommodaties. Hiervan liggen er drie rond de stad Utrecht (twee ervan binnen de gemeentegrenzen van de stad), twee in het noordoostelijke deel van de provincie (gemeenten Amersfoort en Bunschoten) en één in Driebergen (gemeente Utrechtse Heuvelrug). Door de groei van het aantal leden is in Driebergen een uitbreiding naar twee velden in de nabije toekomst mogelijk een optie.

5.3.6 Sportfaciliteiten motorcross

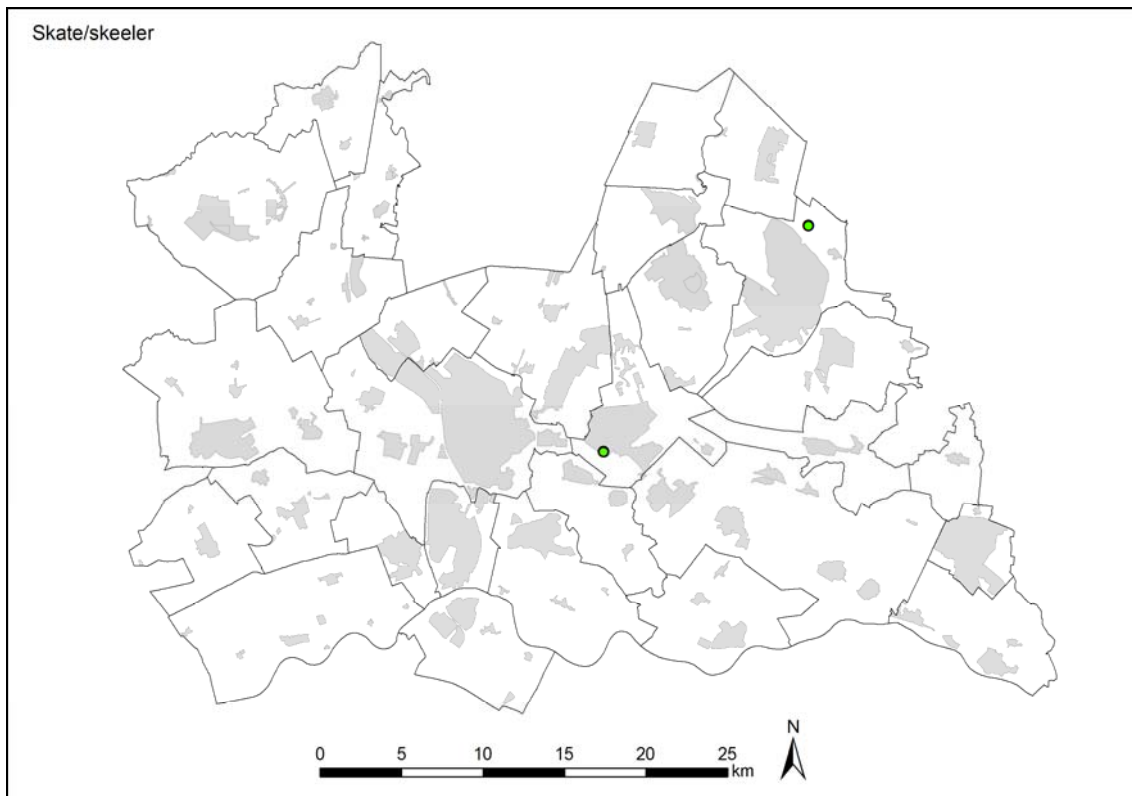
In de hele provincie Utrecht zijn vier terreinen voor motorcross. Een in het noordelijke deel van de gemeente (en stad) Utrecht, één ten zuid westen van Amersfoort en twee in het meest zuidoostelijke deel van de provincie, namelijk in de gemeenten Veenendaal en Rhenen. In het westelijke deel van de provincie en in de gemeenten ten noorden van de grote rivieren zijn geen sportfaciliteiten voor motorcross.

5.3.7 Sportfaciliteiten skaten en skeeleren

Skeeleren en skaten zijn sporten die steeds meer in opkomst zijn geraakt in Nederland. De sport wordt in verenigingsverband beoefend maar ook op individueel niveau. Vaak wordt gebruik gemaakt van de openbare weg. Speciale skate- en skeelervoorzieningen worden steeds meer aangelegd. Dit zijn voorzieningen die afgesloten zijn van de openbare weg of die via aanpassingen tijdelijk aan de openbaarheid kunnen worden onttrokken. In Nederland bestaan tal van kleinere skatevoorzieningen vaak in de buurt van kinderspeelgelegenheden. Grotere skeeler- en skategelegenheden zijn ook in de laatste jaren vaker aangelegd.

In de provincie Utrecht zijn twee meer specifieke skate- en skeelervoorzieningen (skateparks). Eén in het noordelijke deel van Amersfoort en één in de gemeente Zeist. Ook in een aantal gemeenten als Scherpenzeel en Woudenberg zijn kleinere permanente skate- en skeelervoorzieningen aangelegd. Een goed overzicht van deze kleinere skatevoorzieningen ontbreekt echter op dit moment.

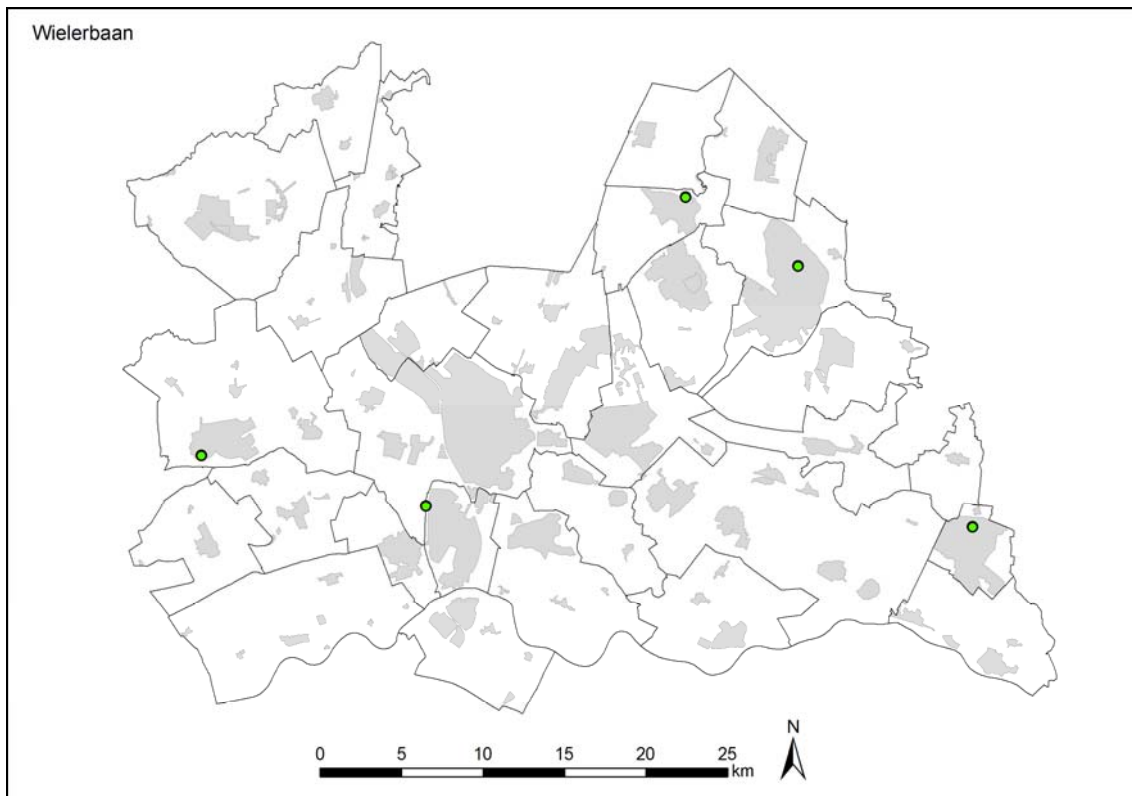

5.3.8 Sportfaciliteiten wielercours

Van wielercoursen zijn er in de provincie Utrecht vier te vinden. Twee ervan liggen in het oostelijke deel van de provincie op de lijn noord-zuid (Amersfoort en Veenendaal). Verder kent de gemeente Woerden een wielercours en de gemeente Nieuwegein. Wielercoursen zijn niet aanwezig in de gemeente Utrecht en de gemeenten die ten opzichte van de gemeente Utrecht in het noorden en noordwesten liggen. Ook in de gemeenten die grenzen aan de grote rivieren zijn geen wielercoursen te vinden.

In de gemeente Baarn is een fietscrosscours, (Bicycle Motocross-BMX). Tussen Lage Vuursche (gemeente Baarn) en Leersum-Amerongen-Rhenen (gemeente Heuvelrug en Rhenen) liggen diverse mountainbike routes op de Utrechtse Heuvelrug.

De gemeenten Nieuwegein en Utrecht zijn in gesprek met elkaar voor het ontwikkelen van een wielercours (plan Rijnenburg).

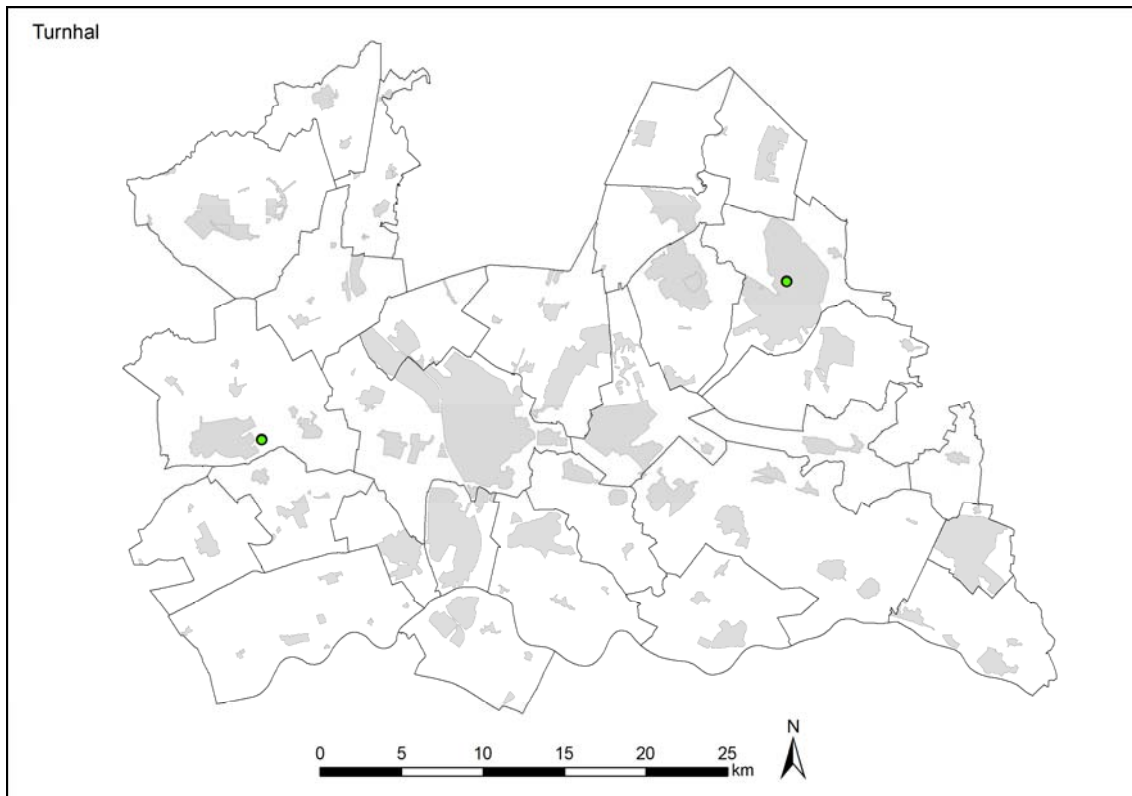

5.4 Binnensportaccommodaties

In de vorige paragrafen zijn voor enkele regionale buitensportaccommodaties locaties in beeld gebracht. Hieronder staat de spreiding van binnensportfaciliteiten met een regionale functie opgenomen. We gaan in op turnhallen, zwembaden en overige accommodaties met een regionaal verzorgingsgebied.

5.4.1 Sportfaciliteit turnhal

Op dit moment zijn er in de provincie Utrecht twee turnhallen, één in de gemeente Woerden en één in de gemeente Amersfoort. Dit betekent niet dat er niet meer faciliteiten voor turnen zijn. Turnhallen kenmerken zich door bepaalde afmetingen en een permanente opstelling van turntoestellen. Sporthallen zijn soms ook uitgerust met goede materialen voor turnen. Veel verenigingen maken gebruik van gymzalen die voor bepaalde turndisciplines te klein zijn. In Nederland zijn in de afgelopen jaren steeds meer turnhallen gerealiseerd.

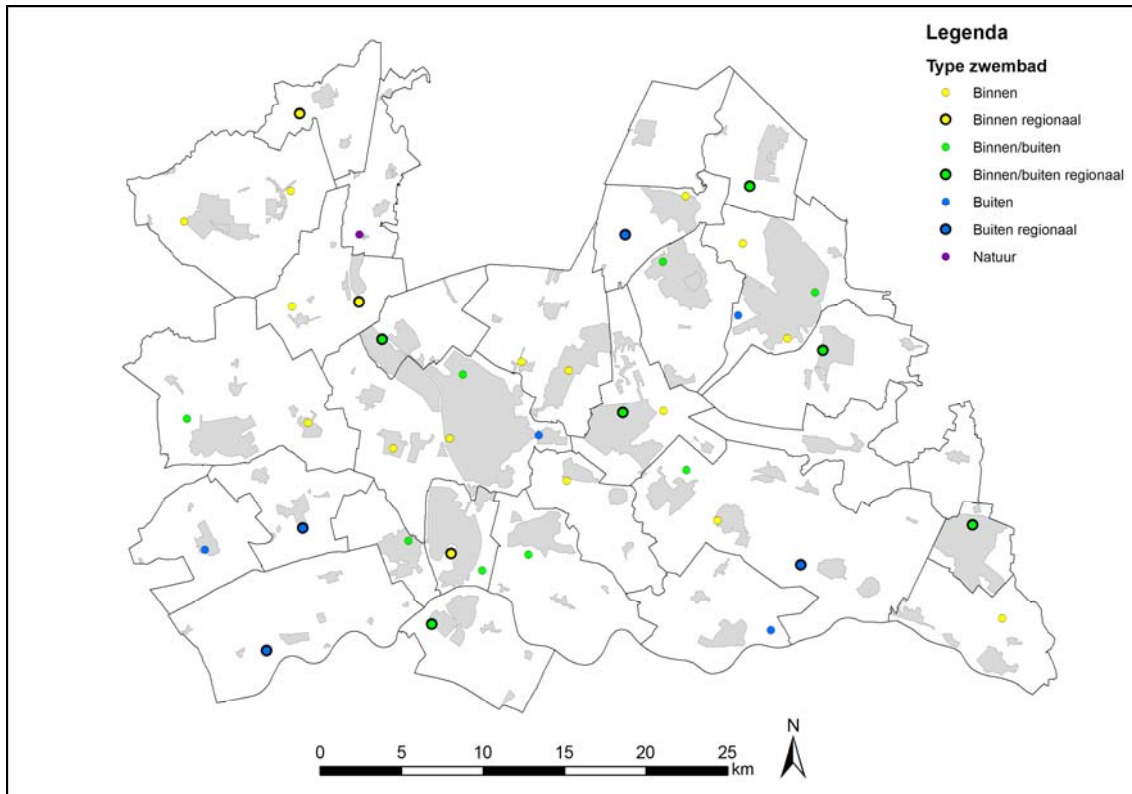

Binnen de provincie hebben ook enkele gemeenten plannen voor het realiseren van een turnhal. Enkele voorbeelden beschrijven we hier. In de stad Utrecht wordt op sportpark welgelegen momenteel gebouwd aan een turnhal. De gemeente Wijk bij Duurstede heeft wens een turnhal te bouwen met een regionaal verzorgingsgebied en de gemeente IJsselstein en Lopik hebben plannen voor het gezamenlijk ontwikkelen van een turnhal op grondgebied van Lopik. In de gemeente Amersfoort zit de gymnastiekvereniging GymXL in een tijdelijk onderkomen, een verouderde loods. De vereniging heeft de wens uitgesproken een nieuwer pand te willen betrekken in Hoogland West.

5.4.2 Zwembaden

Er is een behoorlijke spreiding van het aantal zwembaden in de provincie. In de figuur zijn de zwembaden opgenomen. Met uitzondering van de gemeenten Eemnes, Renswoude en Woudenberg, beschikt elke gemeente over ten minste één zwembad. Vier gemeenten hebben alleen een buitenbad (Lopik, Oudewater, Wijk bij Duurstede en Breukelen –natuurbad-). Dertien gemeenten hebben aangegeven dat hun zwembad een regionale functie heeft. Bijvoorbeeld het zwembad in Maarsse (golfslagbad), in Leusden (familiebad), de bosbaden in Leersum (gemeente Heuvelrug) en in de gemeente Baarn.

De figuur hierna laat voor alle gemeenten de huidige situatie wat betreft de aanwezigheid van zwembaden zien.

In de provincie Utrecht hebben enkele gemeenten plannen voor een nieuw zwembad. De gemeente Amersfoort wil twee zwembaden (Liendert en Sportfondsen) vervangen door één nieuw. Ook wil deze gemeente een nieuw zwembad in de nieuwe wijk Vathorst. Hierover is de gemeente in overleg met de gemeente Nijkerk (provincie Gelderland) die ook plannen heeft voor een nieuw zwembad. De gemeente Utrechtse Heuvelrug is aan het bezien op welke wijze zij zal omgaan met de drie aanwezige zwembaden. Daarvoor worden verschillende scenario's bekeken: uitbreiding, nieuwbouw en dergelijke. In de gemeente Utrecht is de ontwikkeling van zwembad Kromme Rijn in volle gang. Er komt een nieuw zwembadgebouw, het bestaande 50 meter bad wordt gerenoveerd, de overkapping wordt vernieuwd voor zomer- en wintergebruik en er komt een apart bad voor duikplanken en een glijbaan. In het nieuwe gebouw zullen ook andere organisaties ruimtes huren.

5.4.3 Overige sporttakken met een regionaal verzorgingsgebied

Naast bovengenoemde sportfaciliteiten voor binnensportensporten en zwembaden met een meer bovenregionaal karakter bestaan enkele andere takken van sport in de provincie Utrecht die volgens opgave van sportambtenaren een bovenregionale functie hebben.

In de tabel staan de overige sportvoorzieningen met regionaal verzorgingsgebied

Sportvoorziening/sporttak	Gemeente
Maarsseveenseplassen (kano)	Maarsssen
Jeu de boules	Nieuwegein
Skibaan (borstel)	Nieuwegein
Stadion Galgenwaard	Utrecht
Ijsbaan	Utrecht
Modelvliegterrein	Utrecht
Kunstijsbaan	Utrecht
Denksport	Utrecht

In de stad Utrecht heeft een schaatsbaan, gelegen in het noord-westelijke deel. Momenteel heeft de gemeente Amersfoort plannen een kunstijsbaan te realiseren in Vathorst, naast een te realiseren zwembad.

5.5 Afstemming met buurgemeenten over bovenlokale/regionale sportaccommodaties

Tijdens de interviews is gevraagd of er over bovenlokale/regionale sportaccommodaties afstemming plaatsvindt met buurgemeenten. Uit het onderzoek blijkt dat van structurele afstemming zeer beperkt sprake is. Twintig van de 27 gemeenten zeggen dat er over sportaccommodaties met een bovenlokaal en regionaal verzorgingsgebied geen afstemming is (74%). Sommige gemeenten geven aan elkaar op de hoogte te houden (Leusden - Amersfoort, Lopik - Schoonhoven). Toch is er een klein aantal voorbeelden waar wel sprake is van structurele afstemming en samenwerking. De gemeente Abcoude stem accommodatievraagstukken af met (accommodaties in) Amsterdam ZuidOost. In de regio Amersfoort is sprake van intergemeentelijke samenwerking tussen de gemeenten Soest, Amersfoort, Leusden en Zeist voor wat betreft een motorcrossbaan op Amersfoorts grondgebied (SALZ).

6 Topsport

6.1 Inleiding

Naast het ontwikkelen van breedtesport heeft ook het bevorderen van topsport veel aandacht van de Nederlandse Regering. NOC*NSF is hiervoor verantwoordelijk. De ambitie is Nederland op een plaats bij de eerste 10 landen van de internationale sportwereld. De maatschappelijke betekenis van topsport voor de breedtesport is groot. Topsporters en topsportevenementen stimuleren mensen te gaan sporten. Het Rijksbeleid heeft onlangs een extra dimensie aan topsport en breedtesportontwikkeling gegeven door het onderschrijven van het Olympisch Plan 2028. Naast aandacht voor topsportontwikkeling heeft dit plan als doel het ontwikkelen van een Nederlands sportklimaat tot in alle lagen en uiteinden van de bevolking. In de bijlage staat een korte toelichting op de maatschappelijke thema's uit het Olympisch Plan 2028 de bijlage.

In de volgende paragrafen gaan we in op topsportbeleid in de Utrechtse gemeenten (6.2) en de aanwezigheid van topsportaccommodaties binnen de provinciegrenzen (6.3).

6.2 Topsportbeleid

Het gros van de gemeenten heeft geen beleid op het gebied van topsport. Van de 27 gemeenten hebben er zeven wel topsportbeleid (26%). De gemeente Nieuwegein geeft expliciet aan niet gekozen te hebben voor topsport, maar voor integraal sportbeleid met een rol voor sport en bewegen. De twee grote steden, Utrecht en Amersfoort, hebben topsportstimulering beleidsmatig verankerd in hun sportbeleidnota's.

*De gemeente Utrecht focust in haar sportbeleidsplan op topsportaccommodaties, talentontwikkeling en op topsportevenementen. Laatstgenoemde worden voornamelijk gebruikt voor (inter)nationale profilering en Stadspromotie. In de stad Utrecht hebben in de afgelopen jaren veel topsportevenementen plaatsgevonden. Het jeugdvoetbal WK in 2005 is hiervan een voorbeeld. De gemeente Utrecht vindt topsport belangrijk voor zowel de inwoners als het bedrijfsleven en kent topsport een voorbeeldfunctie toe voor de breedtesport. Zij gaat ervan uit dat topsporters en topsportevenementen mensen stimuleert om zelf ook te gaan sporten. In de Utrechtse sportbeleidsnota is, in overleg met Utrechtse topsportverenigingen en de Vereniging Sport Utrecht (VSU), een keuze gemaakt voor extra aandacht voor tien kernsporten: atletiek, basketbal, handbal, roeien, schaatsen, voetbal (amateur), worstelen, zwemmen, wielrennen en hockey. Deze verenigingen krijgen in de periode 2006-2010 extra aandacht en ondersteuning van de VSU (topsportloket) en de gemeente Utrecht bij verdere professionalisering en bij begeleiding van topsporters en talenten. Qua topsportevenementen participeert de gemeente Utrecht in de verkennende fase voor het Olympisch plan 2028 (samen met de G4, het Rijk, NOC*NSF).*

Gemeente Amersfoort heeft ervoor gekozen binnen het topsportbeleid voornamelijk aandacht te geven aan sporttalent in de stad. Amersfoort wil de komende jaren topsporttalent stimuleren ter versterking van de breedtesport. Instrumenten die deze stad inzet zijn ontwikkeling van topsportvriendelijk onderwijs en het inzetten van een topsportfonds.

Vijf gemeenten geven aan belang te hechten aan topsportontwikkeling en topsportbeoefening in voorwaardenscheppende zin (19%). Deze gemeenten voeren bewust beleid voor goede basisvoorzieningen die topsportontwikkeling en topsportbeoefening mogelijk maken (De Bilt, Houten, Woerden). Daarnaast zijn er gemeenten die zich faciliterend opstellen (op het terrein van accommodaties) ten opzichte van sportverenigingen en soms individuele sporters (Utrechtse

Heuvelrug, Zeist). Veenendaal en Rhenen participeren in het Olympisch Netwerk Gelderse Vallei.

6.3 Topsportaccommodaties

Tijdens de interviews met sportambtenaren is gevraagd naar de aanwezigheid van topsportaccommodaties. Veertien van de 27 gemeenten geven aan niet over een topsportaccommodatie te beschikken (52%).

In onderstaande figuur staan de genoemde topsportaccommodaties per gemeente weergegeven.

Gemeente	Topsport(accommodatie)
Amersfoort	Skatebaan
Amersfoort	Turnhal
Amersfoort	Zwembad
Baarn	Fietscrossterrein
Bunschoten	Voetbal
De Bilt	Softbal
De Bilt	Tennis
De Bilt	Hockey
De Bilt	Zwembad
De Ronde Venen	Voetbal
De Ronde Venen	Zwembad
Driebergen	Rugby (training)
Houten	Volleybal
Leusden	Voetbal
Leusden	Korfbal
Lopik	Kleiduivenschietterrein
Lopik	Polstokspringen
Montfoort	Voetbal
Nieuwegein	Multifunctionele sportaccommodatie
Nieuwegein	Atletiek
Utrecht	Roeien
Utrecht	Worstelsport
Utrecht	Basketbal
Utrecht	Bowls
Utrecht	Inline hockey
Utrecht	Hockey
Utrecht	Voetbal
Utrechtse Heuvelrug	Korfbal
Wijk bij Duurstede	Judo

7 Planontwikkeling groeikernen en uitbreidingslocaties

7.1 Inleiding

Gemeenten die te maken krijgen met groei van de lokale bevolking door bijvoorbeeld uitbreidingslocaties zullen ook het voorzieningenaanbod op het gebied van sport daarop moeten aanpassen. Ook in de provincie Utrecht zijn er in diverse gemeente woningbouwlocaties of zijn deze opgenomen in planvorming. In de paragrafen hieronder gaan we globaal in op de uitbreidingsvraagstukken in de provincie en hoe gemeenten omgaan met sportvoorzieningen bij grote uitbreidingslocaties.

In paragraaf 7.2 laten we zien waar substantiële woningbouw komt in de komende vijf tot tien jaar. Daarna gaan we in op in hoeverre sportvoorzieningen worden meegenomen in planontwikkeling (7.3). Daarna gaan we in op herontwikkeling op locaties waar nu sportvoorzieningen zijn (7.4) en op plannen voor nieuwbouw sportaccommodaties in buurgemeenten (7.5).

7.2 Woningbouw uitbreidingslocaties in de provincie

In 11 van de 27 gemeenten vindt in de nabije toekomst substantiële uitbreiding/nieuwbouw plaats met meer dan 750 woningen (41%). In nog eens 14 gemeenten vindt ook nieuwbouw plaats maar dan gaat het om minder dan 550 woningen (52%). In twee gemeenten in de provincie vindt naar verwachting geen tot nauwelijks uitbreiding plaats (7%).

De door de sportambtenaren opgegeven aantallen woningen staan in de tabel hieronder.

Gemeente	Aantal woningen
Amersfoort	3500
Bunnik	1000
Bunschoten	1600
Houten	4000
Rhemen	Planvorming
Soest	Planvorming
Utrecht	37500
Veenendaal	3000
Vianen	750
Woerden	1600
Zeist	3000
Overige gemeenten gezamenlijk	4500
Totaal	60.450

Een grove berekening leert dat het in totaal in de komende 5 tot 10 jaar gaat om tussen de 60.000-65.000 woningen.

7.3 Planvorming en sportvoorziening

Gevraagd is of in de planvorming van de uitbreidingslocaties de behoefte aan sportvoorzieningen is meegenomen. Alle gemeenten waar substantiële uitbreiding plaatsvindt, geven aan dat dit het geval is. De meeste gemeenten waar het aantal nieuwbouwwoningen beperkt is (<750) geven aan dat dit niet het geval is. Dit betekent dat bij substantiële nieuwbouw de benodigde ruimte voor sportvoorzieningen in de planontwikkeling wordt meegenomen.

Op de vraag of het thema sport en bewegen in een vroeg stadium betrokken wordt bij planvorming of ruimtelijke planning geven 12 van de 27 gemeenten aan dat dit het geval is (44%). Vaak echter wordt de afdeling sport bij de planvorming betrokken nadat het concept van de gebiedsontwikkeling is bedacht. Meerdere gesprekspartners geven aan dat het vaak niet de afdeling sport is die proactief een rol speelt, maar dat sport er op een gegeven moment wordt bij gevraagd. In de gemeente Leusden wordt het thema sport en bewegen wel vroeg in de planvorming betrokken maar vanuit een ander beleidsterrein dan sport.

Het is niet mogelijk om alleen op grond van aantallen te bouwen woningen uitspraken te doen over de benodigde sportvoorzieningen. Bevolkingsprognoses, het gemiddeld aantal inwoners per huishouden in de wijk en de leeftijdsgroep zijn elementen die bij een goede schatting van benodigde sportvoorziening meegenomen te worden. We kunnen hier wel een landelijk kencijfer noemen ten aanzien van de ruimtebehoefte voor recreatie en sport in de periode 2000-2030. De prognose dat 144.000 hectare extra nodig is op grond van demografische en economische ontwikkelingen¹².

7.4 Herontwikkeling op locatie huidige sportvoorziening

In negen gemeenten vindt woningbouw plaats op locaties waar nu de sportvoorzieningen gelegen zijn (33%). De sportaccommodaties die moeten wijken, krijgen doorgaans een nieuwe bestemming aan de rand van de bebouwing. Verplaatsingen van sportparken doen zich voor in de gemeenten Breukelen (Sportpark Nieuwe Ter Aar), de Ronde Venen (Mariekenland), Houten (Stenen Poort), Leusden (sporthal uit centrum), Montfoort, Nieuwegein (van 3 naar 2 sportparken), Soest (Korfbal), Driebergen (inbreiden Shinty) en Woudenberg (Sporthal).

In de betrokken gemeenten gaat verplaatsing van de sportaccommodatie veelal gepaard met een kwaliteitsverbetering van de accommodatie. De accommodaties worden aangepast aan de behoefte van de gebruikers, qua type velden (kunstgras), qua omvang of qua eisen die aan de accommodatie worden gesteld door de bond. Verplaatsen van sportvoorzieningen gaat in overleg met de betrokken sportverenigingen.

7.5 Plannen nieuwbouw sportaccommodaties buurgemeenten

In het onderzoek is gevraagd of gemeenten op de hoogte zijn van plannen of realisatie van nieuwbouw van sportaccommodaties in omliggende gemeenten en of er afstemming of samenwerking met buurgemeenten plaatsvindt. Van de 27 gemeenten geven er 20 aan (enigszins) op de hoogte te zijn van plannen voor nieuwbouw van sportaccommodatie(s) in omliggende gemeenten (74%). Vaak is men niet in detail op de hoogte en is men via informele contacten, bijvoorbeeld tijdens bijeenkomsten van Sportservice Midden Nederland, op de hoogte gekomen van de plannen. Slechts incidenteel en dan veelal op ad hoc basis, vindt afstemming plaats tussen gemeenten. Regulier overleg is er zeer beperkt.

¹² Ruimte maken, ruimte delen. Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening 2000/2020. Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Rijksplanologische Dienst, Januari 2001.

In het kader hieronder staat een beknopte beschrijving van plannen die door gemeenten zijn genoemd.

In het kader van de gemeentelijke herindeling vindt momenteel regulier afstemmingsoverleg plaats tussen de kernen de Ronde Venen, Abcoude, Loenen en Breukelen. De gemeente Amersfoort heeft regelmatig overleg met de Gelderse gemeente Nijkerk (momenteel in verband met ontwikkelen zwembad) en heeft in de afgelopen periode met de gemeente Bunschoten samengewerkt in verband met de ontwikkeling van een nieuw te bouwen (inmiddels gerealiseerde) hockeyaccommodatie. Gemeente De Bilt stemt globaal af wat betreft hockey en tennis plus zwembad met de gemeente Utrecht. De gemeente Lopik weet van de plannen van IJsselstein en kent een wethoudersoverleg met de gemeente Schoonhoven (provincie Zuid Holland). Gemeenten Rhenen is op de hoogte van de plannen van Veenendaal: kunstgras velden en sporthal. Verder zijn de meeste gemeenten op de hoogte van de IJssbaanplannen in Vathorst, gemeente Amersfoort.

Gevraagd naar of plannen in buurgemeenten mee worden genomen in de eigen besluitvorming antwoorden zeven gemeenten dat dat het geval is (26%). Twee hiervan geven aan dat sinds kort (pas) te doen. Dit betekent dus dat 20 gemeenten in de eigen besluitvorming geen rekening houdt met plannen in buurgemeenten (74%). Hierbij moet wel worden opgemerkt dat als het gaat om een zwembadvraagstuk doorgaans wel een haalbaarheidsonderzoek wordt gedaan. Hierbinnen wordt het zwembad in omliggende gemeenten, zowel binnen als buiten de provinciegrenzen, betrokken.

Twee voorbeelden van mogelijke (toekomstige) afstemming/samenwerking tussen gemeenten staan in het kader hieronder.

De turnvereniging in IJsselstein heeft aangegeven tekort aan zaalruimte te hebben en heeft bij de gemeente een verzoek ingediend voor een (eigen) turnaccommodatie. In de buurgemeenten Vianen en Nieuwegein speelt een vergelijkbaar verzoek. Ook daar hebben de plaatselijke turnverenigingen een dergelijk signaal afgegeven aan de gemeenten. Er vindt op ambtelijk niveau overleg plaats om mogelijk tot een gezamenlijke voorziening te komen. (Ook de drie turnverenigingen hebben onderling contact.) Inmiddels hebben de gelegde contacten ertoe geleid dat de gemeente IJsselstein en Lopik voornemens zijn een turnhal te bouwen op grondgebied van Lopik.

Aan de noord-oostkant van de provincie Utrecht vindt een gemeentelijke herindeling plaats. De gemeenten Breukelen, Loenen, Abcoude en Ronde Venen worden samengevoegd. Op het gebied van sport en sportbeleid is nu geïnventariseerd wat in de afzonderlijke gemeenten aanwezig is. Breukelen en Loenen trekken al wel samen op in de uitvoering van de breedtesportimpuls.

8 Privatisering, overdracht beheer en onderhoud

8.1 Inleiding

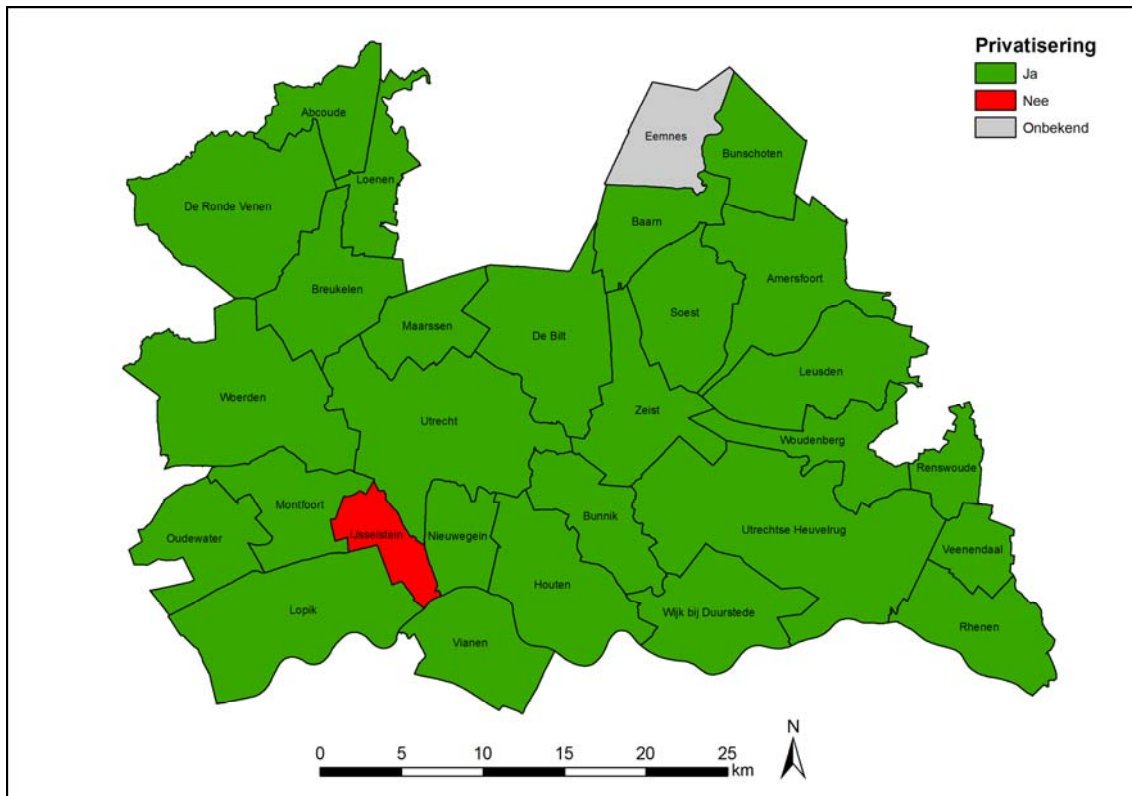
In de jaren tachtig en negentig is er in veel gemeenten gestart met grootschalige privatisering van sportaccommodaties. Na de kerntakendiscussie binnen gemeenten eind jaren tachtig kwamen veel gemeenten tot de conclusie dat het beheren van sportaccommodaties niet meer tot hun kerntaken behoorde. In het begin werden vooral kleine taken afgestoten en behield de gemeente de verantwoordelijkheid over de lange termijn. Geleidelijk zijn ook steeds meer grote accommodaties als zwembaden en sporthallen geprivatiseerd. Bij de verenigingen is het vooral de tennissport geweest die in grote mate is geprivatiseerd.

De gemeenten in de provincie Utrecht zijn gevraagd of het beheer en de exploitatie van de sportaccommodaties zijn overgedragen aan een derde partij, zoals een vereniging of een exploitant (8.2). Tevens is gevraagd naar de verschijningsvorm van privatisering, welke onderdelen zijn overgedragen, hoe één en ander is vastgelegd en welke rol de gemeente nog vervuld op het terrein van de exploitatie en onderhoud (8.3). In paragraaf 8.4 gaan we in op exploitatie van zwembaden.

8.2 Privatisering in de provincie Utrecht

In bijna alle gemeenten in de provincie Utrecht heeft een vorm van privatisering van de sport(vereniging) of van de binnen- en/of buitensportaccommodaties plaatsgevonden. Privatiseringsoperaties zijn vooral in de jaren '80 en '90 uitgevoerd. In veel gemeenten is het privatiseringsvraagstuk grotendeels achter de rug.

In onderstaande afbeelding is te zien dat in 26 van 29 Utrechtse gemeenten (90%) een vereniging of binnen- en/of buitensportaccommodatie geprivatiseerd is. Alleen de gemeenten Zeist en IJsselstein geven aan nog niet met privatisering bezig te zijn. In IJsselstein ligt er wel een raadsbesluit tot privatisering (2002) van de sport, deze is echter niet uitgevoerd. Het zwembad in de gemeente IJsselstein is op afstand gezet en in beheer bij Sportfondsen Nederland.

Bij de tennisport zijn de meeste verenigingen geprivatiseerd. Voor het overige is er een behoorlijke lappendeken ontstaan in vormen van privatisering en de wijze waarop deze is uitgevoerd. Bij sommige verenigingen zijn bijvoorbeeld alleen clubhuis en kleedkamers geprivatiseerd, incidenteel komt het echter ook voor dat de velden geprivatiseerd zijn. Deze lappendeken aan privatisering geldt zowel binnen één gemeente als in vergelijking tussen gemeenten onderling.

Daar waar geprivatiseerd is, geven gemeenten aan doorgaans een positief beeld te hebben. Binnen de tennisport is bekend dat privatisering van de accommodatie over het algemeen behoorlijk goede resultaten oplevert.

8.3 Verschijningsvormen privatisering

Zoals aangegeven is er een zeer grote diversiteit aan lokale verschijningsvormen van privatisering. In ieder geval 48% van de gemeenten geeft aan in meer of mindere mate accommodatie van verenigingen geprivatiseerd te hebben. Dit kan variëren van klein en dagelijks onderhoud tot de totale exploitatie van de vereniging. In 9 gemeenten (32%) is een lokale stichting in het leven geroepen om de sportaccommodaties te exploiteren en te beheren. Ook hierin is weer veel variatie te onderscheiden tussen de buiten- en binnensport. Dit is bijvoorbeeld in de gemeente Montfoort het geval. Beheer en exploitatie op van de sport- en welzijnsvoorzieningen zijn daar op afstand geplaatst bij de stichting BeauMont.

Stichting BeauMont is de nieuwe beheerstichting van alle gebouwen die eigendom zijn van de gemeente Montfoort. De stichting heeft deze gebouwen in beheer en exploitatie genomen. Naast de drie gebouwen van de Brede Accommodatie Stichting (BAS) te weten zalencentrum/sporthal De Vaart, sporthal Hofland en gymzaal Boslaan, neemt de stichting nog ca. 25 gebouwen van de gemeente over, waaronder monumentale gebouwen als het Kasteel, de Commanderie en het Oude Stadhuis, het stadkantoor van de gemeente Montfoort enkele schoolgebouwen en diverse andere gebouwen. Het beheer en onderhoud betreffen alle bouwkundige aspecten van deze vastgoedobjecten. De exploitatie houdt in dat de beheerorganisatie verantwoordelijk is voor alle kosten en opbrengsten die hiermee gepaard gaan.

In zes gevallen is de exploitatie van een sportaccommodatie in handen gegeven van een derde externe partij als de SRO, Optisport of Sportfondsen (21%). In de meeste gevallen gaat het hierbij om zwembaden en/of sporthallen.

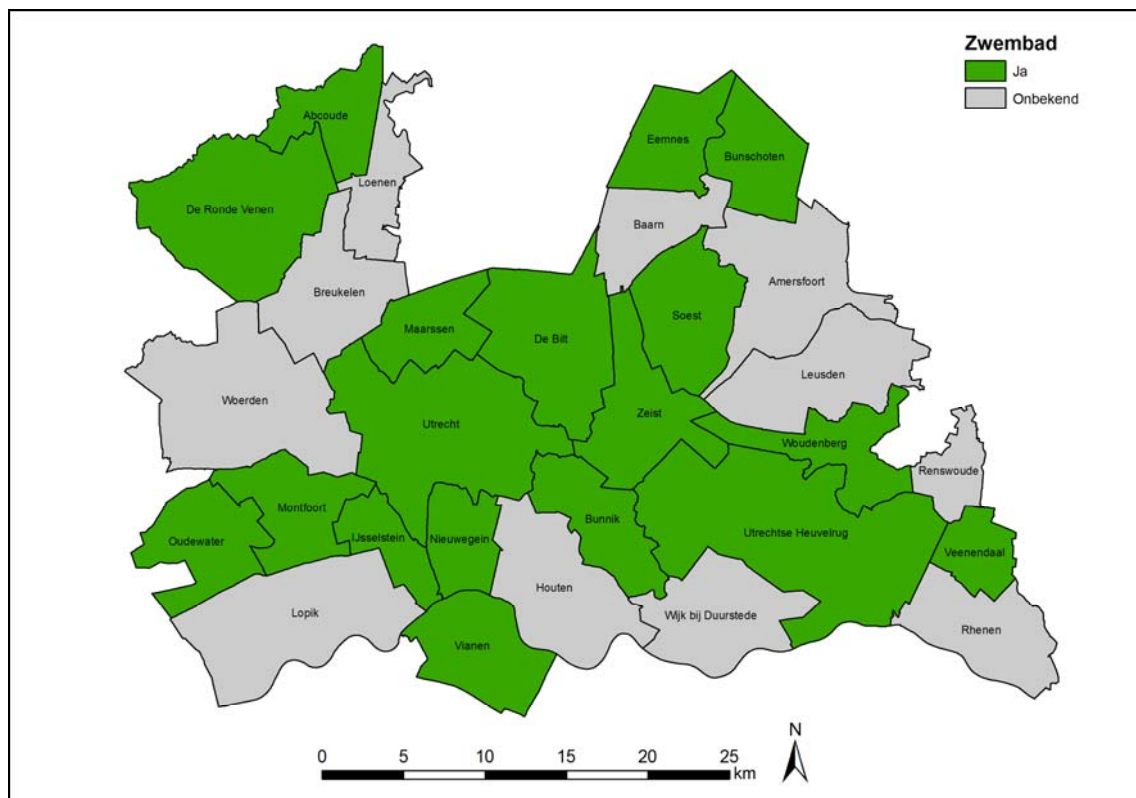
Eenentwintig gemeenten (72%) hebben aangegeven een financiële bijdrage te leveren aan de exploitatie van de sportaccommodaties. In onderstaande tabel is aangegeven hoe die financiële bijdrage verder is verdeeld. De tabel loopt niet gelijk op met het aantal gemeenten in de provincie en meerdere vormen kunnen in één gemeente voorkomen.

Exploitatiebijdrage gemeente	Aantal
Eénmalig	4
Jaarlijks/onderhoud	10
Zwembad	5
Nieuwbouw/renovatie	3

De meeste gemeenten geven aan de regierol te behouden met betrekking tot groot onderhoud en vervanging van velden/toplagen. De belangrijkste motivatie voor gemeenten om deze regierol te behouden is kwaliteitsbewaking en het houden van controle op de gemeentelijke investeringen.

8.4 Zwembaden

In onderstaande afbeelding is aangegeven in welke gemeente de exploitatie van het zwembad al dan niet is uitbesteed aan een externe partij, anders dan de gemeente.

In 11 gemeenten is het beheer en onderhoud van het zwembad of ondergebracht in een lokale stichting of uitbesteed aan een externe partij/exploitant als Sportfondsen of Optisport (38%). De andere gemeenten hebben hier verder geen informatie overgegeven of beschikken niet over een zwembad. Het exploiteren van een zwembad laat zich niet vergelijken met reguliere binnen- en buitensportaccommodaties.

9 Sportstimulering en breedtesportbeleid

9.1 Inleiding

Vanaf de jaren tachtig is de aandacht verplaatst naar doelgroepen en themabeleid. Kwetsbare groepen kregen meer aandacht en werden specifiek gestimuleerd. Door de invoering van de Breedtesportimpuls (BSI) in 1999 heeft de sportstimulering in Nederland een enorme vlucht genomen. Met de BOS-impuls subsidieregeling uit 2004, de opvolger van de BSI, is de prioriteit binnen gemeentelijk beleid verschoven naar de doelgroep jeugd.

Om zicht te krijgen op het beleid rondom sportstimulering en breedtesport is aan de ambtenaren sportbeleid gevraagd naar de speerpunten van dit beleid (9.2). Ook is meer specifiek gevraagd naar hun rol in sportieve recreatie (9.3). In paragraaf 9.4 staat beschreven in hoeverre er aansluiting is vanuit sport met andere beleidsterreinen. Daarna wordt ingegaan op de mate waarin gemeenten zich richten op landelijke ontwikkelingen, als subsidieregelingen (9.5). Tot slot komt in paragraaf 9.6 de aandacht van gemeenten voor lagere SES aan de orde.

9.2 Speerpunten van beleid

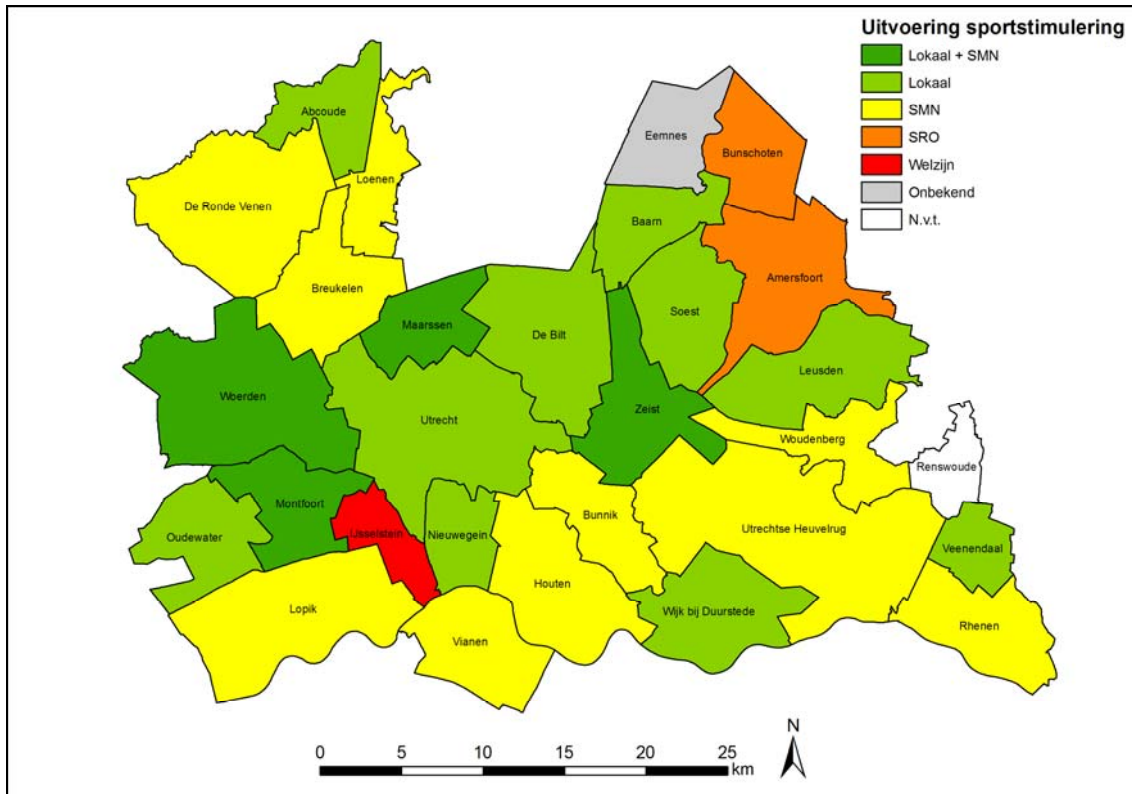
Alle gemeenten in de provincie Utrecht geven aan een vorm van sportstimuleringsbeleid te voeren voor de jeugd (100%). De BOS-impulsregeling van het ministerie van VWS heeft hier aan bijgedragen. De BOS-impuls regeling is de opvolgende sportstimuleringsregeling van het ministerie van VWS na de Breedtesportimpuls (BSI). De BSI was inhoudelijk een bredere regeling dan de BOS-impuls, met ruimte voor andere doelgroepen dan de alleen jeugd en aandacht voor verenigingsondersteuning.

In de meeste Utrechtse gemeenten heeft verenigingsondersteuning ook een vaste plek binnen het sportstimuleringsbeleid. Vanuit het jeugdbeleid heeft de verbinding tussen school en sport in veel gemeenten een vaste plek. Naast het sportstimuleringsbeleid gericht op de jeugd en verenigingsondersteuning komt er ook meer aandacht voor ouderen (55+) en voor doelgroep aangepast sporten.

Aandacht voor topsport / talentontwikkeling binnen het eigen sportbeleid is er vooral in grotere steden. In de kleinere gemeenten beperkt de aandacht zich tot het huldigen van kampioenen. Veel gemeenten geven wel aan gebruik te willen maken van voorzieningen die dan wel in de regio dan wel op provinciaal niveau worden aangeboden.

Het sportstimuleringsbeleid wordt lokaal door verschillende partijen uitgevoerd. In onderstaand kaartje is aangegeven welke partijen waar verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het lokale sportstimuleringsbeleid.

In de figuur hieronder staat wie belast is met de uitvoering van het sportstimuleringsbeleid.

In twee gemeenten is de SRO verantwoordelijk voor de uitvoering van het sportstimuleringsbeleid (7%). In 10 gemeenten gebeurt dat door lokale partijen (36%) en in één gemeente door de welzijnsorganisatie (4%). Sportservice Midden Nederland voert in vier gemeenten samen met lokale partijen het sportstimuleringsbeleid uit (14%) en in acht gemeenten is Sportservice Midden Nederland verantwoordelijk voor de uitvoering (29%).

9.3 Sportieve recreatie

Initiatieven op het beleidsterrein van sportieve recreatie en sporten in de openbare ruimte komen vaak voort vanuit andere beleidsvelden dan sport: openbaar groen, recreatie, ruimtelijke ordening. De ambtenaar sport geeft aan hier lang niet altijd zicht op te hebben. Soms is er wel sprake van een vorm van betrokkenheid, maar in de meeste gevallen deze slechts heel gering. Ook beleidsmatig is de invloed van de beleidsafdeling Sport klein.

De afdeling Sport is matig op de hoogte van en heeft niet of nauwelijks invloed op het beleid rond recreatieve voorzieningen als fietspaden en fietsroutes, looproutes, routes voor de paardensport. Hierdoor is het in de praktijk vaak ook lastig om recreatiebeleid te verbinden met beleid rondom een actieve en gezonde leefstijl.

In de grotere steden als Utrecht en Amersfoort speelt de aanleg van zogenaamde Cruiff en Krajicek Courts voor het beleidsveld sport een veel grotere rol. Sport is hier meer betrokken bij de beleidsvoorbereiding en afstemming dan in de kleineren gemeenten. De uiteindelijke verantwoordelijkheid voor de aanleg en dergelijke ligt vaak op wijkniveau of bij andere beleidsafdelingen dan sport.

In Leidsche Rijn (gemeente Utrecht) zijn inmiddels veel hoogwaardige openbare sportvelden aangelegd bij de geclusterde voorzieningen. In de stad is een aantal Cruiff Courts en Krajicek Playgrounds gerealiseerd. Dit zijn sportieve sportpleinen en –velden, die er voor zorgen dat jongeren op een leuke en positieve manier in de buurt kunnen sporten. Beheer en begeleiding van de jeugd op het plein/sportveldje vormen een belangrijke voorwaarde voor een succesvol functioneren en sociaal veilige situatie.

9.4 Aansluiting andere beleidsterreinen

De Utrechtse gemeenten zijn gevraagd met welke andere beleidsterreinen er vanuit sport wordt samengewerkt. Het meest worden de beleidsterreinen onderwijs, welzijn en gezondheid genoemd. Het gebeurt vaak op een ad-hoc basis dan wel incidentele basis plaats en er vindt geen uitwisseling van financiële middelen of een wederzijdse labelling van middelen plaats.

9.5 Rijksstimuleringsregelingen: nieuwe uitdagingen

BSI en BOS-impuls

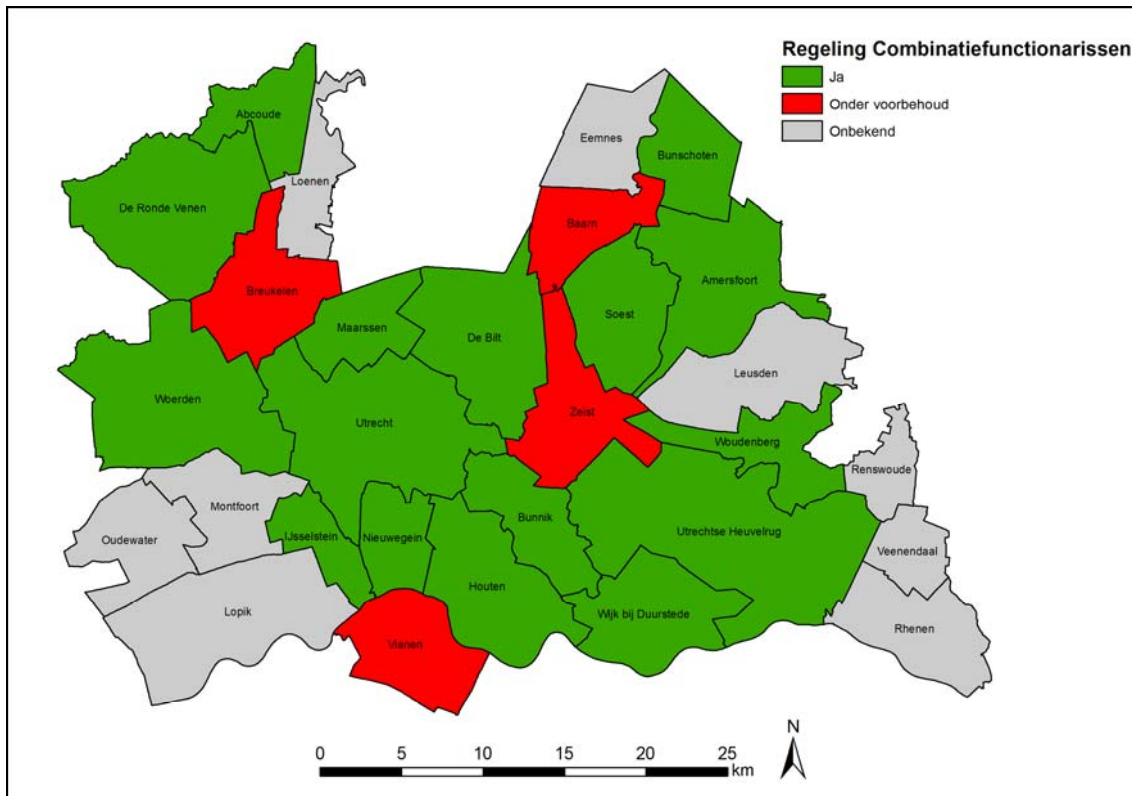
In de meeste Utrechtse gemeenten is de het beleid van de BSI voor het jeugdgedeelte overgegaan in de BOS-impuls. Veel van de verenigingsondersteuning is na de BSI structureel voortgezet. De gemeente Baarn is hierop een uitzondering. Na het eindigen van de BSI is veel sportstimuleringsbeleid stopgezet en Baarn heeft ook niet deelgenomen aan de BOS-impuls.

Combinatiefunctionarissen

De ministeries van VWS en OCW, de Vereniging Nederlandse Gemeenten, de Cultuurformatie en NOC*NSF hebben in 2008 een convenant getekend dat in vier jaar (tot en met 2012) moet leiden tot 2.500 Fte's aan zogenaamde combinatiefuncties, waarvan de helft werkzaam is in de sector sport. Dat zijn functies waarbij een werknemer in dienst is bij één werkgever maar voor meerdere sectoren werkt. Denk aan een leerkracht lichamelijke opvoeding die ook sporttrainer bij een vereniging is. Of omgekeerd een sporttechnisch kaderlid van een sportvereniging die ook op school assisteert bij sport en lichamelijke opvoeding. De betrokken ministeries denken door middel van dergelijke combinatiefuncties enerzijds sportverenigingen te versterken en anderzijds het sportaanbod van brede scholen uit te breiden. Mede daardoor zou een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen te realiseren zijn.

Het gaat om nieuwe en structurele functies. Deze impuls mag niet worden gebruikt om bestaande functies te bekostigen. Daarbij wordt zoveel mogelijk ingezet op functies op uitvoerend niveau. Een combinatiefunctionaris kan op diverse manieren door de werkgever worden aangesteld: vanuit de sport, vanuit het onderwijs, vanuit de gemeente en eventueel nog bij een geheel andere partij (nadeel niet aangesteld bij de uitvoerende organisatie). Veel gemeenten zijn nu aan het bekijken of het sportstimuleringsbeleid na de BOS-impuls wordt voortgezet met de regeling combinatiefunctionarissen.

In onderstaande afbeelding is aangegeven wat op dit moment de stand van zaken is in de Utrechtse gemeenten rondom de combinatiefunctionarissen.

Zestien gemeenten geven aan al combinatiefunctionarissen in dienst te hebben dan wel het voornemen te hebben te gaan werken met combinatiefunctionarissen (55%). Vier gemeenten zeggen ja onder een voorbehoud (14%), negen gemeenten weten het nog niet of geven niets aan (31%).

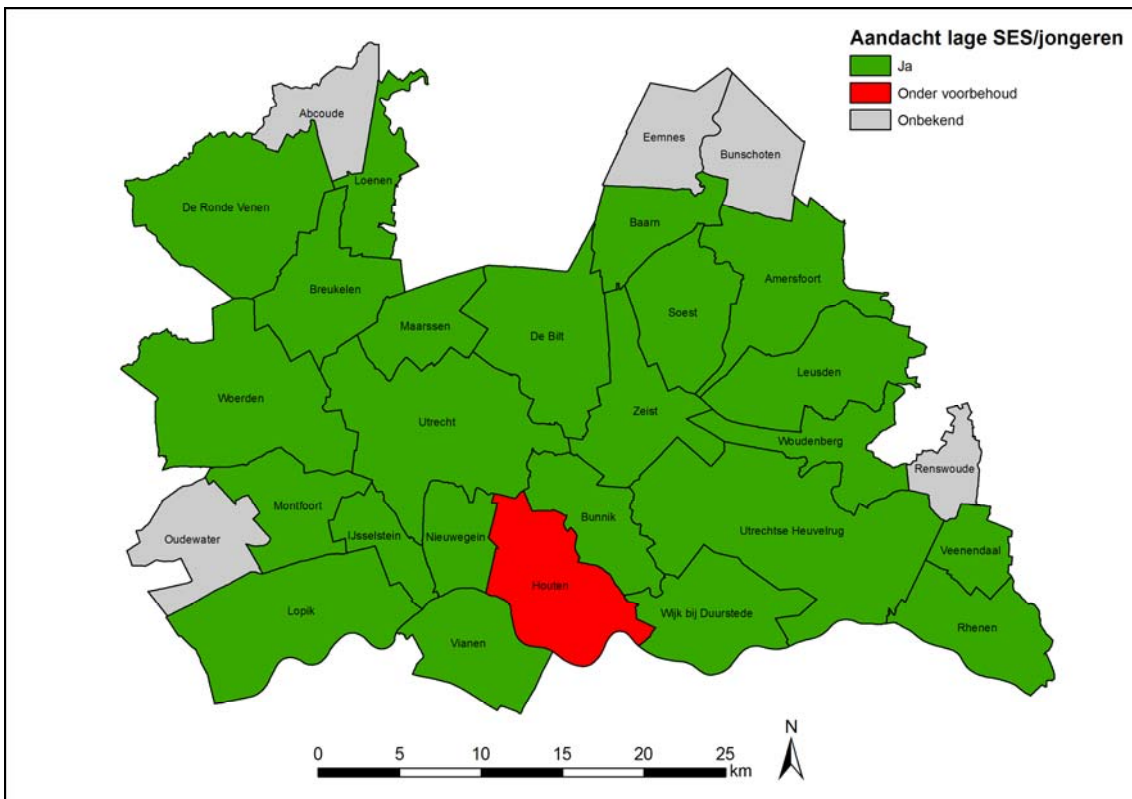
Veel kleine gemeenten voorzien problemen bij de financiering en de inzet van de combinatiefunctionarissen. Sportservice Midden Nederland is bezig met een uitgebreid voorlichtings- en ondersteuningstraject rondom de aanstelling van de combinatiefunctionarissen.

De helft van de gemeenten geeft aan dat projecten gericht op de 55+ doelgroep zoals GALM succesvolle projecten zijn. Daarnaast geeft een 40% van de gemeenten aan dat projecten gericht op jongeren met een achterstand, zoals het jeugdsportfonds, succesvol zijn.

Bij de minder succesvolle projecten valt met name op dat vier gemeenten aangeven dat whoZ-next-projecten (gericht op jeugdparticipatie in de sport) minder goed verlopen. Belangrijkste oorzaak is gelegen in het ontbreken van dan wel onvoldoende goed gekwalificeerd professioneel kader hebben om dit soort projecten intensief te begeleiden.

9.6 Aandacht lage SES/jongeren: sportstimulering

Op onderstaande afbeelding is aangegeven hoeveel gemeenten binnen hun sportstimuleringsbeleid aandacht hebben voor mensen met een lage sociaal economische status en/of kansarme jongeren. Ruim 80% van de gemeenten heeft hier aandacht voor door middel van de lokale/provinciale jeugd sportpas, GALM-projecten voor 55+ en specifieke voorzieningen voor allochtonen.

Deel 2: Focusgroepen

Deel 1.	→	Informatieverzameling	Face to face interviews ambtenaren sport Utrechtse gemeenten Interviews KNVB, KNHB Deskresearch
Deel 2.	→	Informatieverzameling / toetsing	Focusgroep sportconsulenten Focusgroep sportbestuurders/sportfederaties/sportraden Interview Sportservice Midden Nederland
Deel 3.	→	Conclusie en advies, na verificatie en aanscherping	Klankbordgroep ambtenaren sport Utrechtse gemeenten Kansen voor de sport in de provincie Utrecht

Het **tweede** deel doet verslag van de resultaten van focusgroepen die hebben plaatsgevonden met andere betrokkenen uit de Utrechtse sportwereld als sportconsulenten, Sportservice Midden Nederland en sportbestuurders/sportfederaties/sportraden (workshops). Tijdens deze workshops is op hoofdlijnen resultaten uit de interviews met sportambtenaren teruggekoppeld en bediscussieerd. Op die manier is een verdiepingsslag gemaakt en aanvullende informatie verkregen.

10 Focusgroep sportconsulenten

10.1 Werkwijze

Sportconsulenten zijn adviseurs en uitvoerders van gemeentelijk sportbeleid. Sportconsulenten hebben kennis van ontwikkelingen die binnen de sportsector gaande zijn en kennen de lokale situatie. Tijdens de bijeenkomst met de focusgroep sportconsulenten is aan hen een presentatie gegeven van de bevindingen van de interviews met sportambtenaren en zijn de eerste conclusies van de onderzoekers gepresenteerd.

Tijdens de presentatie zijn de thema's aan de orde gesteld waarvan in het eerste deel van dit rapport verslag is gedaan: sportbeleidsplan, RSO, tekort/overschot capaciteit, planontwikkeling en sport, herontwikkeling sportlocaties, bekendheid plannen buurgemeenten, beheer en onderhoud accommodaties, exploitatie, privatisering, sportstimulering, topsportbeleid, sportieve recreatie, relatie sport en andere beleidsterreinen, combifunctionarissen, aandacht niet-sporter.

Met de consulenten is besproken en bediscussieerd:

- Of zij de weergegeven stand van zaken herkenbaar vonden vanuit hun eigen professionele rol;
- Of zij aandachtspunten voor verbetering of verandering hebben;
- Wat in hun ogen de gewenste rol van de provincie is.

Tijdens de bijeenkomst hebben sportconsulenten op hand-outs aantekeningen gemaakt die gebruikt zijn bij de analyse. Tevens heeft een discussie plaatsgevonden. De resultaten staan hieronder beschreven.

10.2 Resultaten herkenbaarheid, aandachtspunten en rol provincie

10.2.1 Steeds maar weer voornemens een sportnota te schrijven

Sportconsulenten herkennen het beeld dat niet alle gemeenten een sportbeleidsplan hebben. Ze geven aan dat een aantal gemeenten een voornemen tot het schrijven van een sportnota vaak op de lange termijn schuift. Het voornemen wordt wel uitgesproken maar het daadwerkelijk doen/afmaken blijft achter. Sportconsulenten geven aan dat sport te gemakkelijk op een tweede plek/zijspoor gezet. Sportconsulenten herkennen het belang van sportdeelname onderzoeken. Geopperd is of de provincie zou kunnen zorg dragen voor een provinciaal sportdeelname onderzoek.

10.2.2 Idee beschikbare capaciteit accommodaties sportambtenaren strookt niet met werkelijkheid

Berichtgeving van gemeenten over al dan niet voldoende capaciteit bij sportaccommodaties strookt niet geheel met het beeld van de sportconsulenten. De sportconsulenten herkennen het tekort aan capaciteit bij hockey en voetbal, maar voegen toe dat er ook bij verenigingen met andere sporttakken tekorten aan capaciteit zijn. In die gevallen geldt het voor een specifieke sporttak in een specifieke gemeente. Dit geldt niet alleen voor buitensportaccommodaties, maar juist vooral voor binnensportaccommodaties. Sportconsulenten geven aan dat het aandeel verenigingen met een ledenstop in de provincie Utrecht relatief hoog is en dat er een frictie is tussen tijdstippen waarop meerdere doelgroepen zouden willen beschikken over de accommodatie (bijvoorbeeld jeugd/school versus ouderen). Ook geven ze aan dat voor niet-verenigingsgebonden sportstimuleringsprojecten vaak naar alternatieve minder geschikte ruim-

te gezocht moet worden. Sportconsulenten zouden het op prijs stellen als per gemeente vanuit de gebruikers in kaart zou worden gebracht of en zo ja, waar knelpunten zijn. Tegelijkertijd is opgemerkt dat verenigingen en sportaanbieders meer kunnen zoeken naar alternatieven voor competitiesport, meer instuifachtige sportvormen.

10.2.3 Bij planontwikkeling is de sportbeleidsambtenaar vooral volgend
Herkend wordt dat het thema sport en bewegen doorgaans niet in een vroeg stadium bij planontwikkeling wordt betrokken maar pas als concept gebiedsontwikkeling is bedacht. Ook de bevinding van de onderzoekers dat de afdeling sport niet proactief is maar volgend wordt bevestigd. Ook wordt opgemerkt dat bij het ontwikkelen van nieuwe accommodaties meer rekening zou moeten worden gehouden met speciale doelgroepen: vrouwen, allochtonen en mensen met een beperking. Dit betreft zowel de indeling van de accommodatie (voldoende kleedkamers), als de toegankelijkheid buiten en binnen (zoals rolstoeltoegankelijkheid en goed openbaar vervoer).

10.2.4 Te beperkte afstemming plannen accommodaties buurgemeenten
Dat er in beperkte mate afstemming is met buurgemeenten bij het ontwikkelen van accommodatieplannen wordt herkend. Consulenten geven aan dat het in sommige gevallen te maken heeft met dat ambtenaren binnen de eigen gemeente eerst orde op zaken moeten stellen.

10.2.5 Werkveld kritischer over privatisering dan gemeente
Groot onderhoud en vervanging zijn in het algemeen de verantwoordelijkheid van de gemeente. Het dagelijks onderhoud ligt vaak bij de verenigingen of stichtingen. De gemeenten schetsen een positiever beeld van de afstemming en uitvoering van de werkzaamheden door met name de verenigingen, dan de verenigingen zelf ervaren. Sportconsulenten geven bij privatisering aan dat het vaak veel vraagt van beschikbaarheid en inzet van vrijwilligers. Door kaderproblematiek is het voor verenigingen daardoor moeilijk het onderhoud en dus behoud van de kwaliteit van de accommodatie te garanderen.

10.2.6 Meer aandacht besteden aan voorzieningen in de openbare ruimte
Consulenten zijn van mening dat de beleidsafdeling Sport meer betrokken zou kunnen worden bij beleid rondom voorzieningen in de openbare ruimte. Zeker vanuit het oogpunt van een gezonde en actieve leefstijl is een meer proactieve opstelling van sport van belang.

10.2.7 Ontwikkeling sportstimulering
Consulenten herkennen ook dat de 55+ groep en de doelgroep aangepast sporten steeds meer beleidsaandacht krijgen. Wat betreft de sportconsulenten is voor de verdere ontwikkeling van aangepast sporten een typisch regionale rol weggelegd. Gemeentelijk beleid zou zich echter ook moeten richten op volwassenen, aldus sportconsulenten. Voor deze doelgroep zou sportaanbod moeten worden ontwikkeld en er dient aandacht te zijn voor wat ze kunnen betekenen voor de vereniging (trainer, vrijwilliger). Ook zou er nog beter een brug dienen te worden geslagen tussen sportstimulering allochtonen sportverenigingen. Verder onderschrijven consulenten dat er vanuit de BOS-impuls momenteel in de gemeenten veel aandacht is voor de jeugd, maar dat er nog steeds extra aandacht zou moeten zijn voor 12-18 jarigen omdat uitval onder deze groep groot is. Knelpunt ligt er in de ontwikkeling van combinatiefuncties. Sportconsulenten geven aan dat veel gemeenten terughoudend zijn met het ontwikkelen van beleid voor het aanstellen van combinatiefunctionarissen.

11 Focusgroep sportbestuurders / sportfederaties / sportraden

11.1 Werkwijze

Sportbestuurders zijn bestuursleden van sportverenigingen. Vaak zijn vertegenwoordigers van de verenigingen georganiseerd in een sportfederatie of lokale sportraad. Deze sportfederatie dan wel sportraad is een adviesorgaan voor de gemeente.

De bijeenkomst met sportbestuurders bestond uit een meer interactieve workshop. Op acht verschillende flip-overs stonden acht verschillende thema's: capaciteit accommodaties, bovenlokale/regionale verzorgingsgebieden, planontwikkeling groeikernen, blik over provinciegrenzen, overdracht beheer en onderhoud/privatisering, voorzieningen ongebonden sporters/anders georganiseerde sport, speerpunten sportstimulering en topsport. Zonder terugkoppeling te geven van de resultaten uit de eerdere onderdelen (interview sportambtenaar en bijeenkomst sportconsulenten) is de sportbestuurders gevraagd op de flip-overs met 'geeltjes':

- Aan te geven of er bij de thema's knelpunten bestaan (zo ja, welke) dan wel of het aandachtsgebieden zijn;
- Welke rol de provincie hierin zou kunnen hebben.

Tijdens de bijeenkomst is gediscussieerd over de gemaakte opmerkingen. De aantekeningen zijn tevens gebruikt bij de analyse.

11.2 Resultaten: aandachtsgebieden en rol provincie

11.2.1 Capaciteit accommodaties

Sportbestuurders geven aan dat de provincie een rol zou kunnen hebben door het ontwikkelen van een visie op accommodaties met multifunctioneel gebruik door diverse doelgroepen. Optimaal ruimtegebruik staat hierbij centraal, wat betekent dat de visie ook zou moeten ingaan op niet-sportgebonden gebruik. Men geeft aan dat er verouderde accommodaties zijn of in slechte staat, dat er tekort aan capaciteit is bij voetbal en hockey. In een aantal gevallen zou de provincie ook een stimulerende en bemiddelende rol op zich kunnen nemen bij de totstandkoming of uitbreiding van bovenlokale accommodaties, zoals een atletiekbaan.

11.2.2 Verzorgingsgebieden accommodaties

De provincie zou ook een rol kunnen nemen in ruimtelijke beperkingen die worden opgelegd bij uitbreiding van accommodaties. Als voorbeeld is hockeyvereniging Shinty genoemd die een probleem heeft omdat het in het grensgebied A12 ligt. De provincie zou daar een rol kunnen hebben in de planologie. Ook bij regionale accommodaties die verouderd zijn zou de provincie kunnen ondersteunen. Tot slot wordt opgemerkt dat de provincie een (grotere) financiële bijdrage zou moeten leveren voor de ijsbaan in Amersfoort, die een regionale functie krijgt. Gemeenten zouden al voldoende meedoen.

11.2.3 Planontwikkeling

Sportbestuurders geven aan dat er te weinig aandacht is voor ontwikkeling nieuwbouw verder dan 2012 terwijl die nieuwbouw er wel aankomt. Sport zou daarin grotere rol kunnen spelen. Ook vragen sportbestuurders om aandacht voor ontwikkelen van multifunctionele centra (sport-hallen/zwembaden).

11.2.4 Blik over provinciegrenzen

De sportbestuurders hebben dit thema nauwelijks aandacht gegeven. Wel is opgemerkt dat provincie bij gemeenteoverschrijdende projecten een rol zou kunnen spelen. Als voorbeeld is genoemd de doorontwikkeling van de Zeister voetbalvereniging Saestum waarvan de accommodatie op grondgebied van de Bilt ligt, maar de vereniging onder Zeister gemeentelijk (sport)beleid valt. Saestum heeft uitbreidingsplannen.

11.2.5 Overdracht beheer en onderhoud (privatisering sportaccommodaties)

De sportbestuurders schetsen op dit onderwerp een vrij eenduidig beeld. Tennisaccommodaties zijn de afgelopen 20 jaar geprivatiseerd met relatief goede ervaringen. De privatisering van de veldsporten/groene velden is gaande, maar is een lastiger traject dan tennis. In een aantal gevallen kiezen gemeenten ervoor om de groene velden niet te privatiseren en in eigen beheer te houden. Het proces rondom de groene velden vraagt veel overleg en er is behoefte aan uitwisseling van kennis en ervaring op dit terrein.

11.2.6 Aandacht voor initiatieven voorzieningen ongebonden en anders georganiseerde sport

De sportbestuurders geven aan dat de rol van de provincie (afstemming, planning, aanleg) met name gelegen is op het terrein van de recreatie in de openbare en groene ruimte. Daarbij gaat het om het realiseren van (verbindings)routes voor fietsen, wandelen en watersport.

11.2.7 Speerpunten sportstimulering

Volgens de sportbestuurders kan de provincie op specifieke thema's een aanjagende rol hebben naar gemeenten toe. Dit kan ondermeer op het terrein van het vergroten van deskundigheid rondom verschillende doelgroepen en de provincie kan voorbeelden laten zien van geslaagde activiteiten en evenementen in verschillende Utrechtse gemeenten.

11.2.8 Topsportontwikkeling

De sportbestuurders zien een rol voor de provincie weggelegd voor het stimuleren van een provinciale (via regio's) topsportstructuur met aandacht voor talentontwikkeling, het stimuleren van topsportclubs (zoals Dalto korfbal in Driebergen, Kampong hockey in Utrecht), ondersteuning van scholingsmogelijkheden en vooral ook veel uitwisseling van kennis en deskundigheid op dit terrein.

Deel 3: Kansen voor de sport in de provincie

Deel 1.	→	Informatieverzameling	Face to face interviews ambtenaren sport Utrechtse gemeenten Interviews KNVB, KNHB Deskresearch
Deel 2.	→	Informatieverzameling / toetsing	Focusgroep sportconsulenten Focusgroep sportbestuurders/sportfederaties/sportraden Interview Sportservice Midden Nederland
Deel 3.	→	Conclusie en advies, na verificatie en aanscherping	Klankbordgroep ambtenaren sport Utrechtse gemeenten Kansen voor de sport in de provincie Utrecht

In deel **drie** staan de conclusies en het advies aan de provincie. Deze zijn mede gebaseerd op een laatste verfijning die is aangebracht met de klankbordgroep.

12 Kansen sportbeleid en aanbevelingen

12.1 Inleiding

Op basis van de interviews met sportambtenaren, deskresearch en focusgroepen met sportconsulenten / sportbestuurders is door de onderzoekers een overzicht gemaakt van de bevindingen van het onderzoek. De bevindingen zijn besproken met een klankbordgroep die bestond uit sportambtenaren van de betrokken gemeenten.

De bevindingen van de onderzoekers zijn op onderdelen door de klankbordleden aangescherpt. Deze aanscherping is meegenomen in de resultaten van het onderzoek die in de paragrafen hieronder aan de orde komen. In paragraaf 12.2 staat een opsomming van de conclusies waarmee we het hele spectrum van de stand van zaken rondom het gemeentelijke en provinciale sportbeleid (het doel van het onderzoek) in kaart brengen. Het betreft hier dus nog geen prioritering, maar een overzicht van knelpunten en kansen. De bevindingen worden beschreven aan de hand van drie aandachtsgebieden 1) meer aandacht voor doelgroepen en accommodatie, 2) Het vergroten en versterken van de rol van sport en 3) regionale en bovenlokale sportaangelegenheden.

Vanuit de rol van de provincie, namelijk signaleren en verbinden, waarbij verbinden kan door afstemming, kennisdeling en samenwerking, geven we in de laatste paragraaf vijf aanbevelingen voor de provincie Utrecht (12.3). Deze aanbevelingen geven de provincie de mogelijkheid om de komende jaren gericht te sturen op kansrijke ontwikkelingen.

12.2 Kansen voor de sport in de provincie Utrecht

12.2.1 Een korte beschouwing

Op basis van de uitkomsten uit de interviews, focusgroepen en de terugkoppeling met de klankbordgroep kunnen we concluderend stellen dat aandacht voor sportbeleid binnen alle gemeenten van de provincie Utrecht aanwezig is.

Wordt er op provinciaal niveau gekeken vanuit de gemeenten dan is het meest kenmerkende wel dat er in beperkte mate sprake is van afstemming en samenwerking op het gebied van sport. In de gevallen dat er wel afstemming of samenwerking plaats vindt, betreft het geen structurele vorm. Wat verder opvalt is dat in een aantal gemeenten het sportbeleid vooral bestaat uit het zorgdragen voor de uitvoering van bestaand beleid en er weinig sprake is van proactieve doorontwikkeling van het sportbeleid. Eén en ander wordt versterkt door dat in vooral middelgrote en kleine gemeenten weinig beleidscapaciteit voor sport aanwezig is (in Fte) en dat er relatief vaak sprake is van wisseling van de wacht op beleidsniveau. Dit betekent dat de continuïteit van sport niet optimaal gewaarborgd is en vernieuwing van sportbeleid zich minder voortvarend ontwikkelt.

Het is voor de provincie Utrecht lastig om zich te begeven op het werkingsgebied en op het terrein van de verantwoordelijkheden van de Utrechtse gemeenten. Gemeenten zijn verantwoordelijk hun interne personeelsbeleid (Fte), voor de ontwikkeling van het sportbeleid en de gemeentelijke politiek bepaalt uiteindelijk de keuzen die binnen een gemeente worden gemaakt. Dat neemt niet weg dat voor de provincie Utrecht kansen zijn weggelegd op terrein van afstemming, kennisdeling en samenwerking.

12.2.2 Meer aandacht voor (specifieke) doelgroepen en accommodaties

In het huidige sportbeleid van gemeenten bestaat voor de ene doelgroep meer aandacht dan voor de andere. Voor doelgroepen die wat minder aandacht krijgen is er winst te behalen op het gebied van sportstimulering en accommodaties. Ook sportverenigingen hebben hierin een rol. Hieronder staat welke kansen er liggen in de provincie Utrecht op het gebied van doelgroepen en accommodaties. De aanbevelingen hieronder sluiten vooral aan bij de genoemde speerpunten in de provinciale uitvoeringsnota: versterken sportinfrastructuur (1), versterken van samenwerking van buurt, onderwijs en sport (2), sport en ruimte (3) en sportstimulering (4).

- *Meer aandacht voor doelgroep aangepast sporten, volwassenen, allochtonen en inactieven*
Beleidsmatig is er verhoudingsgewijs minder aandacht voor sportstimulering voor de doelgroepen aangepast sporten, volwassenen, allochtonen en inactieven. De aandacht gaat vooral uit naar jeugd, waarbij moet worden opgemerkt dat sportdeelname onder middelbare school leerlingen minder hoog ligt dan onder basisschoolleerlingen. Er liggen kansen voor sportstimulering door uitbreiden en vernieuwing van het sportaanbod voor deze doelgroepen.

- *Uitbreiden van succesvolle sportstimuleringsprojecten*

In de provincie bestaan goede en succesvolle initiatieven voor het versterken van de positie van mensen met een lage sociaal economische status (SES), zoals Galm (55+) en het provinciale Jeugd sportfonds. Er liggen kansen een groter aandeel van deze groep te bereiken door het uitbreiden van het bereik van deze succesvolle sportstimuleringsprojecten.

- *Rekening houden met wensen van allochtonen en sporters met een beperking bij nieuwbouw accommodatie*

Sommige doelgroepen kunnen in beperktere mate gebruik maken van sportaccommodaties omdat de specifieke indeling of uitrusting van de sportaccommodatie niet geschikt is. Voor allochtone gebruikers dient er bijvoorbeeld aandacht te zijn voor separate en afgesloten kleedkamers voor mannen en vrouwen, en voor mensen met een beperking gaat het bijvoorbeeld om (rolstoel)toegankelijkheid van de accommodatie. Er liggen kansen bij nieuw te bouwen accommodaties door bij het ontwerp rekening te houden met sportdeelname vereisten van speciale doelgroepen als allochtonen en mensen met een beperking.

- *Vernieuwen sportaanbod*

Sportverenigingen bieden vooral nog op een traditionele manier hun sport aan. Kijken we naar de doelgroepen waarvan eerder is gezegd dat ze beleidsmatig meer aandacht zouden mogen krijgen dan zijn er bijvoorbeeld de volgende kansen. Er liggen kansen voor vernieuwing van het sportaanbod voor diverse doelgroepen door het stimuleren van alternatieven voor competitie, zoals sporttak gerelateerde instuiven, en vrijblijvende meer recreatieve varianten.

- *Versterken van bijna sterke sportverenigingen*

Sportvernieuwing vraagt om slagkracht van verenigingen en sportverenigingen zijn vrijwilligersorganisaties soms met veel vrijwilligerskwaliteiten, maar soms ook met beperkte capaciteit. Er liggen kansen voor de sport door te investeren in het versterken van sportverenigingen met potentie zodat deze beter kunnen inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen op het terrein van sportstimulering. Kansen liggen er bijvoorbeeld bij het inzetten van betaalde krachten als combinatiefunctionarissen, vernieuwingsmanagers of verenigingsmanagers.

12.2.3 Het vergroten en versterken van de rol van sport

Sport biedt veel kansen en er liggen nog volop kansen voor de sport in de provincie Utrecht. Sport kan een grotere rol spelen bij een integrale benadering van maatschappelijk problemen, er kan meer intersectoraal gewerkt worden. Sport zou in dat geval een meer proactieve rol kunnen hebben. De kansen voor versterken van de rol van sport in de provincie Utrecht staan hieronder. De aanbevelingen hieronder sluiten vooral aan bij de genoemde speerpunten in de provinciale uitvoeringsnota: versterken sportinfrastructuur (1), versterken van samenwerking van buurt, onderwijs en sport (2) en sport en ruimte (3).

- *Verankeren van sportbeleid*

Niet alle gemeenten hebben een sportbeleidsplan, terwijl dit leidend zou moeten zijn om sportambities te kunnen realiseren. Er liggen kansen sport meer te verankeren door het stimuleren van en ondersteunen van gemeenten bij het ontwikkelen van sportbeleidsplannen zodat alle gemeenten actueel sportbeleidsplan hebben. In het sportbeleid zou naast aandacht voor de traditionele doelgroep jeugd ook (meer) aandacht kunnen uitgaan naar de eerder genoemde doelgroepen (aangepast sporten, allochtonen, inactieven, volwassenen). Er liggen kansen door dwarsverbanden te leggen met andere gemeentelijke beleidsvelden als gezondheid, WMO en onderwijs. Verder zou naast sport ook speciaal aandacht kunnen zijn voor (recreatief) beweegbeleid.

- *Betrekken van sportdeelname onderzoeksgegevens voor optimale afstemming*

Het uitvoeren van sportdeelname onderzoek (RSO) als basis voor de ontwikkeling van een sportbeleidsplan gebeurt relatief weinig. Het is wenselijk dat gemeenten gebruik maken van onderzoeksgegevens, zowel ten aanzien van sportdeelname als wensen ten aanzien van accommodaties. Er liggen vooral kansen om vanuit sportdeelname-onderzoek de wensen en tevredenheid van bewoners over sportaccommodaties en sportbeleid te inventariseren.

- *Bevorderen van aanstelling combinatiefunctionarissen*

Een aantal gemeenten in de provincie is nog zeer terughoudend met het ontwikkelen van beleid voor het aanstellen van de combinatiefunctionaris. Combinatiefunctionarissen kunnen een grote bijdrage leveren aan de versterking van de sportsector, en bij het leggen van dwarsverbanden met andere beleidsterreinen. Er liggen kansen voor het vergroten van de rol van sport door de implementatie van de subsidieregeling Combinatiefuncties bij alle Utrechtse gemeenten, die voor de regeling in aanmerking komen, te bevorderen. Al eerder is aangegeven dat combinatiefunctionarissen ook een rol (kunnen) hebben in het versterken van bijna sterke sportverenigingen.

- *Aandacht blijven houden voor ondersteuning op het gebied van privatisering*

Voor het behouden van kwaliteit van sportaccommodaties is het belangrijk te blijven investeren in verenigingsondersteuning op het terrein van privatisering. Verenigingen zijn vrijwilligersorganisaties waar lang niet altijd de kennis en kunde aanwezig is om een vereniging op onderdelen zelfstandig te managen en te exploiteren.

- *Stimuleren samenwerking van sport met andere beleidsterreinen: integraal en intersectoraal*

Bij verankering sportbeleid hiervoor is al aangegeven dat sportbeleid idealiter gezamenlijk met andere beleidsvelden kansen oppakt. Samenwerking van sport met andere beleidsterreinen binnen gemeenten is nog lang niet overal vanzelfsprekendheid. Er liggen kansen voor een nauwere samenwerking van sport met en verankering van sport binnen andere beleidsterreinen, zoals ruimtelijke ordening, gezondheid, welzijn, onderwijs, wijkontwikkeling. Het vraagt om een meer proactieve rol van de ambtenaar sport. Maar het vraagt ook om een andere zienswijze: het integraal benaderen van beleidsvragen die een oplossing behoeven en waar sport een rol in kan spelen.

- *Vergroten bijdrage ambtenaar sport bij recreatieve sport- en spelbeoefening*

De ambtenaar Sport is beperkt betrokken bij meer recreatieve sport- en spelbeoefening. Er liggen kansen voor een grotere betrokkenheid bij en invloed van de ambtenaar sport op de ontwikkeling van beleid rondom sportieve recreatie en voorzieningen in de openbare ruimte: speelvoorzieningen, playgrounds, diverse routes die actieve leefstijl bevorderen (lokaal en regionaal).

- *Versterken positie en rol sportambtenaar*

Sport binnen gemeenten kenmerkt zich door een relatief minder aanwezige proactieve rol op diverse aan sport gerelateerde aangelegenheden, zoals multifunctionele accommodaties, andere beleidsterreinen, ruimtelijk en planontwikkeling. Er liggen kansen voor de sport door het versterken van de positie, kwaliteit en proactieve rol van de lokale ambtenaar sport door bestuurlijk en ambtelijke overlegsituaties te initiëren op het terrein van accommodatiebeleid en vraagstukken rondom sportstimulering. Hierbij kunnen zowel afstemmingsvraagstukken als kennisuitwis-

seling aan de orde komen. Een belangrijke randvoorwaarde hierbij is dat de functies van de lokale sportambtenaar in voldoende mate (Fte) en op een structurele wijze zijn ingevuld.

- *Doorvertalen landelijke en provinciale ontwikkelingen naar lokaal niveau*

Niet alle gemeenten hebben veel Fte voor sportaangelegenheden, terwijl er veel ontwikkelingen zijn binnen de sportsector. Eerder is ook al geconstateerd dat niet alle gemeenten alle kennis hebben die handig zou zijn om optimaal te kunnen opereren in de sportsector. Doorvertaling van landelijke en provinciale ontwikkelingen naar lokaal niveau is belangrijk om te kunnen inspringen op kansen die sport biedt. Er liggen kansen de sport te versterken door Sportservice Midden Nederland haar huidige rol in de vertaling van landelijke en provinciale ontwikkelingen naar lokaal te laten houden en te versterken.

12.2.4 Regionale en bovenlokale sportaangelegenheden

Sommige kansen in de provincie Utrecht hebben een typisch bovenlokaal/regionaal karakter. Al eerder is ingegaan op de doelgroep aangepast sporten wat betreft sportstimulering en op het gebied van accommodatietoegankelijkheid. Ook topsport is een typisch bovenlokaal thema, omdat het niet voor iedere individuele gemeente interessant is om van topsport een speerpunt te maken. Daarnaast is ruimtegebruik iets wat op accommodatieniveau duidelijk een bovenlokaal en regionaal karakter heeft. Hieronder staan de kansen in de provincie Utrecht voor bovenlokale sportaangelegenheden. De aanbevelingen hieronder sluiten vooral aan bij de genoemde speerpunten in de provinciale uitvoeringsnota: versterken sportinfrastructuur (1), sport en ruimte (3), sportstimulering specifieke doelgroepen in het bijzonder 'sporten met een beperking' (4), en talentontwikkeling in relatie tot breedtesport (5).

- *Bevorderen van afstemming en samenwerking tussen gemeenten wat betreft capaciteit*

Er vindt relatief weinig afstemming en samenwerking plaats tussen Utrechtse gemeenten en nodigen daardoor uit voor een meer regionale of provinciale benadering. Voor oplossingen met betrekking tot capaciteitsproblemen van accommodaties wordt vooral binnen de eigen gemeente gekeken. Er liggen grote kansen voor intensievere samenwerking door met behulp van meer structurele afstemming en samenwerking tussen gemeenten knelpunten ten aanzien van accommodaties gezamenlijk op te lossen. Er kunnen kansen liggen voor medegebruik op veldniveau (gebruik van kunstgras en clusteren van sportcombinaties), door aan te sluiten bij de ontwikkeling van multifunctionele accommodaties en door te kijken naar de huidige stand van zaken met betrekking tot spreiding en behoefte aan accommodaties.

- *Initiëren van afstemming bij ontwikkeling grote accommodaties met regionale functie*

Incidenteel doen zich initiatieven voor met betrekking tot ontwikkeling van grotere accommodaties met regionale functie. Er liggen kansen door te zorgen voor meer en betere afstemming bij de ontwikkeling van grotere accommodaties zoals de kunstijsbaan in Amersfoort.

- *Stimuleren proactieve rol bij uitbreidingslocaties*

In de komende tijd zijn er in de provincie diverse uitbreidingslocaties voor woningbouw. Er liggen kansen voor het gemeentelijke beleidsterrein sport door vanuit een meer proactieve rol bij te dragen aan de ontwikkeling van faciliteiten voor sport én bewegen op uitbreidingslocaties. Sport zou meer kansen moeten grijpen om in een vroeger stadium invloed uit te oefenen op sport en beweefaciliteiten in uitbreidingslocaties.

- *Afstemming en samenwerking voor ontwikkeling nieuwe accommodaties*

Op het gebied van hockey en voetbal is er een tekort aan accommodatiecapaciteit. Gezien de wachtlijsten bij de verenigingen liggen er kansen voor verhoging van sportdeelname door uitbreiding van de accommodatie. Dit kan door te focussen op meer bovenlokale oplossingen, waarbij gemeenten gezamenlijk tot nieuwe accommodaties komen. Ook is de ruimtebehoefte voor sport en recreatie voor komende jaren is groot. De verwachting is dat er meer sportaccommodaties ontwikkeld moeten gaan worden. Er liggen kansen door het aanmoedigen van een proactieve rol vanuit de sport én afstemming en samenwerking voor de ontwikkeling van nieuwe accommodaties.

- *Bijdragen aan oplossen knelpunten op het gebied van ruimtelijk ordening*

Zowel op het gebied van ruimtelijke ordening als bij uitbreiding of nieuwbouw van sportaccommodaties doen zich weleens problemen voor met betrekking tot ruimtelijke knelpunten of bestemmingsplannen. Er liggen kansen voor de provincie door bij te dragen aan het oplossen van knelpunten bij bovenlokale accommodaties.

- *Ontwikkelen topsportstructuur op provinciaal niveau*

Topsport is relatief weinig verankerd binnen de Utrechtse gemeenten, maar biedt op provinciaal niveau wel kansen. Dit vanuit de gedachten om topsport als marketinginstrument in te zetten en vanuit het gegeven dat topsport breedtesport stimuleert. Er liggen kansen topsport provinciebreed verder te ontwikkelen met de daarbij passende topsportstructuur op de terreinen talentontwikkeling en topsportaccommodaties.

12.3 Aanbevelingen voor de provincie Utrecht

Hiervoor staat een reeks van kansen voor versterking van de harde en zachte sportinfrastructuur in de provincie Utrecht. Maken we een dwarsdoorsnede van aspecten die in de kansen frequent terugkomen dan zijn er de volgende dwarsverbanden:

- Breder verankeren sport(accommodatie- en sportstimulerings)beleid;
- Bevorderen structurele afstemming, samenwerking en informatie-uitwisseling (o.a. accommodaties);
- Bevorderen meer proactieve rol sportambtenaar;
- Werken in regionale structuren;
- Investeren in rol voor combinatiefunctionarissen / versterken verenigingen.

Gelet op bovengenoemde dwarsverbanden, gelet op de rol die de provincie Utrecht neemt binnen het terrein van sport, namelijk signaleren en verbinden, én gelet op de wens tot succesvolle doorontwikkeling van sport in de provincie Utrecht doen wij hieronder vijf aanbevelingen voor de provincie. Door invulling te geven aan onderstaande aanbevelingen neemt de provincie Utrecht al een voorschot op het realiseren van een Olympische provincie, met als centraal thema versterken van de breedtesport. Bij de keuze van de aanbevelingen zijn we ervan uitgegaan dat ook gemeenten verantwoordelijkheid hebben en moeten nemen om de harde en zachte sportinfrastructuur voor hun inwoners te optimaliseren.

1. Initieer bovenlokale en regionale afstemming rondom vraagstukken en problematiek van sportaccommodaties. Op deze manier kan de provincie kennis verzamelen en verspreiden over onderwerpen als ledenstops, kunstgras en dergelijke én zicht krijgen op de capaciteit van regionale en bovenlokale accommodaties. Door beschikbaarheid van deze informatie kan de provincie een rol vervullen bij de totstandkoming van grotere provinciale/regionale voorzieningen en het stimuleren van een grotere betrokkenheid van sport bij de totstandkoming van multifunctionele accommodaties. Tevens krijgt de provincie zicht op voor welke tak van sport een provinciale topsportaccommodatie wenselijk is;
2. Ga verder met het opzetten van regio's in de provincie Utrecht voor aangepast sporten en provinciaal topsportbeleid/talentontwikkeling. Voor het aangepast sporten zijn aandachtsgebieden het vervoer, de toegankelijkheid van de sportaccommodaties (aanpassingen), de WMO en de relatie met landelijke organisaties als Gehandicaptensport Nederland. Het provinciaal doorontwikkelen van het beleid voor de doelgroep aangepast sporten is wellicht een mooi startpunt voor de totstandbrenging van ambtelijk en bestuurlijk (wethouders) overleg;
3. Ondersteun en versterk kennisverzameling en -deling op het terrein van de sportstimulering en sportaccommodatiebeleid op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau (wethouders). Hier is een belangrijke uitvoerende taak weggelegd voor Sportservice Midden Nederland. Essentieel hierbij is een stevige ondersteuning voor aandacht vanuit ambtenaren en wethouders

vanuit de provincie. Een brede betrokkenheid van wethouders kan het probleem van de geringe beleidscapaciteit binnen kleine gemeenten ondervangen;

4. Ondersteun het lokale proces van de invoering van de combinatiefunctionarissen. De provincie kan door middel van het zichtbaar maken van goede voorbeelden en het verspreiden van kennis en ervaring van combifunctionarissen de Utrechtse gemeenten in het algemeen en de kleinere gemeenten in het bijzonder ondersteunen bij de invoering van de combifunctionaris. Via dit proces kan ook het onderwijs meer betrokken worden bij de uitvoering van het sportbeleid;
5. Ondersteun het proces van het versterken van bijna sterke sportverenigingen, zowel op de maatschappelijke rol als op het terrein van exploitatie en beheer. De provincie Utrecht kan het beleid gericht op het ondersteunen van *bijna sterke* verenigingen verder uitbreiden. Hiermee wordt voorkomen dat alleen de reeds sterke verenigingen steeds sterker worden.

Bij regionaal afstemming- en samenwerkingsoverleg dient goed nagedacht te worden over de randvoorwaarden waarbinnen dat mogelijk is en over de gewenste indeling van gemeenten op regioniveau.

Bijlage 1

Aantal inwoners gemeenten provincie Utrecht

Gemeente	Bevolking 1 april 2009
Renswoude	4.532
Loenen	8.431
Abcoude	8.675
Eemnes	8.879
Oudewater	9.903
Woudenberg	11.751
Montfoort	13.506
Lopik	14.154
Bunnik	14.417
Breukelen	14.657
Rhenen	18.829
Vianen	19.669
Bunschoten	19.752
Wijk bij Duurstede	23.256
Baarn	24.329
Leusden	28.606
IJsselstein	34.222
De Ronde Venen	34.530
Maarsse	39.642
De Bilt	42.052
Soest	45.733
Houten	47.273
Woerden	48.852
Utrechtse Heuvelrug	48.935
Zeist	60.274
Nieuwegein	61.022
Veenendaal	62.058
Amersfoort	143.338
Utrecht	299.484
Totaal	1.210.761

Bijlage 2

Vragenlijst sportambtenaren

Vragenlijst interviews Utrechtse gemeenten voor provincie Utrecht (2009)

Algemene informatie

- Naam gemeente :
- Aantal inwoners :
- Contactpersoon/gesprekspartner :
- Functie :
- Datum interview :
- Interviewer :

1. Algemene vragen

Vragen	Antwoord	Plan/rapport opgevraagd / meegekregen?
Actueel sportbeleidsplan?		
In welk jaar opgesteld?		
Looptijd huidige sportbeleidsplan?		
Sportdeelnameonderzoek uitgevoerd? Welk (RSO, BOS-kompas e.d.)? Zo ja, wanneer? Door wie/welke organisatie?		
Monitoring en evaluatie-onderzoek? Zo ja, vaste momenten of op onderdelen? Door wie/welke organisatie?		

2. Capaciteit sportaccommodaties

Vraag	Buitensport	Binnensport
Is er sprake van overcapaciteit van sportaccommodaties?		
Zo ja, in welke accommodaties? (<i>onderscheid in binnen-, buiten-, zwemaccommodatie en overig</i>)		
Is er sprake van te weinig capaciteit bij sportaccommodaties?		
Zo ja, bij welke accommodaties?		
Waardoor is dit overschot of gebrek aan capaciteit ontstaan?		
Welke acties worden ondernomen om dit op te lossen?		
Is er contact met buurgemeenten over capaciteitsproblemen?		
Zo ja, welke afstemming/acties worden ondernomen?		

3. Verzorgingsgebied sportaccommodaties

Vraag	Buitensport	Binnensport
Welke sportaccommodaties met een regionaal of bovenlokaal verzorgingsgebied zijn er in uw gemeente?		
Kunt u per accommodatie aangeven hoe groot dit verzorgingsgebied is? (globale indicatie)		
Vindt er over dit type accommodaties afstemming plaats met buurgemeenten?		
Zijn er in uw gemeente accommodaties die worden ge-		

bruikt voor topsportwedstrijden en/of –trainingen? Zo ja, welke?		
Wat zijn de speerpunten van het gemeentelijke topsport-accommodatiebeleid?		

4. Planontwikkeling groeikernen / uitbreidingslocaties

Vraag	Antwoord
Zijn er in uw gemeente uitbreidingslocaties? Zo ja, welke? En waar zijn deze gebieden gelegen? Wanneer vindt deze uitbreiding plaats?	
Hoeveel woningen worden hier gepland? (aangeven per locatie).	
Zijn in de planvorming de behoefte aan sportvoorzieningen meegenomen?	
Wordt het thema sport en bewegen in een vroeg stadium betrokken bij planvorming en/of ruimtelijke planning?	
Zijn er in uw gemeente herontwikkelingsgebieden, waar nu sportaccommodaties zijn gelegen?	
Hoe gaat uw gemeente om met verplaatsing van sportvoorzieningen?	
Er wordt gesproken over een tendens om sportvoorzieningen (parken) naar de randen van de stad/gemeente te verplaatsen. Herkent u dit? Hoe gaat uw gemeente hier mee om?	

5. Plannen buurgemeenten

Vraag	Buitensport	Binnensport
Bent u op de hoogte van plannen voor nieuwbouw van sportaccommodaties in omliggende gemeenten (uit buiten de provincie Utrecht)?		
Zo ja, om welke plannen gaat het?		
Neemt u dit mee in eigen besluitvorming over nieuwbouw/vervanging?		
Vindt hier afstemming tussen gemeenten over plaats?		

6. Privatisering, overdracht beheer en onderhoud

Vragen	Buitensport	Binnensport
Zijn het beheer en de exploitatie van sportaccommodaties overgedragen aan derden? (bijvoorbeeld commerciële exploitant, stichting, vereniging)		
Voert de gemeente hierin actief beleid?		
Wat waren/zijn de voornaamste redenen (geweest) om beheer en onderhoud op afstand te zetten?		
Welke onderdelen zijn overgedragen? (opstallen, velden)		
Hoe is dit vastgelegd? (erfpacht, recht van opstal, contract)		
Levert de gemeente een (jaarlijkse) exploitatiebijdrage of is er sprake van een éénmalige afkoopsom?		

Welke rol heeft de gemeente (nog)? (bijvoorbeeld groot onderhoud, alleen controle/toezicht)		
Wat zijn de ervaringen met deze privatisering/uitbesteding? (denk aan waarborg kwaliteit, druk op vrijwilligers verenigingen, financiële situatie verenigingen)		

7. Sport, bewegen en gezondheid (sportstimulering, breedtesportbeleid)

Vragen	Antwoord
Wat zijn de speerpunten van het lokale sportstimuleringsbeleid?	
Welke programma's/projecten lopen er nu in de gemeente (uitgesplitst per doelgroep)	
Wie is verantwoordelijk voor de uitvoering van de diverse programma's?	
Op welke manier worden de resultaten/effecten gemeten?	
Welke activiteiten lopen/liepen door na afloop van de: <ul style="list-style-type: none"> - BSI (breedtesportimpuls) - BOS-impuls? 	
Is/wordt BSI/BOS vastgelegd in regulier beleid?	
Wat zijn de 3 meest succesvolle programma's/projecten in uw gemeente?	
En welk project heeft het minst opgeleverd? (Waarom?)	

<p>Voert u een actief verenigingsondersteuningsbeleid?</p> <p>Waaruit bestaat de verenigingsondersteuning? (bijvoorbeeld subsidieverlening aan verenigingen, contractafspraken met verenigingsondersteuner, vrijwilligersbeleid (werving, behoud, deskundigheidsbevordering), kaderbeleid, organisatie bijeenkomsten, maatschappelijke stages, aandacht wet- en regelgeving.</p>	
<p>Is het thema school en sport genoemd?</p> <p>En zo ja, op welke onderdelen (uren LO en zwemonderwijs, kwaliteit LO, binnen- en buitenschools sport- en beweegaanbod, schoolsport, naschoolse sportieve opvang, bewegmanagement)?</p>	
<p>Heeft uw gemeente aandacht voor topsport en talentontwikkeling binnen het sportbeleid?</p> <p>Zo ja, waaruit bestaat dat: ondersteunen (top)sporters, talentontwikkeling, sportieve of Lootscholen, topsportbeleid verenigingen, trainers/coaches, (top)sportaccommodaties.</p>	
<p>Is er aandacht voor sportieve recreatie binnen het sportstimuleringsbeleid?</p> <p>En zo ja, wordt er een relatie gelegd naar sport-, beweeg- en speelruimte in de wijk (inrichting openbare ruimte, gebruik schoolpleinen, Cruyff en RKF-courts, skatebaan e.d.) en/of toegankelijkheid openbare ruimte en buitengebied en openbare recreatievoorzieningen als wandel- en looproutes.</p> <p>Bij wie ligt de beleidsverantwoordelijkheid binnen uw gemeente op dit terrein?</p>	

Wordt er binnen sportstimuleringsbeleid aansluiting gezocht met het lokale gezondheidsbeleid, onderwijsbeleid, welzijn en/of de WMO? Leveren deze beleidsterreinen input op de sport en beleidsnota?	
Heeft uw gemeente reeds aansluiting gezocht op nieuwe subsidieregelingen als combinatiefunctionarissen, NASB of anders?	
Kent de gemeente specifiek aandacht voor inactieven (lage SES) binnen haar beleid?	

Bijlage 3
Olympisch Plan

Maatschappelijke thema's uit het Olympisch Plan

Het Rijksbeleid heeft onlangs een extra dimensie aan het sportbeleid in Nederland gegeven met het onderschrijven van het Olympisch Plan 2028¹³. Dit doen inmiddels ook het Inter Provinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Naast aandacht voor topsportontwikkeling betekent dit het gezamenlijk ontwikkelen van een Nederlands sportklimaat tot in alle lagen en uiteinden van de bevolking. Het betekent integraal samenwerken door verschillende afdelingen als sport, ruimte, economie, evenementen, zorg en welzijn en samenwerking over de lokale en provinciale grenzen heen. Dit is een enorme uitdaging waarin samen optrekken centraal staat!

De provincie Utrecht heeft het plan om aan te haken bij deze ambitie om in Nederland in 2016 een breed gedragen sportklimaat te hebben. Dit sluit goed aan bij de huidige ambitie van de provincie. De aanbevelingen en speerpunten uit dit rapport geven mede richting voor de provincie Utrecht om deze ambitie waar te gaan maken. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste maatschappelijke thema's uit het Olympisch Plan 2028.

In het Olympisch plan zijn voor 2016 de volgende doelstellingen opgenomen. Sport op Olympisch niveau speelt een grote rol van betekenis bij maatschappelijke thema's. Er is een breed draagvlak voor het feit dat sport een bijdrage kan leveren aan het aanpakken van complexe vraagstukken. In 2016 denken beleidsmakers vanzelfsprekend aan sport bij het aanpakken en oplossen van maatschappelijke problemen. Naast de belangrijke intrinsieke waarde die sport blijft houden, zet de overheid sport steeds vaker in om maatschappelijke doelen te bereiken. De beleidsmakers erkennen in toenemende mate dat sport een deel van de oplossing kan zijn. Dit komt tot uitdrukking in materiële en immateriële (bijvoorbeeld inhoudelijke) steun.

De ambities worden aan de hand van zes maatschappelijke thema's beschreven. Die thema's zijn gezondheid, sociale cohesie, opvoeding en onderwijs, duurzaamheid, economie en innovatie. De uitdaging voor de provincie Utrecht is erin gelegen vanuit de eigen beleidsambitie dwarsverbanden te vinden met de zes Olympische maatschappelijke thema's. Hieronder worden de Olympische maatschappelijke thema's kort beschreven. Het thema gezondheid is het verst uitgewerkt en geldt als voorbeeld voor de andere thema's.

1) Gezondheid

Gezondheid is in dit kader gedefinieerd als de bijdrage aan het verminderen van specifieke gezondheidsaandoeningen, zowel preventief als curatief, met name overgewicht en in het verlengde daarvan obesitas, diabetes en hart- en vaatziekten. Doelstelling is om meer mensen met specifieke aandoeningen op dit vlak te helpen via sportprogramma's. Dit doel valt verder uit te splitsen naar de volgende subdoelen:

- Er zijn meer sportprogramma's voor mensen met specifieke aandoeningen;
- Mensen met specifieke aandoeningen worden zich in toenemende mate bewust van hun aandoening en van de positieve rol die sport voor hen kan spelen;
- Meer mensen met specifieke aandoeningen doen mee aan sportprogramma's;
- Intermediairs spelen een belangrijke rol bij het benaderen van mensen met specifieke aandoeningen en stimuleren hen om mee te doen aan specifieke sportprogramma's. Intermediairs wijzen deze groep in toenemende mate op geschikte sportprogramma's.

2) Sociale cohesie

Sociale cohesie is gedefinieerd als 'het bevorderen van sociale banden, binnen of tussen groepen mensen die naast elkaar leven, om de lokale leefbaarheid of sociale veiligheid te verbeteren'. Het doel is om aan te tonen dat er door sportprogramma's, in nauwe samenwerking met lokale overheden en organisaties, meer sociale cohesie, integratie en maatschappelijke participatie ontstaat. Dat kan door gebruik te maken van de positieve betekenis van sport. Maar ook

¹³ Het Olympisch Plan 2028 sportgedeelte (Expertrapport Nederlandse sport naar Olympisch niveau. Een nadere uitwerking van het sportgedeelte van het Olympisch Plan 2028 – NOC*NSF 2009).

door het ondersteunen en faciliteren van de 1,5 miljoen sportvrijwilligers die Nederland telt en door in het algemeen de participatie te verhogen – ook van groepen die zich van oudsher minder thuis voelen in de sport (mensen met een beperking, ouderen, minderheden).

3) Opvoeding en onderwijs

Binnen het thema opvoeding en onderwijs wordt geïnvesteerd in een pedagogisch verantwoord sport- en bewegingsklimaat. Hiermee wordt het fundament gevormd voor de maatschappelijke betekenis van sport. In samenspraak tussen onderwijs en de sportsector worden programma's opgesteld om kinderen positieve ervaringen te laten opdoen in de sport. Sportverenigingen zijn daarbij de bindende factor. Kinderen leren maatschappelijk belangrijke sportwaarden en dragen die de rest van hun leven bij zich. Ook kan schooluitval verminderen en kunnen schoolprestaties verbeteren. Belangrijk is dat de trainer, coach of leraar zich bewust is van zijn eigen invloed en goed zicht heeft op de wijze waarop hij een pedagogisch verantwoord sportklimaat kan realiseren. In opleidingen wordt hieraan aandacht besteed.

4) Duurzaamheid

Wat betreft duurzaamheid valt er in de sport nog veel te verbeteren, maar ook veel te winnen. In samenspraak met projectontwikkelaars, ingenieurs, architecten en aannemers wordt gezocht naar zo duurzaam mogelijke realisatie- en exploitatiewijzen voor sportaccommodaties. Het innovatieve karakter van de sport wordt benut om nieuwe win-winsituaties te zoeken, zoals in energieverbruik. Het 'cradle to cradle'-principe is daarin leidend. In samenspraak met ruimtelijke vormgevers, planologen, stedenbouwkundigen en vervoersdeskundigen worden sportaccommodaties zo ingepland dat ze een barrière tegen 'verrommeling' kunnen vormen en goed en veilig bereikbaar zijn, ook per openbaar vervoer.

5) Economie

De sport levert een belangrijke bijdrage aan de economie. Om economisch succesvol te blijven, is het noodzakelijk dat Nederlanders blijven investeren in scholing en in innovatie, maar ook in het terugdringen van arbeidsverzuim, in het stimuleren van ondernemerschap en in het koesteren van ambities. Nederland mag weer excelleren! De sport kan hieraan een bijdrage leveren. Samen met de sociale partners wordt gezocht naar de beste manier om de Nederlandse economie van het unieke karakter van de sport te laten profiteren en hoe andersom de sport kan profiteren van de kennis uit het bedrijfsleven.

6) Innovatie

Verleggen van grenzen is inherent aan de sport. De sport is daarmee een kraamkamer voor innovaties. Daarbij gaat het om technologische innovaties (zoals nieuwe lakken die minder weerstand bieden en voedingsmiddelen die sneller in het lichaam worden opgenomen), om innovaties in de omgeving (nieuwe publieke ruimtes zoals Cruiff Courts en Krajicek Playgrounds) en om sport als instrument voor sociale innovaties (nieuwe allianties, zoals tussen gemeenten die hun topsportbeleid afstemmen, of tussen onderwijsinstellingen, welzijnswerk en sportorganisaties die een vernieuwend sportaanbod voor mbo-scholieren creëren).

Bijlage 4

Informatiebronnen

Geraadpleegde sportbeleidsambtenaren (interviews)

Gemeenten	Geïnterviewden	Functie
• Renswoude	dhr. M. Eilander	Beleidsmedewerker
• Loenen	mw. R. de Lange	Beleidsmedewerker Welzijn, Onderwijs en Voorlichting
• Abcoude	dhr. B. de Jong	Beleidsmedewerker Onderwijs en Sport
• Eemnes	dhr. J. Verburg	Afgelast
• Oudewater	mw. L. van Beek	Beleidsmedewerker Sector Bestuur en Bewonerszaken
• Woudenberg	dhr. F. Knoppers	Beleidsmedewerker Zorg, Welzijn, Sport en Cultuur
• Montfoort	dhr. P. Holdinga	Beleidsmedewerker Onderwijs, Welzijn, Cultuur en Sport
• Lopik	mw. A. van der Plas	Medewerker bureau welzijn, onderwijs en zorg
• Bunnik	dhr. F. de Groot	Strategisch beleidsadviseur Samenlevingszaken
• Breukelen	dhr. J. Norbart	Beleidsmedewerker sport
• Rhenen	dhr. W. Veenhoven	Beleidsmedewerker Sport (a.i)
• Bunschoten	dhr. T. Lansdaal	Beleidsmedewerker Welzijn
• Vianen	dhr. L. Bijkerk	Beleidsmedewerker Sport, Recreatie en Toerisme
• Wijk bij Duurstede	dhr. J. van Holten	Beleidsadviseur Inwonerszaken
• Baarn	dhr. P. Brandjes	Beleidsmedewerker Sport
• Leusden	dhr. J. Nijdeken	Beleidsmedewerker Sport en Cultuur
• IJsselstein	dhr. P. Verheul, dhr. H. Vink	Beleidsadviseur Sport, medewerker Sportstimulering
• De Ronde Venen	dhr. M. van Tubbergen	Beleidsmedewerker Sport en Accommodaties
• Maarssen	Lotgering	Beleidsmedewerker Sport
• De Bilt	dhr. W. Vervaart	Beleidsmedewerker Welzijn en Sport (2)
• Houten	mw. I. Winkel en dhr. W. Tigelaar	Interim supervisie Onderwijs en Sport
• Soest	dhr. S. van der Linden	Senior Beleidsmedewerker Sport en Beleidsmedewerkers Sport
• Woerden	dhr. P. Hoogendoorn, mw. M. van Zal, mw. M. Nolsen	Beleidsmedewerker Sport
• Utrechtse Heuvelrug	mw. C. Soede en dhr. E. Ossebaar	Adviseur Vrije Tijd
• Zeist	dhr. J. van Hal	Beleidsmedewerker Sport
• Nieuwegein	mw. E. Gielink	Programmamanager Nieuwegein beweegt
• Veenendaal	mw. T. Gerlof	Beleidsadviseur Sport en Recreatie
• Amersfoort	dhr. R. van Maanen	Beleidsadviseur Sport, Hoofd afdeling Cultuur, Toerisme en Sport
• Utrecht	dhr. R. Dijkman, dhr. C. Rijsbosch	Senior Beleidsmedewerker Sportstimulering, Senior beleidsmedewerker Sportaccommodatiebeleid
	dhr. R. Makkinga en dhr. R. Leppink	

Geraadpleegde sportconsulenten (bijeenkomst)

Betrokkenen

- Jaco Schippers
- Marijn vd Meulengraaf
- Astrid v Veldhuijzen
- Katinka Liestro
- Maikel Olie
- Erik Leus
- Patrick Hilhorst
- Judith Meeuwissen
- Stefan Barret
- Paul Voois
- Debby van Zetten
- Richard van Rooijen
- Teun
- Theo Hoek

Locatie

Sportservice Zeist
Sportservice Heuvelrug
Sportservice Zeist
Woerden
Rhenen, Houten
De Ronde Venen
Breukelen/Loenen/Zeist
Sportservice Utrecht West
Sportplatform Bunnik
Sportservice Vianen
Wijk bij Duurstede
IJsselstein
De Bilt
Sportraad Nieuwegein

Geraadpleegde sportbestuurders, sportfederaties en sportraden

- Biltse Sport Federatie
 - Sportplatform Bunnik
 - Driebergse Sport Federatie
 - Sportraad Lopik
 - Sportraad Nieuwegein
 - Sportfederatie Soest
 - Sportraad Vianen
- Dhr. Kersten
Dhr. Kaas
Dhr. Wienk
Dhr Nellestein
Dhr Boonacker, Dhr Lisman, Dhr Volders
Mevr. Van Halen, Dhr. Moerman
Dhr. Van der Kuil, Dhr. Bruning

Betrokken sportbeleidsambtenaren (terugkoppeling)

- Gemeente Amersfoort
 - Gemeente Amersfoort
 - gemeente Bunnik
 - gemeente Bunschoten
 - Gemeente IJsselstein
 - Gemeente Maarssen
 - Gemeente Rhenen
 - Gemeente Soest
 - Gemeente Utrecht
 - Gemeente Veenendaal
 - Gemeente Vianen
 - Gemeente Woerden
 - Gemeente Woudenberg
 - provincie Utrecht
 - Ronde Venen
- de heer M. Snippe
de heer R. Dijkman
mevrouw C. van Kempen
de heer A. Lansdaal
de heer P. Verheul
de heer B. Vossen
de heer R. Tegelaar
de heer P. Hoogendoorn
mevrouw R. Janssen
de heer R. van Manen
de heer V. Snelders
mevrouw C. Soede
de heer F. Knoppers
mevrouw O. Masurel
M. van Tubbergen Lotgering

Overige geraadpleegde personen

Geraadpleegden	Instanties
• Ruud Bruijnis	KNVB,
• Chantal Mies	KNHB
• Els Gevers-van de Mast	KNGU
• Hajo van der Harst	Sportservice Midden Nederland
• Simon Ott	Sportservice Midden Nederland
• Eveline Demeyer	Sportservice Midden Nederland

Geraadpleegde literatuur en digitale bronnen

- De Kracht van Sport, kadernota voor het sportbeleid 2008 – 2015, gemeente Amersfoort
- Cohesie door sport. Nota Integraal Sportbeleid Baarn, gemeente Baarn
- Sportaccommodatiebeleid "Stimulus", gemeente Bunschoten
- Sportnota Houten 2008 - 2015, gemeente Houten
- Sportstad IJsselstein in beweging (meedoen is belangrijker dan winnen). Beleidsvisie sport, gemeente IJsselstein
- Sportief Samen Leven in Maarssen. Een masterplan voor de sport in Maarssen periode 2007 - 2012, gemeente Maarssen
- Beleidskader Nieuwegein beweegt 2009 - 2013, gemeente Nieuwegein
- Sport in het Hart! Beleidsplan Sport 2007 - 2010, gemeente Utrecht
- Sport in Beeld. Beleidsnota Sport 2008 - 2012, gemeente Utrechtse Heuvelrug
- Veenendaal in beweging. Beleidskader sport 2008 - 2011, gemeente Veenendaal
- Sportbeleid Gemeente Vianen. Deel 1 Inventarisatie en analyse (0-meting), gemeente Vianen
- Sportnota Gemeente Bunnik 2009 – 2013, gemeente Bunnik
- Nota Sportbeleid Gemeente Eemnes 'De sport in actie', gemeente Eemnes
- Sportplan 2000+, Sport in Samenhang, gemeente Soest
- Beleidsnota Sport en bewegen 2009-2012, november 2008 (concept), Gemeente Soest,
- Sportnota Gemeente Wijk bij Duurstede, gemeente Wijk bij Duurstede
- Beleid in beweging, Gemeentelijk sportbeleid 2008 - 2010, gemeente Woerden
- Kadernotitie Sport, november 2007, gemeente Rhenen
- Woudenberg in beweging!, Projectplan breedtesport, november 2004, gemeente Woudenberg
- Kadernota sport, maart 2003, gemeente Leusden.
- Gemeentegidsen diverse gemeenten
- De groei van de KNHB, Bart Schenkels, Rede uitgesproken op het Nationaal Hockeycongres 2008
- Presentatie Johan Wakkie KNHB, Verenigingen in Beweging, 2008
- Provinciale uitvoeringsnota, Utrecht in Beweging, provincie Utrecht, 2008
- Provinciale Verenigingsmonitor, Utrecht 2008, W.J.H. Mulier instituut
- www.sportatlas.nl
- Het Olympisch Plan 2028 sportgedeelte, Expertrapport Nederlandse sport naar Olympisch niveau. Een nadere uitwerking van het sportgedeelte van het Olympisch Plan 2028 – NOC*NSF 2009)
- Ruimte maken, ruimte delen. Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening 2000/2020. Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Rijksplanologische Dienst, Januari 2001.
- Handboek Sportaccommodaties, Arko Sports Media
- Ruimte voor Sport in Nederland tot 2020, Cijfers en kansen, 2005, NOC*NSF.
- Ledenstaten KNHB, gegevens ledenstatistiek 2008
- Presentatie strategische Visie KNHB, Johan Wakkie
- Jaarverslagen KNVB, 2005-2006 en 2007-2008
- Partner in Sport & Bewegen (brochure), Sportservice Midden-Nederland

- Beleidsscan Breedtesport gemeenten 2006, Sportservice Midden-Nederland
- Sportkaart Utrecht 2006 & Gemeentelijke Investerings Breedtesport 2006 provincie Utrecht, september 2007, Sportservice Midden-Nederland
- Jaarverslag 2008 Sportief in beweging, Sportservice Midden-Nederland
- Werkplan Sportief in beweging 2009 voor de Provincie Utrecht, Sportservice Midden-Nederland
- Jaarverslag 2008 Samenwerkingsverband Utrecht-West, Aangepast sporten, Sportservice Midden-Nederland
- Projectplan Samenwerkingsverband Utrecht West, Aangepast Sporten, december 2006, Sportservice Midden-Nederland